

EAE-KO MEMORIA SOZIOEKONOMIKOA 2022

Laburpena eta Ondorioak

LABURPENA

I. DEMOGRAFIA

EAEn, Biztanleen Udal Erroldako 2022ko urtarrilari buruzko azken datuen arabera, EAEko biztanle-kopurua jaitsi egin da azken urtean, % 0,4 (8.991 biztanle gutxiago), eta guztira 2.176.918 biztanle ditu. Lurralde historikoei buruzko datuen arabera, batez ere Bizkaian jaitsi da biztanleria (% 0,5; hau da, 6.190 biztanle gutxiago), bai eta Gipuzkoan ere (-% 0,4; hau da, 2.841 biztanle gutxiago). Araban, berriz, mantendu egin da (% 0,0; hain zuzen ere, 40 biztanle gehiago izan ditu).

Bestalde, EUROSTATen kalkuluen arabera, COVID-19aren eraginaren ondorioz EBn 2020an gertatu zen hazkunde demografikoaren lehen etenduraren ondoren, EB-27ko biztanleria berriro jaitsi zen 2021ean; 2021eko urtarrilean 447 milioi izatetik 2022ko urtarrilean 446,8 milioi izatera igaro zen (milako -0,4). Saldo begetatibo negatiboa (heriotza gehiago jaiotzak baino) (milako -2,8) ezin izan da konpentsatu, bigarren urtez jarraian, migrazio-saldo positiboarekin (milako +2,4).

EAEn, berriz ere, 2021erako behin-behineko datuek adierazten dute hazkunde naturala (jaiotzen eta heriotzen arteko aldea) negatiboa izan dela EAEn bederatzigarren urtez jarraian, aurreko hamarkadan bilakaera positiboa izan ondoren: aurreko urtean, 14.257 jaiotza erregistratu dira —aurreko urtean baino % 3,3 gutxiago—, eta 23.073 heriotza —2020an baino % 4,8 gutxiago; urte horretan aparteko igoera gertatu baitzen COVID-19aren ondorioz (24.232 heriotza, aurreko urtean baino % 12,4 gehiago)—. Hala ere, 2021eko kopuruari dagokionez, heriotzen % 7,3 COVID-19ak eragin zituen (% 12,8 2020an). Datu horien ondorioz, hazkunde begetatiboa -8.816 biztanlekoa izan da, hots, milako -4koa. Saldo negatibo hori 3 hamarren txikiagoa da 2020koa baino, zeina serie historikoko handiena izan baitzen, aipatu bezala, pandemiak eragindako heriotzen gehikuntzaren ondorioz.

Bestalde, EUSTATen 2021eko “*Migrazio Mugimenduen Estatistikak*” (MME) agerian utzi du urte horretan COVID-19ak 2020an izandako eragina berreskuratu zela, urte horretan nabarmen murriztu baitziren barneko zein kanpoko migrazioak. 2021ean, gure erkidegoak 3.588 pertsona irabazi zituen guztira (2020an baino % 20,5 gutxiago; urte horretan 4.512 irabazi baitziren). Lurraldearen arabera, Bizkaian 1.465 lagun gehiago ditu, Arabak 1.179 eta Gipuzkoak 944.

Migratzaileen titulazioari dagokionez, 2020ko saldoa (eskuragarri zeuden azken datuak) positiboa zen (aldi horretan, gure erkidegora immigratu zuten pertsona gehiago erregistratu ziren emigratu zuten pertsonak baino) ikasketak-maila guztietan, goi-mailako titulazioetan (graduak, lizentziaturak, graduondoak, masterrak, doktoretzak eta espezializazioa) eta erdi-goi-mailakoetan izan ezik. Edonola ere, ohiz kanpoko urtea da, bizi behar izan dugun pandemiagatik, eta, beraz, oraingoz ezin da ondorioz atera.

Migrazio-mugimenduen zati handi bat lehen mailako ikasketak dituzten (amaituta edo amaitu gabe) pertsonen dagokie nagusiki eta, gainera, bilakaera markatzen duen lerro oso aldakorra da, eta ziklo ekonomikoaren arabera (saldo positibo handiak krisiaren aurreko urteetan eta jaitsiera handiak gure ekonomiaren daturik okerrenak izan ziren urteetan). Datu absolutuetan, 5 urtetik gorako pertsonen migrazio saldoa 2020an +4.000 pertsonakoa izan zen, eta horietatik 2.067k lehen mailako ikasketak zituzten (amaituta edo amaitu gabe), 2.279k bigarren mailako ikasketekin eta 28 lanbide-ikasketekin. Bestalde, saldoa negatiboa izan zen (irteera gehiago sarrerak baino) goi-erdi mailako ikasketak zituztenentzat (-52) eta unibertsitate-titulazioak zituztenentzat (-322; aurreko urtean, berriz, +365). 2020an, goi-mailako tituluak dituzten pertsonen 4.802 emigratio erregistratu ziren (emigratioen % 16,3 5 urtetik gorako pertsonak izan ziren) eta 4.480 immigrazio (guztizkoaren % 13,4); hortaz, esan bezala, -322 pertsonako saldoa egon zen.

...

Immigrazioari dagokionez, Udal Erroldako datuen arabera, 2022ko urtarrilaren 1ean 253.038 atzerritar bizi ziren EAEn (guztizkoaren % 11,5). Zortzi urtez jarraian hazi da, 5.242 pertsona gehiago (+% 2,1), 2013-2014 biurtekoan jaitsiera txikia izan ondoren eta 90eko hamarkadaren amaieran hasitako igoera nabarmeneko aldia igarota. 2022ko urtarrilean erroldatutako atzerritar jatorriko 253.038 pertsona horiek biztanleriaren % 11,5 dira, 2021ean baino 3 hamarren gehiago; Estatuan, berriz, ratioa 4 hamarren hazi da, % 15,8ra iritsi arte. Gainera, gora egin du bosgarren urtez jarraian, 3 urtez zero hazkunde izan ostean (2015 eta 2017 artean).

Nazionalitateen arabera, 2022an, lehenengo hamar garrantzitsuenen artean, zortzi Latinoamerikakoak dira (Kolonbia, Nikaragua, Bolivia, Venezuela, Honduras, Paraguai eta Peru), bat EBkoa (Errumania) eta bat Afrikakoa (Maroko). 2022an, eta etenik gabe 2014tik, marokoa da atzerriko nazionalitate nagusia EAEn, 29.701 pertsona baitaude erroldatuta, EAeko atzerriko jatorriko pertsona guztien % 11,7. Bigarren tokian kolonbiarrak daude, guztizkoaren % 11,3arekin.

Fenomeno horren pertzepzio sozialari dagokionez, Ikuspegik jakinarazi du euskaldunek ez dutela immigrazioa arazotzat hartzen. % 2,8k soilik aipatu du berez EAeko lehen arazo gisa (% 1,5ak 2021ean), eta aipamen guztiak % 6 dira (2021eko ratio berdina), gehienez hiru erantzunekin. Iradokizun modura, elkarrizketatutako biztanleen % 5,7k aipatu du; 2021ean, berriz, % 9,8k.

Enpleguari dagokionez, immigrazioarekiko ikuspegi funtzionala lan-merkatuari dagokionez, nabarmen higitu zen krisiaren ondorioz: 2004an, % 80ak uste zuen etorkinak behar genituela zenbait sektoretan lan egiteko; 2014an, berriz, % 30,4ak uste zuen hori. Gorabehera batzuekin, 2015az geroztik, ordea, berriro hazi da ikuspegi utilitarista, 2022an % 76raino iritsi arte (+5,3 puntu 2021aren aldean). Antzeko zerbait gertatu zen beste baieztapen batekin ere, hain zuzen etorkinek bertakoek nahi ez dituzten lanpostuak hartzen dituztela. 2014. urtean, % 32,8 ados zegoen horrekin (kontuan hartutako serieko ratorik baxuena), eta berriro ere, zenbait gorabeherekin, 2022an % 77,6ra iritsi zen (+11,6 puntu 2021. urtearen aldean). Bi datu horiek argi erakusten dute immigrazioaren gutxi gorabeherako iritzi positiboa, tradizionalki ziklo ekonomikoarekin lotuta egon dena, dagoeneko ez dela berdin mantentzen, izan ere, immigrazioak ekonomian duen zereginaren balorazioak gorantz jarraitzen du baita gaur egungo une ekonomikoan ere.

Azkenik, IKUSPEGIK euskal biztanleek immigrazioarekiko duten "tolerantzia-indizea" egin ohi du. 2020ko Barometroak 2019koak baino indize handiagoa eman zuen (65 puntu, aurreko urteko 60,67 puntuen aldean), serie historikoko handiena da. Bilakaera horri dagokionez, IKUSPEGIren txostenean ondorioztatu zen indize horretan lortutako emaitzak oso lotuta egon zirela ordura arte dinamika makroekonomikoekin, eta, beraz, hedapen ekonomikoko aldietan puntuazio altuagoak lortzen direla eta krisi-faseei atzerritar jatorriko pertsonetikiko konfiantza-galerak eta tolerantzia txikiagoa lotzen zaizkiela, eta lotura hori immigrazioaren eta kultura-aniztasunaren fase goiztiarretan dauden gizarteetan gertatzen dela. Hala ere, 2020an hasitako COVID-19aren krisiak egoera berria ekarri du, lotura hori hausten duena; izan ere, ekonomiaren gainbeherarekin batera ez da tolerantzia jaitsi, guztiz kontrakoa baizik, eta indizeak gora egin zuen berriro 2021ean, 66,1era arte (+1,1 puntu), eta, berriz ere, 2022an, 69,3ra arte (+3,2).

Azken urteko gorakada nabarmena, neurri batean behintzat, Errusiak Ukraina inbaditu izanak eta asilo eta babes bila iritsitako ukrainarrek eragin dute, Ikuspegiren arabera. Horrek elkartasun eta enpatia oldea eragin du bereziki herri honekiko eta, oro har, atzerritar jatorriko pertsonetikiko. Behatoki honek adierazi du ikusteko dagoela adierazlearen bilakaera positibo hori datozen urteetan mantenduko den.

...

Demografiaren gaia da, gaur egun, gizarte-trantsizioan eragin handiena duen faktoreetako bat. Familia, Emantzipazioa, Gizarte-politikak, Etxebizitza, Enplegua, Haur-hezkuntza eta antzeko politika sektorialek zuzenean eragiten duten erronka bat. Gazteek emantzipatzeko eta bizitza autonomoko proiektu bat garatzeko dituzten baldintzak aztertzea xede duen funtsezko adierazle bat. Kapitulu honetan ikusi den bezala, Euskadi ugalkortasunari eta jaiotza-tasari buruzko daturik baxuenak dituen Europako herrialdeen artean dago. 2021ean, Eusko Jaurlaritzako Trantsizio Sozialaren

eta 2030 Agendaren Idazkaritza Nagusiak sailen arteko gogoeta-prozesu bat bultzatu zuen, Eusko Jaurlaritzaren barruan, eta erakundeen artekoa, foru-aldundiekin, erronka demografikorako euskal estrategia baten edukiak definitzeko.

Prozesu hori 2022ko ekainean amaitu zen, “*Erronka demografikorako Euskal Estrategia 2030*” onetsi zenean. Lehenik eta behin, honako ondorio hauek hartu dira abiapuntutzat:

- Euskadin orain arte garatu diren sailtako politika askok (enpleguko, etxebizitzako, hezkuntzako, osasuneko edo gizarte-zerbitzuetako sektore-politikak; hainbat sektoretan edo biztanleria-taldetan oinarritutako politikak, hala nola gazterian, haurtzaroen eta familietan, migratzaileetan eta asilo-eskatzaileetan; eta zeharkako politikak, hala nola berdintasun-politikak) erronka demografikoari heltzen laguntzen dute, baina estrategia integratu eta koherente batean artikulatu eta optimizatu behar dira, jarduketa-sorta hori bateratu eta demografia-auziari modu autonomoan helduko diona, sailen eta erakundeen arteko zentzu- eta ikuspegi-batasunarekin.
- Biztanleriaren zahartze-joerak bere horretan jarraitzen du, gazteen emantzipazioaren batez besteko adinean ez da aurrerapen nabarmenik gertatu, eta jaiotza-tasetan ere ez da aldaketa aipagarririk hauteman, familiek nahi dutenean nahi duten seme-alaba kopurua izan dezaten laguntzeko irizpidearen ildotik.
- Testuinguru horretan, balio erantsi oso garrantzitsua hartzen du eragiteko jarduketa-plan bat duen estrategia bat definitzeak, gazteen emantzipazioaren batez besteko adina murriztera, familia berriak eratzea bultzatzera eta jaiotza-tasak handitzen laguntzera bideratua.
- Helburuek neurri espezifikoak eta ekintza positiboko neurriak bideratu behar dituzte xede-talde jakin batzuetan, helburu estrategiko horiek lortze aldera, hargatik eragotzi gabe estrategia horren esparruan epe ertain eta luzerako lehentasunezko beste alderdi batzuk jorratzea.
- Nazioarteko erreferentzia nagusiei dagokionez, erakunde guztiek biztanleriaren gainbehera demografikoari eta zahartzeari lehentasunik handiena emateko gonbidapena egiten dute. Politika publikoen ahaleginak makrojoera hori iraultzera bideratzea proposatu dute, nahiz eta deialdi horrekin batera ez datorren argi eta garbi zehaztutako eta definitutako politiken ildo bat.
- Euskadiko datuen arabera, Europar Batasunean balantze demografiko txarra dute herrialdeen artean gaude, eta, beraz, larrialdi baten eta erronka sozial oso garrantzitsu baten aurrean gaude. Horri gehitu behar zaio Espainiako Estatuan eta Euskadin ELGAko batez bestekoaren azpitik gaudela, familian inbertitzera bideratutako BPGaren ehunekoari dagokionez.
- Konparazioan, balantze onenak eskaintzen dituzten herrialdeak bereizi egiten dira, baliabide gehiago bideratzen dituztelako gazteen bizimodu independenteko proiektuak sustatzera, askotariko neurriekin, eta familiei zuzeneko laguntza ekonomiko handiagoak eta luzeagoak ematen dizkietelako seme edo alaba bakoitzeko. Horrez gain, bateragarritasun-neurriak sustatzen dituzte, migrazioaren etorrera eta gizarteratzea eta laneratzea errazten dute, eta, bestalde, zahartze aktibo eta osasungarriko politikak bultzatzen dituzte, adinekoen autonomia sustatzen dute, edo landa-ingurunearen potentziala birbalioesten dute.

Bigarrenik, Estrategiaren Jarduketa-plana¹ hiru bloke handitan banatzen da:

I. EPE LABURREKO INPAKTU-IRIZPIDEA DUTEN JARDUKETA BERRIAK BULTZATZEA

Helburua da datozen urteetan joera negatiboan aldaketa bat eragitea, bai emantzipazio-adinean, bai jaiotza-tasetan, epe ertainean gainbehera demografikoko egoera batetik susperraldi demografikoko agertoki batera igarotzea errazteko. Lehenengo gauza, beraz, joera-aldaketa bat lortzea da, epe laburrean. Bigarrena da bermatzea helburu horretara bideratutako jarduketak iraunkorrak eta jasangarriak izango direla ibilbide luzean ere.

¹ Aurreikusitako helburuak eta jarduketak zehatzago azaltzeko, strategiaren dokumentura jotzen da.

II. IBILBIDE LUZEKO INPAKTU-IRIZPIDEA DUTEN ETA MARTXAN DAUDEN JARDUKETAK INDARTZEA

1. ardatza. Gazteen emantzipazioa: Helburua belaunaldien arteko aldea murriztea da, belaunaldien arteko desberdintasuna konpentsatzea likideziaren eta bitartekoen eskuragarritasunari dagokionez, gazteen bizi-proiektuak babestea eta, Gazteen Emantzipaziorako Euskal Estrategiarekin bat etorritik, emantzipazio-adina aurreratzea; horretarako, gazteen bizi-proiektuen eraikuntzan, ekintzailatza eta autonomia erraztuko duten enplegu-, etxebizitza-, prestakuntza- eta laguntza-politiketan eragingo da.

2. ardatza. Familia-proiektuak eraikitzea: Helburua da politika zehatzak ezartzea eta garatzea familia bakoitzak nahi duen seme-alaba kopurua izan dezan, haur-pobrezia prebenitzeko eta lehenengo amatasunaren atzerapena ez dadin baldintzen defizitak behartua izan.

3. ardatza. Adinekoen bizitza autonomoa eta betea sustatzea: Helburua honako hau da: bizi-ziklo osoan zehar adineko guztien autonomiaren, bizitza osoaren eta parte-hartze sozialaren sustapenaren esparruan jarduketa-ildo traktore bat definitzea eta garatzea, bizi-itxaropen osasungarria areagotzea bultzatuz, politikak, zerbitzuak eta programak adinekoen belaunaldien itxaropen, gaitasun edo interesetara egokituz, eta zahartze aktibo eta osasungarriko politikak eta adinekoen ekarpen soziala bultzatuz.

4. ardatza. Migratzaileen gizarteratzea: Helburua da jarduketa-ildo traktore bat zehaztea eta garatzea migratzaileek iritsieran izan ohi dituzten zailtasunak gainditzeko, eta gizarte- eta hezkuntza-laguntzako ibilbideak eta gizarteratzeko eta laneratzeko ibilbide erabilgarri eta eskuragarriak ezartzeko.

III. ZEHARKAKO JARDUKETA-ILDOAK

1. ildoak. Landa-balioa handitzea: Helburua da landa-garapenerako politika integrala bultzatzea, lurralde-orekan eta gizarte-kohesioan oinarritua, landa-ingurunearen zahartzea eta despopulazioa lehengorazten lagunduko duena eta Euskadiko landa-eremuak bizitzeko eta jarduera sozioekonomiko bideragarriak eta jasagarriak egiteko gune erakargarriak izan daitezen lortuko duena, hau da, bizi-kalitatearekin eta lehiakortasunarekin.

2. ildoak. Prospekzioa, dibulgazioa eta komunikazioa: Helburua da gai demografikoa lehentasunezko arreta sozialeko, politikoko eta instituzionaleko lehentasunen agendan kokatzera bideratutako prospekzio-, dibulgazio- eta komunikazio-ekimenak modu artikulatuan garatzea.

3. ildoak. Aurrekontua, jarraipena eta ebaluazioa: Helburua da aginte-koadro integral bat eta jarraipen- eta ebaluazio-adierazleen sistema bat izatea, estrategia horren barruan aktibatzen diren neurrien eta politiken bilakaera demografikoa eta eragina baloratu ahal izateko. Aurrekontu-aurreikuspenarekin batera, aginte-koadro hori metodologikoki osatuko da jarraipeneko urteko memoriekin eta hiru urtean behin egingo diren ebaluazio-prozesuekin.

II. EKONOMIA

Mundu mailako 2022ko hazkundearen dinamika bi garapen kontrajarriren arabera izan da. Urtearen hasieran, pandemiari lotutako murrizketak bertan behera uzteak jarduera nabarmen suspertzea ekarri zuen. Ondoren, Errusiako Ukrainaren inbasioak bizkortu egin zuen 2021etik lehengaien prezioen gorakada, eta, horren ondorioz, presio inflazionistak areagotu ziren. Horri erantzuteko, banku zentral gehienek euren diru politikak gogortzea erabaki zuten. Ondorioz, jarduera ekonomiko globala nabarmen moteldu zen urtearen bigarren erdian. Hala, NDFren zenbatespenen arabera, munduko BPGd-ak % 3,4 egin zuen gora 2021etik 2022ra, balio errealetan. Aurreko urtean, berriz, % 6,3 egin zuen gora.

Ekonomia aurreratuen BPGd-a % 2,7 hazi zen, urte arteko terminoetan eta bolumenari dagokionez. Euroguneko BPGd-a % 3,5 hazi zen, AEBkoa % 2,1 eta Japoniakoa % 1,1. Goraka eta garatzen ari diren merkatu-ekonomietan, igoera % 4koa izan zen, Europan goraka ari diren ekonomietan % 0,8 hazi zen, Asian % 4,4 (Txinan % 3 hazi zen eta Indian % 6,8), Latinoamerikan eta Kariben % 4. Errusiak, berriz, % 2,1 egin zuen behera.

Munduko merkataritza, berriz, % 5,1 hazi zen 2021. urtearen aldean.

Inflazioari dagokionez, udatik aurrera, lehengai energetikoen prezioaren jaitsierak inflazioa moteltzen hasia ahalbidetu zuen. Hala eta guztiz ere, presio inflazionistek gora egiten jarraitu zuten kontsumo-saski osora zabaldu ondoren. Hala, inflazio orokorra % 5,4 izan zen urte arteko kopuruetan ekonomia aurreratuetan, eta % 9,8 goraka ari diren eta garatzen ari diren ekonomietan.

Brent upelaren prezioa % 45,8 igo zen 2021etik 2022ra. Urtarrilaren hasieran, upelaren prezioa 88 \$ zen, martxoan 122,7 \$-ra igo zen, ekainean 127,4 \$-ra eta urtearen amaiera upelaren prezioa 83,3 \$ izan zen. Bestalde, elikagaien prezioak % 15,6 igo ziren 2021etik 2022ra, produktu industrial ez-metalikoenak % 5,3 eta produktu industrial metalikoenak % 12,3 jaitsi ziren, betiere dolarretan neurtutako datu horiek guztiak.

Presio inflazionistaren testuinguru horretan, banku zentralak orientaziorik murriztaileenari eutsi zioten. Hala, Japoniako Bankuak izan ezik (-% 0,1eko esku-hartzeari eutsi zion 2022. urtean), Europako Banku Zentralak eta Estatu Batuetako Erreserba Federalak igo egin zituzten esku-hartze tasak egun batean 2021 eta 2022 artean, Europako Banku Zentralak % 2,5ean kokatu zuen eta Erreserba Federalak % 4,5era. Euroguneko diru-merkatuaren interes-tasei dagokienez (gordailuak), positiboak izan ziren, urteko batez bestekoan, epe guztietan. Zehazki, 2022ko abenduan, Euriborra honela kokatu zen: hilabete batera +% 1,72, 3 hilabetera +% 2,06, sei hilabetera +% 2,56 eta urtebetera +% 3,02.

Bestalde, Espainiako Bankuaren Estatistika Buletinaren datuen arabera, finantza-erakunde monetarioek EDBn bizi diren etxeei emandako interes-tasa % 5,83tik % 6,37ra igo zen 2021etik 2022ra, kontsumorako kredituaren kasuan, eta % 1,60tik % 2,33ra etxebizitzarako kredituan.

Dibisa-merkatuan, euroak balioa galdu zuen Estatu Batuetako dolarrarekiko, eta balioa handitu Japoniako yenarekiko eta libra esterlinarekiko. Zehazki, dolarraren benetako kanbio-tasa 1,059 \$/€ izan zen 2022ko abenduan, eta 2021ko abenduan, berriz, 1,130 \$/€, hots, % 6,3ko balio galera dolarrarekiko.

Burtsako munduko merkatuetan, bai Standard & Poor 's 500ek, bai Nikkei 225ek, Euro Stoxx zabalak eta Ibox 35ek behera egin dute 2021etik 2022ra.

Eurogunean, lehen seihilekoan ikusitako hazkundearen sorburua hau ere izan zen: kontaktuko zerbitzu intentsiboen eskaria berreskuratu izana, pandemiarekin lotutako murrizketak kendu ondoren ekonomia ireki zelako. Hala ere, munduko jarduera ahul egoteak, Errusiak Ukrainaren aurka izandako gerraren ondoriozko ziurgabetasun geopolitiko handiak, inflazio handiak eta finantzaketaren baldintza murriztaileagoek zaildu egin zuten hazkundera.

Testuinguru horretan, euroguneko administrazio publikoek BPGd-aren gainean zuten zorra % 84koa izan zen 2022an. Ratorik handienak Grezian (% 171,3), Italian (% 144,4), Portugalen (% 113,9), Espainian (% 113,2), Frantzian (% 111,6) eta Belgikan (% 105,1) izan ziren, eta txikiak Estonian (% 18,4), Bulgarian (% 22,9) eta Luxenburgon (% 24,6). Defizitari dagokionez, eurogunean BPGd-aren % 3,6 izan zen. Ratio handienak Italian (% 8), Errumanian eta Hungarian (% 6,2), Maltan (% 5,8) eta Espainian (% 4,8) izan ziren. Danimarkak, Ziprek, Irlandak, Suediak, Kroaziak eta Luxenburgok soilik izan zuten superabita.

Horren guztiaren ondorioz, 2022ko uztailan, EKK eta Kontseilu Europarrak babes-klausula 2023ra arte luzatzea erabaki zuten.

Espainiako ekonomiari dagokionez, COVID-19ak ezarritako murrizketen ondoren eskariak gora egin zuen, eta horren arrazoi izan ziren pandemian familiek metatutako aurrekia eta agintariak krisi inflazionistaren ondorioak arintzeko hedatutako neurriek emandako zergaren arloko bultzada. Hala, BPGd-ak % 5,5eko urte arteko batez besteko igoera erreala izan zuen, eurogunekoa baino ehuneko 2 puntu handiagoa (+% 3,5).

Osaerari dagokionez, hazkunderaren eragilea zerbitzuen gorakada izan zen, bereziki 2022. urteko lehen erdian. Aitzitik, input horien garestitzeak eragin handiagoa izan zuen energia-kontsumoetako manufaktura intentsiboen adarretan. Era berean, esportazioen dinamismoa nabarmentzen da, BPGd-aren hazkunderari ekarpen handia egin baitzioten. Bereziki aipagarria da nazioarteko turismoaren susperraldia, nahiz eta zerbitzu ez-turistikoen esportazioetan hedapen handirako portaera ageri den.

Orain, **EAEko ekonomiaren bilakaera** azalduko dugu.

EUSTATen Jarduera Ekonomikoen Gida-zerrendako (JEGID) azken datuek, 2022ko urtarrilekoek, EAEn 151.088 enpresa aktibo kontabilizatzen dituzte guztira, eta 911.656 pertsonari ematen diete lana. Hortaz, batez besteko tamaina 6 lanpostukoa da enpresako. 2021eko urtarrilaren 1etik 2022ko urtarrilaren 1era, enpresen kopurua % 1 jaitsi da (1.466 enpresa gutxiago). Enpresa horietan erregistratutako langileen kopuruak aldakuntza positiboa izan du: % 0,2.

28ko EBn batez besteko tamaina 4,8 lanpostukoa da enpresako (2020ko datuak), EAEn baino apur bat gutxiago (6 lanpostu). Batez besteko horien gainetik daude Alemania (11,3 lanpostu), Luxenburgoko (8,4), Danimarka (7,5), Austria (6,9), Kroazia (6,1).

Gizarte Segurantzaren inskribatutako enpresei dagokienez, datuek erakusten dute 2022ko abenduaren amaieran langileak zituzten enpresak 58.720 izan zirela, hau da, % 0,6 gutxiago 2021eko aldi berarekin alderatuta (32 enpresa gutxiago). Jarduera-sektoreen arabera, lehen sektorean (-% 2,3), industrian (-% 0,5) eta zerbitzuetan (-% 0,8) jaitsi egin zen, eta eraikuntzan hazi (+% 1,6).

Eustaten Kontu Ekonomikoek erakusten dutenez, EAEko ekonomiak % 4,4ko igoera izan zuen 2022. urte osoan. Urte urte arteko % 5,8ko hazkunde-tasarekin hasi zen lehenengo hiruhilekoan, eta, hortik aurrera, hazkundera moteltzen hasi zen. Hala, urte arteko hazkunde-tasa % 5ekoa izan zen bigarren hiruhilekoan, % 3,8koa hirugarrenean, eta % 2,9koa laugarren hiruhilekoan.

Hazkunde hori (% 4,4) Espainiako ekonomiarako zenbatetsitakoa (% 5,5) baino txikiagoa da, baina eurogunean (% 3,5) eta EB27n (% 3,5) erregistratutakoa baino handiagoa.

Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Ekonomia Sailaren informazioaren arabera², Euskal Ekonomiaren Termometroa 2022an hasi zen, 131,6 puntuko balioarekin. Martxoan beherakada txiki bat izan zuen, eta joera-aldaketa horrek azarora arte jarraitu zuen, non 108,9 puntuko balioa erregistratu baitzuen; horrek dezelerazioa berretsi zuen, baina hazkunde sendoko eremuan mantendu zen. Termometroak 113,1 puntuan amaitu zuen urtea, oraindik ere hazkunde sendoko eremuan, eta pixka bat hobetuta.

Eskariaren aldetik, barne-eskariaren portaera ez da BPGd-arena bezain positiboa izan, % 2,7ko hazkundearen izanik, 2022. urte osoan. Hala, kanpo-eskariak BPGd-aren hazkundeari egiten dion ekarpena positiboa da (1,7 puntu).

Kapital-eraketa gordina (inbertsioa) da dinamismo handiena duen agregatua, eta, 2022. urte osoan, urte arteko aldakuntza-tasa % 4,4koa da. Ekipamendu-ondasunetan egindako inbertsioa % 6,9 hazi da, eta kapital-eraketa gordinaren gainerakoa hartzen duen agregatua, eraikuntzari lotuago dagoena, % 2,7. Urtean, inbertsio-jarduera motelduz joan da, eta nabarmenagoa da ekipamendu-ondasunetan egindako inbertsioaren kasuan, haren hazkunde-tasa ehuneko bost puntu jaitsi baita lehen hiru hilabetearen eta laugarrenaren artean (+% 8,6tik +% 3,6ra igaro da).

Gastu pribatua % 3 gehituko da, 2021. urtekoarekin erkatuz gero. Bestalde, kontsumo publikoa % 0,4 jaitsi da. Gastu pribatuaren eta gastu publikoaren baterako bilakaerak azken kontsumoko gastuaren % 2,2ko hazkundearen ekarri du.

Kopuru nominaletan, "Kanpo-merkataritzaren Estatistikak" (Aduanen Erregistroetan oinarritua) atzerriarekiko ondasunen kanpo-merkataritzari buruz ematen dituen behin-behineko datuek erakusten dute 2022. urtean esportazioak % 26,8 hazi direla (32.538,4 milioi euro guztira). Zenbateko horrek aurtengo datua serie esportatzaile historikoaren erregistro onena bihurtzen du, erraz gaituzten baititu orain arte balio esportatzaile handiena izan duen urteko, hots, 2018ko 25.788 milioiak, % 26,2 gehiago baita Esportazio ez-energetikoak (guztizkoaren % 91,2) % 22,2 hazi dira, eta, energetikoak, % 108,8. EAEko esportazio ez-energetikoak muga-zergen sekzioen arabera aztertuz gero, ikus daiteke gora egin dutela. Aldi berean, inportazioak % 39,7 hazi ziren 2022an (29.411,5 milioi euro). Serie historikoaren baliorik handiena ere bada, eta ondoren dator, hain zuzen, aurreko urtekoa. Inportazio ez-energetikoak (guztizkoaren % 70,8) % 26,3 hazi dira, eta, energetikoak, % 88.

Euskadiko kanpo-merkataritzak 3.126,9 milioi euroko saldo positiboa izan zuen 2022an (2021ean baino % 32,1 gutxiago), eta estaldura-tasa % 110,6 izan zen.

Ukrainako gerrak eragin handia izan du energiaren merkataritzan; izan ere, produktu energetikoen defizit komertziala 2.600 milioi euro handitu da 2022an, 2021ean baino % 77,7 gehiago, eta 2021ean 3.346 milioi defizit energetikoa izatetik 2022an 5.946 milioi izatera igaro da.

Eskaintzaren ikuspegitik, sektore guztiek izan dituzte urte arteko aldakuntza positiboak 2022. urte osoan, baina industriako eta zerbitzuetako jarduera hiruhilekoz hiruhileko motelduz joan da.

Balio errealetan, industriako BEGak % 4,6ko batez besteko hazkundearen izan du. Manufaktura-industria osoa baino eritmo pixka bat motelagoan hazi da, % 4,3ko tasa zenbatetsia izanik. EAEko industriako BEGd-aren urteko batez besteko hazkunde hori Estatuan erregistratutakoa baino handiagoa da. Izan ere, EINen arabera, Estatuan +% 3 da.

² Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Ekonomia Sailak egin berri duen adierazle sintetiko bat da. EAEko BPGd-arekin korrelazio handia duten hileko ehun aldagai inguru konbinatzen ditu. Serieak moteldu egin dira, eta, beraz, haien ibilbidea aldagaiaren joeratzat har daiteke.

Beharpena: $x < 50$

Hazkunde txikia: $50 < x < 100$

Hazkunde sendoa: $x > 100$

2022ko abenduko IPiren urte arteko aldakuntza metatua, 2021eko abenduaren aldean, +% 5,7koa da EAE osorako, aurreko aldiko +%10,5aren aldean.

Maila teknologiko³ ertain eta altuko produktuen protagonismoa etengabe hazi da urteeta eta 2021ean (pandemiaren bigarren urtea) salmenten % 31,3, landunen % 32,1 eta balio erantsiaren % 32,7 xurgatu ditu. 2015ean, ehunekoak % 27 ziren salmentetan, eta % 30 inguru langile okupatueta eta balio erantsian.

Eraikuntzaren sektoreak, balio errealetan, % 2ko batez besteko hazkundera izan du, hau da, aurreko urtean (urte horretako hazkundera % 4,5 izan zen) baino % 2,5 gutxiago. Eraikuntzaren Koiuntura Indizearen urteko balantze erlatiboak % 11,2ko urte arteko hazkundera erakusten du, lan-egutegiaren baldintza homogeneousan: % 9,8 eraikuntzan eta % 19,8 obra zibilean.

Zerbitzuen sektoreak, balio errealetan, % 4,7ko batez besteko hazkundera izan du urte osoan. Jarduera pribatuek, bereziki merkataritzako, garraio eta ostalaritzako jarduerak, % 10,7ko hazkundera izan dute (+% 11,8koa 2021ean). Gainerako zerbitzuen adarrean sartzen diren jarduerak (higiezinen jarduerak, jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak, finantza- eta aseguru-jarduerak) % 2,8ko hazkundera izan dute, 2021eko % 4aren azpitik. Bestalde, administrazio publikoaren, hezkuntzaren, osasunaren eta gizarte-zerbitzuen taldeak barne hartzen dituen jarduerak % 1,8ko urte arteko hazkundera izan dute (+% 3,1koa 2021ean).

EUSTATen txikizkako merkataritzaren salmenta-indizeak erakusten du 2021. eta 2022. urteen artean txikizkako merkataritzaren salmentak % 2,9 igo direla (lan-egutegiaren baldintza homogeneousan eta prezio konstanteetan). Hazkunde-ratio hori aurreko urtekoa baino txikiagoa da (+% 3,4). Zerbitzuguneak alde batera utzita, salmentak % 2,6 hazi dira (% +3,1 aurreko aldi). Elikaduraren sektorean, 2022. urtean metatutako salmentak 2021ean ikusitakoak baino % 0,4 txikiagoak izan dira. Gainerako produktuen sektoreko txikizkako merkataritzaren salmentak % 5,2 hazi dira eta automobilgintzarako erregaiarenak % 7,1.

Bestalde, azalera handietako eta elikadura-kateetako merkataritzaren indizeak (AHKI) % 0,2 egin du behera, aurreko urteko % 0,4ari gehituta. Jaitsiera gertatu da elikagaien salmentek behera egin dutelako (-% 4,2, eta horri gehitu behar zaio 2021ean izandako -% 3,9). Gainerako salgaien salmentek, aldiz, % 5,8 egin dute gora, aurreko aldiko % 5,8ari gehituta.

EUSTATen Establezimendu Turistiko Hartzailen Inkestako datuek erakusten dute 2022an berreskuratu egin direla EAEko establezimendu turistikoetako (hotel establezimenduak, landa-ostatuak eta apartamentu turistikoak) sarrerak eta ostatuko gauak, eta 2019. urtean lortutako zifrak ere gainditu egin direla. Hala, 2022. urtean 3.651.240 sarrera izan dira, 7.412.752 gaualdi orotara. Zifra horiek 2019an ikusitakoak baino % 6,1 eta % 5,6 handiagoak dira, hurrenez hurren.

Finantzen sektoreari dagokionez, Espainiako Bankuaren datuen arabera, administrazio publikoen titulartasuneko gordailuek 99.839 milioi euroko guztizko saldoa izan zuten EAEn 2021eko itxieran, hau da, urtean % 5,3 eta % 10,3 igo ziren Estatuko gordailuak. Beste sektore egoiliar batzuetako gordailuen (BSE) balioa 87.806 milioi eurokoa izan zen, hots, balioak % 1,1eko igoera izan zuen aurreko ekitaldikoaren aldean, eta % 6,2ko ratioa estatuko guztizkoaren gainean. Beste sektore egoiliar batzuen gordailuak modalitate desberdinen arabera aztertzen baditugu (agerikoa, epera eta aktiboen aldi baterako lagapena), hau ikusiko dugu: % 82,7 ageriko gordailuak dira, % 6,4 eperako gordailuak eta % 0,9 aktiboen aldi baterako lagapenak (ALL). Ageriko gordailuek hazten jarraitzen dute, neurri txikiagoan bada ere (+% 3,2, aurreko urtean +% 5,6 izan bazen ere), baina eperako gordailuek murrizten jarraitzen dute.

³ELGAREN sailkapenaren arabera (EUSTATEk erabiltzen duena), maila teknologiko altuak 1 barne hartzen du. Farmazia-produktuen fabrikazioa, 2. Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa, eta 3. Eraikuntza aeronautikoa eta espaziala. Erdi-altuan 4 daude. Industria kimikoa, 5. Armen eta munizioen fabrikazioa, 6. Material eta ekipo elektronikoen fabrikazioa, makineriaren eta tresneriaren fabrikazioa, ibilgailuen fabrikazioa, 7. Garraiorako beste material batzuen fabrikazioa, ontzizaintza eta eraikuntza aeronautikoa eta 8 izan ezik. Tresna eta hornidura mediko eta odontologikoen fabrikazioa. Ertain-baxua 9 da. Euskarrri grabatuen erreproduktzioa, 10. Koke-lantegiak eta petrolio fintzea, 11. Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa, metalezkoak ez diren beste produktu mineral batzuen fabrikazioa. Metalurgia, 12. Metalezko produktuen fabrikazioa, makineria eta armak eta munizioak izan ezik, 13. Ontzizaintza, eta 14. Makineriaren eta tresneriaren konponketa eta instalazioa. Behekoa 15 da. Elikagaien, edarien, tabakoaren, ehungintzaren eta jantzizaintzaren industria. Larruaren eta oinetakoaren industria. Zuraren eta paperaren eta kortxoaren industria, 16. Arte grafikoa, 17. Altzarien fabrikazioa, 18. Beste manufaktura-industria batzuk; eta 19. Saillatu barik.

Gordailu-erakundeek administrazio publikoekiko eta beste sektore egoiliar batzuekiko emandako kredituaren saldo bizia % 0,5 jaitsi da (70.253 milioi eurotik 69.903 milioi eurora). Beherakada hori administrazio publikoei (-% 0.7) eta sektore pribatuari (-% 0,5) emandako kredituaren saldoaren jaitsierak eragin du. Gastu hori hain zuzen BPGd-aren % 86,6 da.

EINen datuen arabera, etxebizitzaren gaineko hipoteken kopurua % 8,6 igo da, eta etxebizitza hipotekatuaren gainean emandako batez besteko zenbatekoa % 1,9 handitu, 157.304 eurotik 160.310 eurora.

Bestalde, Bilboko Burtsaren 2000 Indizeak 1.310,5 puntu izan zituen 2022ko abenduan, hau da, % 6,2 jaitsi zen aurreko urteko abenduko datuekin alderatuta. Bilboko Burtsaren kontratazio-bolumena (erosketak eta salmentak) 64.979,2 milioi eurokoa izan zen, hau da, % 22 jaitsi egin zen 2021aren aldean.

Inflazioari dagokionez, KPIaren urte arteko tasa, 2022ko abendurako, % 5,4koa izan zen EAEn (% 5,7koa Estatuan). Inflazioa, berriz, apaldu egin zen urtearen azken herenean, eta urrundu egin zen unerik txarrenetako maximoetatik, orduan tasa % 10,5koa izan baitzen (uztaila). Urteko batezbestekoa % 8koa izan da, eta, Europakoa, % 8,4koa. Urteko bigarren erdian, batez ere, erregaien eta berokuntzarako gasolioaren prezioaren bilakaerak azaltzen du moteltze hori, baita elektrizitatea aurreko urtean baino gutxiago garestitu izanak ere. Hala ere, elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak % 15,1era igo ziren, inflazio orokorra baino ia hiru aldiz gehiago, eta arazo horrek Espainiako Gobernuak produktu jakin batzuen BEZa murriztera behartu zuen 2023ko urtarrilaren 1az geroztik. Hala, azpiko inflazioak gora egiten jarraitu zuen

EINen *Hiruhilekoko Lan Kostuaren Inkestaren* arabera (LKHI), EAEn, % 5,4 egin zuen gora enpresen⁴ laneko kostuak 2022ko laugarren hiruhilekoan 2021eko epealdi beraren aldean. (Estatuan % 4,2 handitu da), eta 3.564,8 euroan kokatzen da langileko eta hileko, hots, 568,2 euro gehiago Estatuan baino.

Lanaren itxurazko produktibitateari dagokionez, ekoizpena enpleguak baino pixka bat gehiago hazi denez gero, % 1,3 igo da 2022⁵an kopuru errealean. Hazkunde horren arrazoia da produktibitatea handitu egin dela, batez ere industria-sektorean (+% 3). Eraikuntzaren sektorean % 0,3 hazi da, eta zerbitzuenean % 1.

EAEn bizi diren 18 urteko edo gehiagoko biztanleen batez besteko errenta pertsonala (errenta osoa), EUSTATen Errenta Pertsonal eta Familiarraren Estatistikaren arabera, % 0,9 jaitsi da 2019 eta 2020 artean, 22.343 €-ra iritsita. % 57,3 lanaren errentetatik dator, 12.806 € batez beste (-% 5,6 aurreko urtearekin alderatuta); % 30,8 gizarte-transferentzia edo prestazioetatik⁶, 6.889 € batez beste (+% 14,2); % 7,4 kapital higiezin zein higigarriaren errentetatik (1.659 €); eta % 4,4 ekonomia-jardueren errentetatik (989 €). Kontuan izan behar dugu 2020. urtea Covid-19ak eragindako pandemiaren lehen urtea izan zela. Errenta osoa, esan bezala, da, eta hori osagai guztietara hedatu da, transferentziengatik errentara izan ezik, hark gora egin baitu.

Sexuaren arabera, gizonen eta emakumeen arteko banaketa desberdina da, eta agerian geratzen da dagoen genero-aldea. Hala, gizonek, batez beste (guztira), 27.422 €-ko errenta dute. Emakumeek, berriz, 17.667 €-koa batez beste, hots, gizonen errenta emakumeena baino 9.755 euro handiagoa da.

⁴ Industria, eraikuntza eta zerbitzuak (etxeen enplegatzaile jarduerak eta lurraldez kanpoko erakunde eta organismoen jarduerak izan ezik).

⁵ Benetako produktibitatea bolumen kateatuko indizeetan, EUSTATen datuetatik abiatuz kalkulaturik.

⁶ Pensiones y haberes pasivos, prestaciones o subsidios de desempleo, prestaciones públicas por actos de terrorismo, ayudas percibidas por los afectados del virus de inmunodeficiencia humana y prestaciones por incapacidad permanente y prestaciones de la Seguridad Social por hijo a cargo.

Errentaren banaketari dagokionez (gutzizko errenta), 18 urte eta gehiagoko biztanleria egoiliarren % 59,5ek EAEko batez bestekoa (22.343 €) baino errenta pertsonal txikiagoa du, baina kontuan hartu behar da talde horretan sartuta daudela 2020an errentarik jaso ez duten pertsonak (% 13,5). Beste muturrean, biztanleria horren % 10ek batezbestekoa bikoizten duen errenta du, hau da, 44.958 eurotik gorako errentak.

Aldi berean, biztanleen % 37,2k 12.000 eurotik beherako errenta pertsonala du, eta % 43,8k 15.000 baino gutxiagokoa (kasu bietan barne hartzen da errentarik ez dutenen % 14,6).

Bestalde, Kanpo Inbertsioen Erregistroko datuen arabera, EAEko atzerriko inbertsioa, ABEEak kenduta, handitu egin da 2021etik 2022ra, 1.539,8tik 5.515,8 milioi eurora. Hala, EAE bigarren postuan dago inbertsioen bolumenari dagokionez, Madrilen atzetik. Sektoreka, inbertsio hauetan egindako inbertsioak bereziki nabarmenak dira, inbertsio osoan duten pisuagatik: material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa, ibilgailu motordunen eta garraiorako beste material batzuen fabrikazioa eta energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornidura. Lurraldearen ikuspegitik, 2022. urtean, Euskadin egin den inbertsioaren % 79,3 Europako herrialderen batetik dator, batez ere EB14tik (% 66,2). Esparru geografiko horren barruan, nabarmenezkoa da Alemaniatik egindako inbertsioa: 3.217 milioi euro. Europatik kanpo, AEBk egindako inbertsioa nabarmendu behar da (1.095,8 milioi €).

Bestalde, atzerrian egindako euskal inbertsioa, ABEEak kenduta, % 71 jaitsi da 2021. urtearekin alderatuta, eta 965,4 m € zen 2022an. Hala, EAE laugarren tokian da AA.EE.en rankingean atzerrian eginiko inbertsioan. Hauexek ditu aurretik: Madril, Galizia eta Asturias. Sektoreen aldetik, hauexek nabarmentzen dira: finantzen eta aseguruaren arloko jarduerak, ibilgailu motordunen eta garraiorako beste material batzuen fabrikazioa eta energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornidura. Lurraldearen ikuspegitik, EAEko inbertsioa ELGako herrialderen batera bideratzen da kasuen % 80,7. % 78,1 Europara (EB27-ra gutzizkoaren % 43,1 bideratzen da), % 2,2 Ipar Amerikara, % 7,8 Latinoamerikara, eta % 10,1 Asiara eta Ozeaniara.

EAEko sektore publikoari dagokionez, lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailaren Aurrekontua Gauzatzeari buruzko Estatistikaren arabera, Eusko Jaurlaritza osoak eta hiru foru aldundiek 2022an likidatutako diru-sarrerak 19.773,8 milioi eurokoak dira guztira, eta % 2,5eko beherakada izan dute aurreko urtearekin alderatuta (+% 11,7 2021ean). Izan ere, zuzeneko eta zeharkako zergen bidezko bilketa hazi bada ere (+% 7,3 eta +% 10,5, hurrenez hurren), transferentzia arruntak % 57,6 jaitsi dira. Aurreko urteko joera berari jarraituz, finantza-pasiboek % 67,1eko beherakada izan dute (horrek esan nahi du 2021ean baino zorpetze txikiagoa izan dutela). Zorpetzearen beherakada hori Eusko Jaurlaritzaren finantzetan (-% 57,6) eta foru aldundietakoetan (-% 85,4) gertatu da. Diru-sarreraren igoera foru aldundietan bakarrik gertatu da (+% 3,7). Eusko Jaurlaritzan % 2,9 jaitsi dira, eta agregatua, esan bezala, % -2,5 izan da.

Balantzea eginda, Euskal Sektore Publikoak Erkidegoko BPGd-aren gainean dituen diru-sarreraren multzoa, 2021ean % 26 zena, 2,7 puntu jaitsi da 2022an % 23,3ra arte (behin-behineko datuak), BPGd-a diru-sarrera publikoak baino gehiago hazi baita (+% 8,9 termino arruntetan, behin-behineko datuen arabera).

Zerga itunduek zuzeneko eta zeharkako diru-sarrera gehienak osatzen dituzte, eta gutzizkoaren % 90 baino gehiago, eta 2022rako 17.130,7 milioi euro bildu dituzte, hau da, aurreko ekitaldiarekin alderatuta, % 7,3 gehiago. Zifra horiek aurreikuspen baikorrenak gainditzen dituzte, pandemiaren aurreko datuak ere gainditzen dituzten erregistroekin (2019an baino ia 1.661,1 milioi gehiago biltzen dira). Diru-bilketaren hazkunde hori ekonomiaren hazkundera baino handiagoa da, baina kontuan hartu behar da bai inflazioak bai foru aldundiek enpresen diruzaintzako tentsioak arintzeko ezarritako ordainketa geroratzeko neurri jakin batzuek lagundu dutela diru-bilketa hori maximo historikoetan egiten. Biak hazi diren arren, 2022ean zeharkako zergen portaera hobea izan da (+% 8) zuzenekoarena baino (+% 7,4).

Guztira, 17.130,7 milioi euro bildu dira, hau da, 2021ean EAEko BPGd arruntaren % 20,2, behin-behineko datuen arabera (% 20,5koa 2021ean). Bildutako guztiaren % 37,9 PFEZari dagokio, % 40,4 BEZari, % 7,9 Sozietateen gaineko Zergari eta gainerakoa, % 13,8 zenbait zerga bereziri.

Bestalde, Euskal Sektore Publikoaren guztizko gastua (toki-erakundeak kontuan hartu gabe) 20.064,4 milioi eurokoa izan da 2022an, eta % 7,7 igo da 2021arekiko. Hala, magnitude horrek EAEko BPGd-aren gainean duen ehuneko hiru hamarren murriztu da, % 23,9tik % 23,6ra, BPGd-aren bilakaera dela eta (% 8,9 hazi da uneko kopuruetan, behin-behineko datuen arabera). Gastuaren susperraldia bai Eusko Jaurlaritzan (+% 7,9) bai foru aldundietan (+% 7,1) gertatu da, eta +% 7,7ko agregatuaren aldakuntza gertatu da, partida batzuk erakundeen artean konpentsatzen direlako (transferentzien zati bat, adibidez).

Euskal Sektore Publiko osoko (tokiko erakundeak kanpoan utzita) gastu kapituluetak aldakuntzarik garrantzitsuenek zenbait alde erakusten dute aurreko urteetakoekin alderatuz gero. Lehenik eta behin, langile-gastuek aurreko urteetako joera positiboari eutsi diote, eta 2021ean baino gehiago hazi dira (+% 5,7, aurreko urtean baino 0,9 puntu gehiago), eta proportzio txikiagoan aldundietan (+% 4,1) gobernuan baino (+% 6), eta, aldi berean, transferentzia arruntak finkatu dira, aurreko urtean baino gutxiago (+% 2,1, 2021ean baino 6,4 puntu gutxiago). Funtzionamendu gastuek (ondasun eta zerbitzuen erosketari dagokionez), bestalde, aurreko urteetako joerari eutsi diote, eta 2021ean baino proportzio handiagoan hazi dira (+% 3,8, 2021eko +% 6,5ren aldean). Inbertsio errealei dagokionez, 2021ean nabarmen berreskuratu ziren aurreko urteko beherakadatik (+% 24,1), eta 2022an % 2,9 izan ziren, goranzko joerari eutsita, baina proportzio askoz txikiagoan. Foru aldundien bilakaera positiboaren (+% 8,4) eta Eusko Jaurlaritzaren bilakaera negatiboaren (-% 5,7) arteko konpentsazioari zor zaio hori.

Eusko Jaurlaritzaren gastuari dagokionez, EAEko 2022ko Aurrekontu Orokorrek Gauzatzeari buruzko datuen arabera, Eusko Jaurlaritzaren gastua % 7,9 handitu da 2021. urtearekin alderatuta, urte horretan % 8 handitu baitzen. Gastu bolumenagatik, bi sail nagusiak Hezkuntza (% 24,6) eta Osasuna (% 34,9) dira. 2020an betearazitako saldoa 13.721,9 milioi eurokoa, hau da, gure Erkidegoak urte horretan izan duen BPGd-aren % 16,1, behin-behineko datuen arabera.

Bestalde, 2022an Euskal Sektore Publikoaren (Eusko Jaurlaritza eta foru aldundiak) diru-sarrerak % 2,6 hazi izanak eta izaera bereko gastuak % 3,2 hazi izanak aurrezki gordina % 1,5 jaitea ekarri du, 2.083,4 milioi euro guztira. Zenbateko honek gure erkidegoko BPGd-aren % 2,5 hartzen du (behin-behineko datuak). Horrez gain, 596,6 milioi euroko (BPGd-aren % 0,7) superabit publikoa izan da (finantzatzeko ahalmena), zeren eta finantzakoak ez diren gastuak (ohikoak gehi kapitalekoak) txikiagoak baitira horrelako sarrerak baino. Aurreko ekitaldian, 1.040,9 milioi euroko superabita izana zen (BPGd-aren % 1,3).

Eusko Jaurlaritzaren Aurrekontuen Betearazpenari buruzko Estatistikaren arabera, halaber, EAEko sektore publiko osoaren (Eusko Jaurlaritza eta foru aldundiak) zorpetze garbia (zorpetze gordinaren eta amortizazioaren arteko aldea), 2021ean berreskuratua 2020ko igoeratik, negatiboa da 2022an, hau da, amortizazioa handiagoa da zor berriaren jaulkipena baino. Zehazki, -422,8 milioi eurora iritsi da, 2021ean, aldiz, 856,3 milioira. Zorpetze gordina nabarmen murriztu da 2022an, % 67,1ekoa, 586,6 milioi eurora iritsi da. Horietatik 496,6 milioi Eusko Jaurlaritzari dagozkio (-% 57,4) eta gainerako 90 milioiak foru aldundiei (-% 85,4 2021arekin alderatuta).

Zorpetze gordinaren beherakada horrekin batera, gainera, dagoen zorraren amortizazio handia egin da, 2020koaren eta 2021ekoaren antzekoa (1.009,4 milioi euro, eta horietatik 746,2 Eusko Jaurlaritzari dagozkio). Hala, zor bizia % 3,2 jaitzi da ekitaldiaren amaieran. Ekitaldiaren amaieran, Eusko Jaurlaritzak eta Foru Aldundiek 12.713,2 milioi euroko zorra aurkeztu dute (BPGd-aren % 15, behin-behineko datuen arabera; 2021ean, berriz, % 16,8). Beste urte batez, zorrik handiena Eusko Jaurlaritzak dauka (osoaren % 83,8, % 83 aurreko urtean).

Eta, azkenik, enplegu publikoari dagokionez, euskal administrazio publikoek 146.636 langile zituzten 2022 ko urtarrilaren 1ean⁷, EUSTATen "Administrazio Publikoen Gida-zarrenda"ren datuen arabera. Hau da, aurreko urtean baino % 2,9 gehiago eta EAEn 2022ko lehen hiruhilekoan lan egiten zuten guztien %15,4 (2021eko ratio bera), BJAREN okupazioari buruzko kopuruak kontuan hartuz gero. Datu horiek ez dituzte kontuan hartzen Estatuko Administrazioaren eta Gizarte Segurantzaren Sistemaren mendeko langileak, baina Lurralde Politikako eta Funtzio Publikoko Ministerioak, 2021eko urtarrileko estatistika-buletinean, kalkulatu zuen Euskadiko Estatuko Administrazio Publikoko langileak 9.747 zirela egun horretan (4.110 Estatuko Administrazio Orokorren zerbitzura eta 5.637 "beste batzuk" kategorian, Estatuko segurtasun indarrak eta kidegoak barne). Zenbateko biak batzen baditugu, lanpostu publikoak, 2022aren hasieran, 156.383 inguru lirarteke (aurreko urtean baino % 2,3 gehiago). Edozelan ere, zenbatespen bat baino ez da zenbateko hori, erreferentzia-data eta metodologia desberdinak erabili baitira⁸.

EUSTATen kopuruak berriz ere aztertuta, 2022ko urtarrilean ziren 146.636 enplegatu publikoetatik % 65,6 EAEko administrazioa zen, % 18,4 tokiko erakundeetako, % 8,3 foru aldundietako eta gainerako % 7,6a unibertsitateko, fundazioetako eta beste erakunde publiko batzuetako. Bestalde, funtzionarioak langile guztien % 61,9 ziren, % 37,1 lan-itunpeko pertsonala zen, kasu bietan Osakidetzaren estatutuetoako pertsonala barne; %1 goi-mailako kargudunak ziren. Gainera, pertsonal finkoa (funtzionarioak, lan-itunpekoak eta estatutuetoakoak) pertsonalaren % 55,3 zen (2021ean baino -1,2 puntu gutxiago), % 18,1 bitarteko funtzionarioak ziren (+0,2 puntu) eta % 24,9 aldi baterako pertsonala zen (+0,8 puntu). Hala, bitartekotasun eta behin-behinekotasun maila % 43,7koa izan zen (% 42,5koa aurreko urtean).

Ekoizpenerako azpiegituri dagokienez, ingeniari zibileko Estatuko erakunde publikoek (AENA, ADIF eta PORTUAK eta RENFE) EAEn egindako esleipenei buruz Garraio Ministerioak argitaratutako datuek erakusten dute erakunde guztiek behera egin dutela, ADIFek izan ezik, 2021etik 2022ra. Hala, PORTUenak 47,5 M €-tik 16,2 M €-ra igaro dira, AENARENak 6,1 M €-tik 4,4 M €-ra, eta RENFE OPERADOREARENak 3,6 M €-tik 207 mila eurora. Bestalde, ADIFenak 66,4 M €-tik 156,4 M €-ra igaro dira.

Bide-azpiegiturari dagokionez, azpimarratu behar da, 2019ko datuekin, EAEko errepide-sarearen % 15,2 baino gehiago edukiera handiko bideak direla, eta Estatuan, berriz, % 10,5; bidesari-autobideak edukiera handiko errepideen % 39,6 dira EAEn, eta Estatuan, berriz, % 17,2.

Abiapuntua edo helmuga EAEn izanik (igarobideko nazioarteko trafikoa alde batera utzita) errepidez garraiatutako salgaien bolumena 105 milioi tonakoa izan zen 2022an, hau da, % 0,2ko igoera 2021. urtearekin alderatuta. % 45,5 eskualde barruko garraioa da; % 48,1, eskualde artekoa; eta % 6,4, nazioartekoa. Eskualdeen arteko eremuan, trukeen bolumen handiena Gaztela eta Leon, Nafarroa eta Kantabriarekin egin da berriz.

Trenbide azpiegiturari dagokionez, 2019. urteari buruz argitaratu diren datuen arabera, EAEko trenbide-sarea 549,4 kilometro burdinbide osatzen dute. Haietatik, 517,4 (% 94,2) elektrifikatuta daude, eta horietatik % 64,7 ADIFenak dira; hark kudeatzen ditu distantzia ertaineko eta penintsularanzko ibilbide luzeko zerbitzuei lotutako azpiegitura eta Bizkaiko eta Gipuzkoako aldiriko zerbitzuak.

EAEko trenbide-lineen kontzentrazioa Estatuko eta EB28ko gainerako lurraldeetako dentsitatea baino handiagoa da. Zenbakitan, bide-dentsitatea 77,9 m/km²-koa da, eta Europakoa (EB28) eta Estatukoa (48,4 m/km² eta 31,6 m/km², hurrenez hurren) baino nabarmen handiagoa da. Aldi berean, Euskal Autonomia Erkidegoko trenbide-linea guztiek alderatuta, trenbide elektrifikatuek Estatuan eta European baino ratio handiagoa dute, trenbidearen egituraren % 94,2, % 64,3 eta % 54,6, hurrenez hurren.

⁷ Lanaldi osoko langile landun baliokideak

⁸ Ministerioaren datuek egonkorra deritzon plantilla zenbatesten dute, 6 hiletik beherako aldi baterako kontratuak baztertuz.

Euskal Y-ari dagokionez, 2022ko martxoan, Eusko Jaurlaritzak Gasteizko eta Bilboko sarbideetako obra zibilaren zati bat Espainiako Gobernuaren kudeaketa-enkarguaren bidez gauzatu duela ezartzen duten protokoloak sinatu ziren; eta 2022ko apirilean, Eusko Jaurlaritzak baimena eman zuen Espainiako Gobernuak Eusko Jaurlaritzari Euskal Autonomia Erkidegoko trenbide-sare berriaren (AHT) Bilbo-Abando geltokira sartzeko igarobidearen obrak kudeatzeko ardura ematen dion hitzarmena sinatzeko.

Aireko garraioari dagokionez, Garraio Ministerioaren datuen arabera, 2022an 5.748 mila bidaiari igaro ziren EAeko hiru aireportuetatik (% 89,2 Bilboko aireportutik), hau da, 2021eko bidaiariak halako bi (2.864 izan ziren 2021ean). Bestalde, salgaien trafikoa % 1,8 gehitu zen, eta 74.292 tonakoa izan zen. (% 99,1 Gasteizko aireportuan erregistratu zen).

Portuko trafikoari dagokionez (salgaiak, hornidura eta arrantza), Garraio Ministerioaren datuen arabera, 2021etik 2022ra % 5,1 egin zuen gora Bilboko Portuan. Bestalde, Pasaiaiko portuan, zeinak askoz ere kota apalagoak baititu, trafikoa % 6,4 jaitsi zen.

2021. urtean, EAEn **I+Gko jardueretan** 1.647 M€ inbertitu ziren EUSTATen arabera (% 10,5 gehiago, aurreko urte datuarekin alderatuz gero). Ahaleginari dagokionez, BPGd-aren % 2,11 da (% 2,07 aurreko urtean). Hala, goranzko joerak jarraitu egiten du.

Ratio hori estatuko batezbestekoa (% 1,43) baino handiagoa da, baina eurogunean ikusitakoa (% 2,31) eta gai horretan erreferentzia diren herrialdeetan erregistratutakoa baino txikiagoa. Azpimarragarriak dira, 2020ko datuen arabera, Hego Korean (% 4,81), Suedian (% 3,49), AEBn (% 3,45), Belgikan (% 3,38), Japonian (% 3,26), Austrian (% 3,22) eta Alemanian (% 3,13) antzemandako ratioak.

Gastua egikaritzeari dagokionez, % 77,4 enpresek egin zuten⁹, % 16,2 goi mailako irakaskuntzak eta gainerako % 6,4 administrazioaren mendeko erakundeek. Horrela, enpresa-sektoreak jarraitzen du gasturik handiena gauzaten, eta, gainera, haren pisua 7 hamarren igo da aurreko urtearekin alderatuta.

Gastu horren finantzaketari dagokionez, sektore pribatuaren partaidetza % 56,7koa da. Administrazio publikoak gastuaren % 32,9 finantzatzen du. Eurogunean, EUROSTATen 2020ko datuen arabera, portzentajeak % 58,2 eta % 29,3 dira. I+G arloko gastuaren finantzaketa pribatuaren ratioa oso handia izan da 2020an honako leku hauetan: Japonia (% 78,3), Txina, salbu Hong Kong (% 77,5), Hego Korea (% 76,3), AEB (% 66,3), Suitza (% 64,7), Alemania (% 62,6) eta Malta (% 60,2).

AOBko I+G-ko jardueretan enplegatutako langileak (20.804,2 pertsona) % 6,6 igo dira aurreko urtearen aldean. Sexuaren arabera azterketak agerian uzten du jarduera horietan enplegatutako langile guztien % 36,2 soilik direla emakumeak. I+G-ko egikaritze-sektorea kontuan hartuta, enpresen sektorean eta goi-mailako irakaskuntzan dago emakumeen presentzia kuantitatiboki nabarmenena: 4.531,2 eta 2.259,9 emakume, hurrenez hurren, eta 742,6 emakume Administrazio Publikoaren sektorean. Hala ere, Administrazio Publikoan, termino erlatiboetan, emakumeak langile guztien % 57,3 dira, goi-mailako irakaskuntzan % 48,9 eta enpresen sektorean % 30,4.

Orain, enpresaren sektoreko I+G-ko adierazleak aztertuko ditugu, betiere Zientzia eta Teknologiko Euskal Sareko zentroak alde batera utzita. Lehenik, 2021an 1.399 enpresak egin zituzten I+G-ko jarduerak, aurreko urtean baino % 1,5 gehiago da. Horietatik 554 industria-sektorekoak dira (aurreko urtean baino 17 gutxiago), 786 zerbitzuen sektorekoak (44 gehiago), 45 eraikuntzakoak (5 gutxiago) eta 14 lehen sektorekoak (1 gutxiago). Jarduera horietan dedikazio osoan (AOB) diharduten langileei dagokionez, 10.915,3tik 11.794,7ra igo da, hau da, enpresa-sektoreko (ZTBeko zentro teknologikorik gabe) enplegu osoaren (AOB) % 1,3 osatuz. Ratio hori apur bat igo da aurreko urtean aldean. Enpresek jarduera horietan egindako gastua ere igo egin da, % 13 hain zuzen ere, 1.011.656 mila eurora iritsita. Bukatzeko, nabarmentzekoa da I+G

⁹ Komeni da kontuan hartzea I+G arloko gastuaren zati handi bat Zentro Teknologikoen Sarearen bitartez bideratzen dela; izan ere, zentro horiek, haien izaera juridikoa dela eta, enpresa-sektorearen parte dira eragiketa estatistiko horretan.

egiten duten euskal enpresen batez besteko tamaina handia; izan ere, 75 langile dira, euskal enpresaren multzoaren batez besteko tamaina baino askoz handiagoa (6 laguneko).

Enpresen berrikuntza-jarduerei dagokienez, 2021ean, EUSTATen arabera, 10 enplegu eta gehiagoko enpresen % 32,6 berritzaileak ziren, aurreko urtean baino ehuneko 1,2 puntu gehiago. Sektoreen aldetik, industria-enpresen % 38,5, zerbitzu-establezimenduen % 31,1 eta eraikuntza-enpresen % 27,8 dira berritzaileak.

EINen datuen arabera, EAEn 2020an 10 enplegu edo gehiagoko enpresen % 28 dira berritzaileak (memoriaren kapitulu honen itxieran argitaratutako azken datua), estatuko batezbestekoa baino ratio handiagoa (% 22,6). Autonomia-erkidegoen sailkapenean, EAE lehena da, eta ondoren doaz Madril eta Katalunia.

Jarduera berritzaileetarako gastuak lehen aldiz gaintzen ditu, EUSTATen arabera, 3.000 M € (3.029,8 M€), BPGd-aren % 3,88 osatuz. Gastu horretatik, gehiena barne I+G-ari dagokio.

Berrikuntza zailtzen duten faktoreei dagokienez, 10 lanpostu edo gehiago dituzten enpresen % 66,6k uste du hiru faktore nagusiak hauek direla: "enpresaren barruan beste lehentasun batzuk daude"; "kostu handiegiak" eta "laguntzak edo dirulaguntzak eskuratzeko zailtasunak".

EUSTATen datuen arabera, 2021ean 10 langile edo gehiago dituzten enpresen % 52,6k laguntza publikoak jasotzen zituen, eta Eusko Jaurlaritzaren tamaina horretako berrikuntza-jardueretan gastuak dituzten enpresen kopuru handiena finantzatzen zuena; zehazki, % 38,1. Foru-aldundiek eta toki-administrazioek % 20,6 eta % 9,9 finantzatzen zuten, hurrenez hurren; estatuko Administrazioak, berriz, era horretako enpresen % 16,6 finantzatzen zituen. Bestalde, EBk % 11,9 finantzatzen zuen: % 7,7 2020ko Horizon programaren bidez, eta % 6,2 Europako beste finantzaketa-mota baten bidez.

"Europako berrikuntza-adierazleen panelak (EIS) 2022" erakusten du EAE berriz ere "berrikuntza handiko herrialdeak" taldearen barruan kokatzen dela. Zehazki, sintesi-adierazleak 0,60ko balioa du, estatuaren (0,48) eta EB27ren (0,54) gainetik.

ESPARRU-BALDINTZEN blokean, EAEk 0,66 puntu lortu ditu EB27ko 0,46en aldean; gainera, gure Erkidegoak Europako batezbestekoa gaintu du osatzen duten hiru dimentsioetan: *Giza balibideak*, *Ikerketa-sistema erakargarriak* eta *Digitalizazioa*. *Giza balibideak* atalean, zeinak kualifikazio altua eta trebakuntza duen lan-indarraren erabilgarritasuna neurtzen baitu berrikuntzarako elementu gako gisa, Euskadi nabarmentzen da Europako batezbestekoaren gainean, hura osatzen duten hiru adierazleetan.

Bestalde, BERRIKUNTZA-JARDUEREN hirugarren blokean, zeinak enpresen berrikuntza-ahaleginak erakusten baititu, Euskadik Europako batezbestekoa baino puntuazio txikiagoa lortu du: 0,46 eta 0,50. Bloke honetako hiru dimentsioetatik –*Berritzaileak*, *Laguntzaileak* eta *Ezagutza-aktiboak*– Euskadi bigarrenaren soilik dago EB27ren aurretik. Bestetik, *Ezagutza-aktiboak* atalean, zeinak berrikuntza prozesuetan etekin gisa sortutako jabetza intelektualeko eskubide-moduak biltzen baititu, 0,35 da adierazlea, EB27ko batezbestekoaren (0,56) eta are estatukoaren (0,43) azpitik. Historikoki aztertuta, EAEk I+G jardueretan inbertsio handiak egin dituen bitartean, dirudienez, oraindik ere zailtasunak dauka inbertsio hori emaitzetara eramateko, ezagutza-aktiboen adierazleek baxuak izaten jarraitzen dutelako; horrek efizientzia edo produktibitate txikiagoa erakusten du.

Bestalde, ERAGINEN blokean (enpresen berrikuntza-ahaleginak erakusten ditu), Euskadik Europako batezbestekoa baino puntuazio txikiagoa lortu du: 0,59 eta 0,62. Bloke honetako hiru dimentsioetatik (*Eraginak enpleguan*, *Eraginak salmentetan* eta *Ingurumen-jasangarritasuna*) Euskadi hirugarrenean soilik dago EB27ren aurretik. *Eraginak enpleguan* atalean, zeinak enpleguan berrikuntzaren arrakasta ekonomikoa neurtzen baitu, EAEk 0,45 puntu ditu EB27ren 0,52en aldean.

Azkenik, Euskadi 2030 ZTBPre balantzeari dagokionez, Kontseilu honek, balorazioak egiteko oraindik goiz dela jakinik, honako hau antzeman du 2019-2021 aldian:

- Bilakaera positiboa adierazten duten adierazleak honako hauek dira: enplegu intentsiboa ezagutzan; I+G arloko inbertsioa; enpresek finantzaturako I+Gren gaineko inbertsioa; EPO patenteen eskabide-kopurua; I+Gren nazioarteko finantzaketa; argitalpen zientifikoak nazioarteko lankidetzan; eta graduko STEM titulazioetarako sarbide berriak.
- Bilakaera negatiboa duten adierazleak honako hauek dira: nazioartean gehien aipatu diren top 10eko argitalpen zientifikoak, produktu berrien salmenta fakturazio osoaren gainean eta EBko diseinu industrialen eskabideen kopurua.

Informazioaren eta komunikazioaren teknologiei dagokienez 2022ko lehen hiruhilekoan, 15 urte edo gehiagoko internet-erabiltzaileak adin horretako EAeko biztanleen % 86,3 ziren, eta ehuneko hori 1,4 puntu handitu da 2021aren aldean. Komunikazioari eta informazioa eskuratzeari lotutako zerbitzuak dira erabiltzaileek gehien erabiltzen dituztenak, hala nola WhatsApp zerbitzua eta mugikorrerako antzeko beste aplikazio batzuk, adina, sexua edo jarduerarekiko harremana edozein dela ere, eta beti % 97 gainditzen dute modalitate horietan guztietan. Aipatzekoak dira, halaber, mezu elektronikoak jaso edo bidaltzea (% 83,1), ondasun eta zerbitzuei buruzko informazioa bilatzea (% 71,8) eta gaurkotasuneko berriak, egunkariak edo aldizkariak irakurtzea (% 71,4).

EUSTATen *“Informazioaren gizaritari buruzko inkesta-IGI-enpresak”* delakoak bederatzia adierazle darabilta enpresen eraldaketa digitala aztertzeke (4.0 industria)¹⁰. 2022an, adierazlerik azpimarragarriena eta enpresa-tamaina alde batera utzita, enpresa-helburuetarako sare sozialak dira (establezimenduen % 55,2 eta 10 lanpostuko edo gehiagoko establezimenduen % 73,8). Gainerako adierazleetan, aldeak ikusten dira erabilera-rankinean, enpresaren tamainaren arabera. 10 lanpostu edo gehiagoko establezimenduen kasuan, aldaketa-prozesu horiek azkarrago ezartzen ari direnak honako hauek dira: cloud computing (% 50,2), zerbitzu mugikorrek (% 49,3), zibersegurtasuneko jarduerak (% 47,7), big data analisia (% 25,9), eta gauzen Internet (% 25,6). Urrunago daude: robotika (% 12,9), 3D inprimagailuen erabilera (% 8,7) eta adimen artifizialeko sistemak (% 8,4).

Orain, EAeko egoera estatukoarekin erkatuko dugu arlo horretan. Horretarako, EINek 2022ko lehen hiruhilekoari buruz argitaratutako *“Enpresetako IKTen eta merkataritza elektronikoaren erabilerari buruzko inkesta”*ko datuak erabiliko ditugu. Euskadi estatuko batezbestekoaren gainetik dago interneten eta web-orrien erabileran (bigarren postua du sailkapenean, Kataluniaren ostetik), urrutiko sarbidean (bigarren postua du sailkapenean, Kataluniaren ostetik), IKT segurtasun-neurrien erabileran (laugarren postua du sailkapenean, Asturias, Katalunia eta Madrilen ostetik) eta roboten erabileran (hirugarren postua du sailkapenean, Nafarroa eta Gaztela eta Leonen ostetik). Hala ere, gizarte-bitartekoen erabilera, adimen artifiziala eta big data analisia aztertuta, EAE estatuko batezbestekoaren azpitik dago, eta erdi inguruan autonomia-erkidegoen sailkapenean.

Telelanari dagokionez, EINen datuen arabera, 2022an, erregularitasunez telelanean aritzen diren pertsonen ratioa (telelana ahalbidetzen duten enpresetan) % 14,2koa da EAEn estatuko 19,5en aldean. Gure erkidegoan seigarren postua betetzen du estatuko sailkapenean, Madrilen (% 33,1), Kataluniaren (% 20,4), Ceutaren (% 19,5), Balearren (% 15,1) eta Nafarroaren (% 15) ostetik.

Transakzio elektronikoei dagokienez, EUSTATen datuen arabera, 2022an, 15 urteko eta gehiagoko euskal biztanleen % 55,1ek erosi ditu ondasunak eta zerbitzuak Interneten bidez. Kopuru hori 15 urte edo gehiagoko euskal biztanle guztien

¹⁰ Hauexek: sare sozialak enpresaren xedeetarako erabiltzea, “hodeiko” zerbitzu informatikoak erabiltzea, zerbitzu mugikorrek erabiltzea, gauzen internet (IoT) erabiltzea, zibersegurtasuneko jarduerak, makrodatuen analisia (big data), adimen artifizialeko sistemak erabiltzea, 3D inprimagailuak erabiltzea eta robotikaren erabilera.

% 47,6 da. 10 urte lehenago internet bidezko erosketak egiten zituzten pertsonen kopurua ia hirukoiztu egiten du (zehazki, 2,6 aldiz altuagoa) eta bost urte lehenago (2017an) baino % 40,1 gehiago da.

Bestalde, 2021ean 44.800 establezimendu inguruk egiten dute merkataritza elektronikoa EAEn; hau da, establezimendu guztien % 28,0 (aurreko urtean baino ehuneko 1,1 gehiago). Igoera hori erosketak elektronikoki egiten dituzten establezimenduetan oinarritzen da (ratioa aurreko urtea baino ehuneko bat altua da), eta, neurri txikiagoan, salmenta elektronikotan (ehuneko 0,7 igo dira). Hala, establezimendu guztien % 25ek elektronikoki erosi zuten, eta % 8,3k salmenta elektronikoki egiten zituzten.

EAEko merkataritza elektronikoki berriro ere gora egin du zifra ekonomikoetan, aurreko urtearen aldean. Hala, sortutako negozio-bolumenak, sarearen bidez edo bestelako sistema elektronikoen bidez (EDI, datu elektronikoen trukea, eta abar), % 9,7 egin zuen gora salmenta elektronikoki dagokienez, eta orotara 24.224,9 M€ dira, eta % 8,7 erosketen aldetik, guztira 18.241,3 milioi eurora iritsita.

Jarraian, herritarrek eta enpresa-sareak **Administrazio Elektronikoen** gainean egiten duten erabilera aztertuko dugu.

Biztanleriari dagokionez, 2022an EAEko 15 urteko edo gehiagoko biztanleen % 60,7k administrazio elektronikoki erabili du, eta, administrazioek emandako zerbitzuen artean, administrazio-izapideak telematikoki egitea (betetako inprimakiak bidaltzea) izan da erabiliena (% 56,3), baita gehien igo dena ere 2022an (% +10,9).

Enpresa-sare osoan (hirugarrenen bidez Administrazio Elektronikoak erabiltzen duten establezimenduak eta Internet eduki ezin dezaketenak barne), 2022. urtean, enpresa guztien % 94,3 eta 10 enplegu edo gehiagoko enpresen % 97,5 izan dira administrazio publikoarekin elektronikoki jarduten zutenak. Datuek erakusten dutenez, 10 langile edo gehiago dituzten enpresek, baliabide gehiago dituztenez, izapide gehiago egiten dituzte zuzenean.

Enpresek Administrazioarekin egiten dituzten izapide-motak aztertuta, 10 enplegu edo gehiagoko establezimenduen arloan, nabarmentzekoak dira: informazioa eskuratzea (tamaina honetako establezimenduen % 88,5), inprimakiak eta formularioak lortzea (% 86,9), eta betetako inprimakiak eta formularioak itzultzea (% 83,4). 10 langile edo gehiagoko euskal enpresek izapide elektronikoki horiek zein administrazioarekin egiten dituzten aztertuta, lehenik eta, Administrazio Zentrala dago, tamaina horretako enpresen % 89k harreman elektronikoki baitu harekin. Ondoren, Foru-aldundiak (% 88,5), Eusko Jaurlaritza (% 83,2), toki-erakundeak (% 50,3) eta, azkenik, EB eta beste batzuk (% 22,7) daude.

Azkenik, Administrazio telelana aztertuta, EUSTATen datuen arabera, 2021. urtean, euskal administrazio publikoko langileen % 11,6k bere lantokitik kanpo egin zuen lan, gutxienez lanaldiaren heren bat, erregularitasunez, sare telematikoki erabiliz IKT sistemekin konektatzeko. Ratio hori 2022an jaitsi egin da, % 5,4ra. Euskal administrazio publikoan telelanean aritzen diren pertsonen ehunekoan ia ez dago alderik establezimenduen tamainaren arabera.

Next Generation dagokienez, gogoratu behar dugu 2021ean, Europako erakundeek Espainiako Erresumaren Suspertze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana (STEP) onartu zuten. Planak 140.000 M €-raino emango dizkio Espainiari transferentzietan eta kredituetan 2021-2026 aldian.

Plana zeharkako lau ardatzen inguruan dago egituratuta. Ardatz horiek ekonomia osoaren eraldaketa egituratuko dute, eta erabat lerrotatuta daude EBren agenda estrategikoekin, 2030 Agendarekin eta Nazio Batuen GJHeekin: trantsizio ekologikoa, eraldaketa digitala, genero-berdintasuna eta gizartearen eta lurraldearen kohesioa. Lau ardatz horiek 10 palanka politikatan eta 30 osagaitan zehazten dira, eta 2023ra begirako erreformen eta inbertsioen programa garrantzitsua egituratzen dute. Osagai bakoitzak erronka edo helburu zehatz bat du ardatz, eta helburu horiek lortzen edo erronkak gainditzen laguntzen duten erreformak eta inbertsioak barne hartzen ditu, modu koherente eta osagarrian.

Horietarako guztietarako, tarteko jomugak eta mugarriak, espero diren emaitzak, onuradunen kopurua eta elementu bakoitzaren kostu xehatua identifikatzen dira. Gaur egun, Euskadik funtsak jaso ditu STEPeko ia osagai guztiak estaltzen dituzten proiektuak abian jartzeko (30etik 26, besteak beste, Euskadin aplikatzen ez diren osagaiak daudelako).

2022aren amaieran, Estatuko Administrazio Orokorrek 19.000 milioi euro bideratu ditu ekonomia errealerara, ebatzitako lizitazio eta diru-laguntzen deialdien, hitzarmenen eta zuzeneko emakiden bidez. Informazio publikoaren azterketaren arabera, 14.100 milioi euro baino gehiagoko deialdiak ebatzi dira, baita 5.100 milioi euro gehiago ere, hainbat tresnaren bidez, hala nola hitzarmenak edo zuzeneko emakidak eta lurralde mailako deialdiak erabiliz, autonomia erkidegoen kudeaketarekin eta parte-hartzearekin ebatzita. Hedapen horren ondorioz, 150.000 enpresak baino gehiagok, 5.000 ikerketa-zentrok baino gehiagok eta 27.000 pertsona fisikok baino gehiagok jaso dituzte Europako funtsak. Enpresen sektorea da planaren onuradun nagusia, eta 10.000 milioi euro baino gehiago ditu bere proiektuak gauzatzeko. Azpiegitura fisikoetan, digitaletan, sozialetan eta ezagutzakoetan egindako inbertsio publikoekin batera, datu horiek funtsek ekonomia errealean duten eragin zuzena islatzen dute.

Lizitazioez, diru-laguntzez, hitzarmenez eta zuzeneko kontzesioez gain, Euskadik STEP funtsen onura ere jasotzen du, Eusko Jaurlaritzak eta euskal enpresek ESEPE-etan (PERTE) parte hartuta betiere. Ekonomia suspertzeko proiektu estrategiko handi horiek administrazioen, enpresen eta ikerketa-zentroen arteko elkarlana eskatzen dute, eta Ministro Kontseiluak onartzen ditu.

Planari heldu zaion konferentzia sektorialen bidez eta beste mekanismo batzuen bidez, 2022ko abenduaren 31n 20.628 milioi euro esleitu zitzaizkien autonomia erkidegoei Next Generation EB Europako funtsetatik, beren eskumenen esparruan proiektuak finantzatzeko, Suspertze Plana Betearazteari buruzko hirugarren txostenean aurkeztutako datuen arabera.

Funts horiek hauexekin lotutako politika publikoetara bideratzen dira: trantsizio ekologikoa (ekosistemak eta biodibertsitatea leheneratzea, energia berriztagarriak, mugikortasun iraunkorra, eraikinen birgaitze energetikoa eta trantsizio bidezkoa), digitalizazioa (ETeen digitalizazioa, administrazioaren modernizazioa, hezkuntzaren digitalizazioa, proiektu berritzaileak eta konektibitatea indartzea), gizarte-babesa (berdintasuna, gizarteratzea eta osasuna), hezkuntza eta lanbide heziketa (hezkuntza, lanbide heziketa, programak indartzea), turismo iraunkorra, enplegua, kultura eta zientzia. Gobernuak kalkulatu du Europako funtsak egikaritzeko urte anitzeko aldian (2021-2026) autonomia erkidegoek % 54raino kudeatuko dutela beren eskumenen eremuetan inbertsioak hedatzeko.

Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailaren informazioaren arabera, 2022ko abenduaren 31n EAEn zuzenean banatu zaizkio Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoaren 1025,05 M €. Gainera, Euskadik Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoaren estatuko deialdietan duen partaidetza 508,76 M €-koa da (banatutako zenbatekoa). Eta, azkenik, gure erkidegoak Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoaren estatuko kudeaketako zuzeneko emakidetan duen partaidetza 37,18 M €-koa da. Guztira, 1.570,99 milioi euro banatu dira EAEn.

2021arekin alderatuta, aurrerapen nabarmena egin da Euskadin banatutako Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoaren funtsei dagokionez. 2021ean esleipena 481 M €-koa zen. 2022an kopuru hori, berriz, 1.500 M € baino gehiago da. Funts kopuru horri esker, Euskadik proiektuak jarri ahal izango ditu abian STEPeko ia osagai guztietan.

Lehenik eta behin, *SEM autonomia erkidegoei banatzeari dagokionez* (1.025,05 M €, Euskadiri banatuak), hauexek nabarmentzen ditugu:

- Funtsen % 27 etxebizitza birgaitzeko eta hiria berronertzeko planaren 2. osagaiarekin lotutako proiektuetara bideratu da (198,2 milioi euro).
- Funtsen % 11,9 zainketen ekonomiarako eta gizarteratze-politikak indartzeko talka planaren 22. osagaiarekin lotutako proiektuetara bideratu da (77,7 milioi euro).
- Funtsen % 6,7 energia berriztagarriak hedatzeko eta integartzeko 7. osagaiarekin lotutako proiektuetara bideratu da (68,8 milioi euro).

- Funtsen % 6,4 Gaitasun Digitalen Plan Nazionalaren 19. osagaiarekin (digital skills) lotutako proiektuetara bideratu da (63 milioi euro).

Gainera, funts horietatik Eusko Jaurlaritzak dagoeneko sartu den zenbatekoari buruzko informazioa ematen duela esan behar da, eta 2022ko abenduaren 31n 828 milioi euro zirela.

SEMen Estatuko deialdietan Euskadik duen parte-hartzeari dagokionez (508,76 M €), finantzazioaren bolumenagatik industriarekin, mugikortasun iraunkorarekin, etxebizitzak birgaitzearekin eta ETEen digitalizazioarekin lotutako proiektuak nabarmentzen dira:

- 65,3 M €, emisio txikiko eremuak ezartzeko eta hiri-garraioaren eraldaketa digitala eta iraunkorra egiteko udalerriei laguntzak emateko programarako (1. osagaia: Mugikortasun iraunkorreko talka plana, segurua eta konektatua hiriko eta metropoliko inguruneetan).
- 22,7 M € etxebizitza birgaitzeko eta hiria berroneratzeko planerako (Osagaia: 2 Eraikin publikoen birgaitzea bultzatzeko plana (EPBUP) - EELL).
- 236,3 M € ibilgailu elektriko eta konektatuaren kate industrialeko jarduketa integraletarako (12. osagaia: Espainia 2030 Industria Politika).
- 18,9 M € I. segmentuko Kit - Digital-Enpresak programarako (13. osagaia: ETEak bultzatzea)

Euskadik SEMen estatuko kudeaketako zuzeneko emakidetan duen partaidetzari dagokionez (37,18 M €), finantzazio-bolumena dela eta, nabarmentzekoak dira etxebizitzak birgaitzearekin, landa-inguruneko energia garbiarekin eta hezkuntza sistemaren modernizazioarekin eta digitalizazioarekin lotutako proiektuak:

- 5,2 M €, DUS 5000rako: erronka demografikoa duten udalerrietan energia garbiko tokiko proiektu bereziak egiteko inbertsioetarako laguntzak (2. osagaia: etxebizitza birgaitzeko eta hiria berroneratzeko plana).
- 5 milioi euro, hainbat zentro zientifikori diru-laguntzak emateko, hizkuntzaren teknologiak sustatzeko (16. osagaia: Adimen Artifizialaren Estrategia Nazionala).
- 16,3 M € hezkuntza sistema modernizatzeko eta digitalizatzeko, 0 eta 3 urte bitarteko hezkuntza goiztiarra barne (21. osagaia: Unibertsitateko irakasle eta ikertzaileen prestakuntza eta gaikuntza).

III. ENPLEGUA ETA LAN-HARREMANAK

Kapitulu honetan, EAEko enpleguaren (okupazioa, langabezia, lan-merkatuko sarrerak eta irteerak, soldatak, lan-osasuna, politika aktiboak eta pasiboak...) eta lan-harremanen urteko bilakaeraren laburpena egingo dugu, lan-merkatuari buruzko beste aldagai interesgarri batzuekin batera. Oro har, 2022an finkatu egin da 2021ean hasitako enpleguaren susperraldi garrantzitsua, aztertutako aldagai gehienetan, COVID-19ak 2020an eragin izugarria izan ondoren.

Lehenik eta behin, *EUSTATen Biztanleria Jardueraren arabera Sailkatzeko Inkestak* (BJA) erakusten du **EAEko biztanleria aktiboa** 1.052.700 pertsonakoa dela 2022. urtearen amaieran. Horietatik % 51,9 gizonak dira (545.700) eta % 48,1 emakumeak (507.000). 2020an, biztanleria aktiboaren galera 4.600 pertsonakoa izan zen (-% 0,4), eta 2021ean 2.900 pertsona aktibo gehiago izan ziren (+% 0,3), berrikusitako datuen arabera. 2022an, biztanleria aktiboa ia ez da hazi, % 0,1 igo baita 2021arekin alderatuta (+700 pertsona). Sexuaren arabera, azken urteko bilakaera ezberdina izan da: emakume aktiboak % 0,3 gehitu dira (+1.300). Gizon aktiboak, berriz, % 0,1 gutxitu dira, hau da, -600 pertsona. EAEko jarduerata tasa orokorra % 56,4koa da 2022aren amaieran (2021ean baino hamarren bat gutxiago); emakumeena % 52,2koa da, eta gizonena % 60,9koa.

Bestalde, **2021eko abendutik 2022ko abendura** (IV. hiruhilekoa), **enplegua** % 1,6 igo da Euskadin (+15.100 lanpostu). Aurreko urtean, berriz, % 1,8 hazi zen (berrikusitako datuak), eta emakume landunen kopurua 6.900 hazi da (guztizko hazkundearen % 45, 2021ean % 28,7), eta gizonena, berriz, 8.300 (% 55). Estatuaren testuinguruan, okupazioa % 1,4 hazi da batez beste (EINen BAI) (+% 4,3 2021ean). Autonomia erkidego gehienek 2022an eutsi egin diete 2021ean suspertu ziren saldo positiboari, 2020an enpleguak beherakada handia izan ondoren.

Sektoreen arabera, Euskadin azken urteko okupazioaren hazkundera zerbitzuetan gertatu da batez ere, zeren eta 15.700 enplegu irabazi baitituzte (+% 2,3), okupazioaren guztizko irabazia baino gehiago (+% 15.100). Bestalde, lehen sektorean 1.400 langile gehiago daude, % 17,7 igota. Industriari 800 lanpostu galdu zituen 2021ean (-% 0,4), eta 5.600 gehiago galdu zituen 2022an, -% 2,8ko tasarekin, gizonen enpleguaren datu positiboaren (+% 1,7) eta emakumeen enpleguaren datu negatiboaren (-% 17,8) agregatu gisa, baina kontuan hartu behar da, 2022an ere, industriako enpleguaren % 80,4 maskulinoa zela. Eraikuntzaren sektorean 3.600 langile gehiago daude, % 6,5eko tasarekin (2021ean baino 5,8 puntu gutxiago).

2022an kontuan hartu beharreko EAEko lan-merkatuaren beste alderdi batzuk hauexek dira: 2021ean ez bezala, lanaldi partzialean lan egiten duten pertsonen ehunekoa 1,4 puntu jaitsi da, % 15,3raino, eta behin-behinekotasuna ere bai, 5,7 puntu jaitsi baita, soldatapekoen % 25,3tik % 19,6ra, sektore pribatuan (-9,7 puntu) nahiz publikoan (-0,7). Gainera, EAEn, nabarmen handiagoa da behin-behinekotasunaren tasa sektore publikoan sektore pribatuan baino, eta alde horri eusten zaio, zenbait gorabeherarekin, azken hamarkadan baino denbora luzeagoan. 2022ko laugarren hiruhilekoan, aldi baterako kontratuen tasa % 43,9koa izan zen EAEn sektore publikoan, eta % 13,5koa sektore pribatuan.

Bestalde, Euskadin **Gizarte Segurantzaren kotizatzen duten pertsonen** (altan dauden afiliatuak) batez besteko kopurua 994.077 da 2022ko abenduan. Horietatik % 48,2 emakumeak dira eta % 51,8 gizonak. Kopuru hori % 1,4 igo da aurreko urteko hilabete beraren aldean (+% 2,4 Estatuan), eta 14.055 afiliatu gehiago daude alta emanda. Hortaz, 2022aren amaieran, Euskadin afiliazioa 2008ko uztaileko gehieneko historikoaren gainetik dago (982.935).

Jarduera-sektore handien arabera, lehen sektoreak % 0,9 egin du behera, eta pixka bat jaitsi du altan dagoen afiliazio osoaren gaineko pisua (% 1,1 eta % 1,2, hurrenez hurren, 2021ean). Bestalde, industria % 1,1 hazi da, batez bestekoaren azpitik (+% 1,4), eta afiliazioaren gaineko pisuaren % 18,2ari eusten dio. Eraikuntza batez bestekoaren azpitik hazi da, % 1,8, eta afiliazioaren % 5,9 dauka (hamarren bat gehiago). Azkenik, zerbitzuen sektoreak ere portaera hobea du batez bestekoa baino, % 1,5 hazi baita, nahiz eta altan dagoen afiliazioaren % 74,8ko pisuari eusten dion.

Ekoiaren-adarren arabera, afiliazio gehienak handitu egin dira 2021eko abenduaren aldean, salbuespen batzuekin: erauzketaren industriak (-% 3,3), ur-hornidura eta hondakinen kudeaketa (-% 1), merkataritza eta konponketa (-% 0,7), finantza-jarduerak (-% 0,7) eta lehen sektorea (-% 0,9). Nabarmentzekoak dira Jarduera artistikoak, aisialdikoak eta entretenimendukoak (+1.046 afiliazio altan, +% 5,9), Informazioa eta komunikazioak (+1.176 afiliazio, % 4,8), Garraioa eta biltegiatzea (+1.458 afiliazio altan, +% 3,4) eta Ostalaritza (+1.781 afiliazio, +% 2,7) gehikuntzak, guztiak ere % 1,4ko hazkunde orokorraren gainetik.

...

EAEko lan-merkatuaren 2022ko bilakaeraren ondorioz, BJAren **langabezia-tasa orokorra** % 8,5era iritsi da urtearen amaieran (IV. hiruhilekoa) (aurreko urtean baino 1,4 puntu gutxiago), eta Europar Batasuneko batez bestekoa gainditu du (% 6,1 EBn, % 6,7 eurogunean). Europar Batasunean, langabeziak hartzen duen balio-sorta oso zabala da: Greziakoa eta Espainiakoa kopuru handiak batetik (% 11,8 eta % 12,9, hurrenez hurren) eta, bestetik, % 3-4 inguruko ratioak Txekiar Errepublikan, Polonian eta Maltan. Lituaniak, Eslovakiak eta Portugalek Europar Batasuneko batez bestekotik hurbilen dauden langabezia-tasak dituzte (% 6,1 laugarren hiruhilekoan); Estatu Batuek 2022an % 3,5eko langabezia-tasa izan zuten, eta Japoniak % 2,5ekoa, erreferentziazko beste herrialde batzuk aipatzearren.

2020an, sei urtez behera egin ondoren, langabeen kopurua % 16,8 igo zen Euskadin. 2021ean % 11,5 murriztu da (berrikusitako datuak) eta 2022an joera horrek jarraitu egiten du, % 13,8 jaitsi baita. Hortaz, zenbatespenen arabera, urtea 89.800 langabetuekin amaitu zen (-14.400 pertsona, horietatik % 61,8 gizonak eta % 37,5 emakumeak). Adinaren arabera, langabeen kopurua bereziki murriztu da tarteko taldean (25 urtetik 44ra) (-% 19, hau da, -9.600), % 10,5 45 urtetik gorakoetan (-4.400) eta, neurri txikiagoan bada ere, 25 urtetik beherakoetan (-% 3,5, -400 pertsona). Ondorioz, gazteen langabezia-tasa % 19,6ra jaitsi da (-1,4 puntu).

Era berean, 2022. urtearen amaieran, **LANBIDE-Euskal Enplegu Zerbitzu Publikoak erregistratutako langabezia** BJAk zenbatetsitako antzekoa da. Abenduan 110.798 langabe erregistratu dira, 2021ean baino 4.047 gutxiago (-% 3,5, eta Estatuan -% 8,6 non 2,84 milioi pertsona baino gehiago baitaude langabezia). BJAk, berriz, 89.800 langabe kalkulatu ditu urteko laugarren hiruhilekoan, ikusi dugunez. Horrenbestez, 2019ko abenduan baino 3.364 langabe gutxiago erregistratu dira.

Langabeziak behera egin du bi sexuetan, eta gehiago gizonen artean (-% 6,6) emakumeen artean baino (-% 1,0). Bilakaera horren ondorioz, langabeen % 56,8 emakumeak dira (2021ean baino 1,4 puntu gehiago). Adinaren arabera, erregistratutako langabeziak behera egin du adin-talde guztietan. Bereziki jaitsi da 25 urtetik beherako artean (-% 6,8, -% 5 gizonentzat eta -% 8,7 emakumeentzat) eta tarteko adin-taldean (-% 6,7, -% 10,9 gizonentzat eta -% 3,4 emakumeentzat). 45 urtetik gorako taldean ere jaitsi da langabezia, baina gainerako taldeetan baino gutxiago, % 0,7, eta ez bi sexuetan: gizonena % 3,8 jaitsi da, eta emakumeena % 1,8 igo.

Ikasketa-mailaren arabera, erregistratutako langabezia ia maila guztietan murriztu da 2021eko abenduarekin alderatuta, bigarren eta hirugarren zikloko bigarren eta hirugarren zikloen arteko ikasketen kasuan izan ezik, % 0,6 igo baita. Beherakadarik handienak, batez bestekoaren gainetik, ikasketarik gabekoen edo lehen mailako ikasketak amaitu gabe dituzten artean gertatzen dira (-% 7,4), bigarren mailako hezkuntza orokorra dutenen ondoren (-% 4,6). Lehen mailako ikasketa osoak dituzten pertsonen kasuan ere (-% 3,6) eta bigarren mailako ikasketen ondoko lehen zikloko ikasketak dituztenen kasuan (-% 2,8) behera egin du, baina azken kasu horretan batez bestekoaren azpitik. Aurten ere, 10 langabetatik ia 7k (% 68,4) kualifikazio txikia dutela esan daiteke (lehen edo bigarren mailako hezkuntza orokorreko ikasketak dituztenak). Informazio hori ez badaukagu ere, interesgarria litzateke ikasketa-mailaren arabera erregistratutako langabezia zifrak langabezia emandako denboraren zifrekin gurutzatuta ezagutzea.

Langabezia daramaten denbora kontuan hartzen badugu, 2022an murriztu egin da 6 hilabete baino gutxiago daramaten pertsonen kopurua (-% 1,9), baina emakumeen kasuan gora egin du (-% 6,4 gizonak, +% 2,6 emakumeak). 6 hilabetetik urtebetara langabezia daramaten pertsonen kopuruak gora egin du, bereziki emakumeen kasuan (10,3). Iraupen luzeko langabezia, urtebetetik gorakoa dena, jaitsi egin da bi sexuetan (-% 7 guztira, - % 8,8 gizonetan eta - % 5,8

emakumeetan). Ondorioz, luzaroko langabeen ehunekoa guztizkoaren aldean 1,8 puntu jaitsi da 2022ko abenduan, % 48,1eraino (-7,5 puntu Estatu osoan, % 42,6ra iritsita). Ratio hori % 43,4 da gizonen artean (-1,1 puntu) eta % 51,7 emakumeen artean (-2,6 puntu).

...

2022an, **lan-erreforma berria** sartu da Espainian. 32/2021 Errege Lege Dekretua, abenduaren 28koa, lan-erreformarako, enpleguaren egonkortasuna bermatzeko eta lan-merkatua eraldatzeko presako neurriei buruzkoa, 2021eko abenduaren 31n jarri zen indarrean, nahiz eta lan-kontratazioko arau berriak 2022ko martxoaren 30era arte ez ziren indarrean jarri. Espainiako Gobernuaren Suspertze, Transformazio eta Erresilientzia Planaren 23. osagaiarekin («*Lan-merkatu dinamiko, erresiliente eta inklusibo baterako politika publiko berriak*») zuzenean lotzen da arau hori, eta CCOO eta UGT sindikatuen eta CEOE eta CEPYME enpresa-erakundeen arteko elkarrizketa sozialaren esparruan lortutako akordioaren emaitza da.

Helburu nagusia Espainiako lan-merkatuaren egiturazko erreformari ekitea da, aldi baterako kontratuen tasa altuak murrizteko eta, hala, behin-behinekotasun horren ondoriozko enpleguaren prekarietateari aurre egiteko. Funtsezko helburu horrekin batera, erreformaren beste helburu garrantzitsu batzuk ere lortu nahi dira, hala nola lanaldia murrizteko eta eteteko neurriak bultzatzea, ABEEak, lan-kontratuak azkentzearen ordezkia den aldetik, langileen prestakuntza indartzea eta negoziazio kolektiboa modernizatzea.

Kontratazioak nabarmen egin zuen behera Euskadin 2020an (-% 30,2), COVID-19ak eragindako krisiaren ondorioz, eta eten egin zuen 2014-2019 aldiko bilakaera positiboa. 2021ean susperraldi handia izan zen, kontratuak nabarmen hazi baitziren (+% 22,5). 2022an, kontratazioa % 5,3 jaitsi da 2021arekin alderatuta (-% 5,7 Estatu osoan), eta aldaketa handiak gertatu dira osaran.

Jarduera-atalen arabera, ia guztiek bilakaera negatiboa izan dute, bereziki Garraioa eta biltegiatzea (-% 20,1) eta Informazioa eta komunikazioak (-% 15,6). Hala ere, ikusten da igoera nabarmena izan dela energia elektrikoaren, gasaren eta lurrunaren horniduran egindako kontratazioetan (+% 40,5). 2021eko joera berarekin jarraituz, ostalaritzan eta arte, jolas eta entretenimenduko jardueretan egindako kontratazioak % 17,5 eta % 22,5 hazi dira (kontratuen % 13,4 eta % 4,9 dira, hurrenez hurren). Manufaktura-industria kontratuen % 14 da, eta % 12,8 jaitsi da. Aurreko urteetan bezala, sexuaren araberako aldeak ageri dira. Izan ere, manufaktura-industriak gizonak sinatutako kontratuen % 21,2 hartzen du (2021ean baino 1,4 puntu gutxiago), eta emakumeen artean, berriz, pisu handiena duten jarduera-atalak Osasun-jarduerak eta gizarte-zerbitzuen jarduerak eta Ostalaritza dira (bien artean, emakumeek sinatutako kontratuen % 36,1).

2022an kontratatutako pertsonen dagokienez, guztira 304.208 kontratatu dira (2021arekin alderatuta, +% 6,9), erregistratutako kontratuen kopurua baino zifra txikiagoa, 815.719 (-% 5,3), SEPEk emandako datuen arabera. Adin-taldeen arabera, pertsona horietako gehienak, gizonak zein emakumeak, 35 eta 54 urte bitartekoak dira (% 41,2), 35 eta 44 urte bitartekoak (guztizkoaren % 22,2) eta 45 eta 54 urte bitartekoak (% 19). 25 eta 34 urte bitartekoek ere kontratu bat sinatu dute (% 26,8). 25 urtetik beherakoek, berriz, % 22,6 osatzen dute, 2021eko % 20,7 baino ratio handiagoa, eta biztanleria aktiboan duten pisua baino askoz handiagoa (% 5,4, 2022ko azken hiruhilekoko datua). 2021arekiko bilakaerari dagokionez, portaera nahiko antzekoa da bi sexuetan, eta gehien hazten diren adin-taldeak (guztiak dituzte bilakaera positiboak) 25 urtetik beherakoak (+% 16,2) eta 54 urtetik gorakoak (+% 8,1) dira, ondoren 25-29 urtekoak (+% 4,9) eta 45-54 urtekoak (+% 4) daude. 30-34 urteko eta 35-44 urteko taldeak gutxiago hazi dira (+% 3,0 eta +% 2,1, hurrenez hurren).

Kontratatutako pertsonen banaketari dagokionez, ikasketa mailaren arabera, % 42,9k derrigorrezko edo beheragoko ikasketak ditu, proportzio handiagoa gizonen artean (kontratatutakoen % 45,8) eta pixka bat txikiagoa emakumeen artean (% 39,6). Bestalde, kontratuen % 21,3, Batxilergoa duten pertsonen dagokie. Ondoren, % 15,5 ikasketa profesionalak dituzten pertsonen dagokie (antzeko proportzioa bi sexuetan) eta % 19,4 unibertsitate-ikasketak dituztenei. 2021. urtearekin alderatuta, ikasketa-maila guztiek gora egin dute, antzeko proportzioetan; gehien egin dutenak

Batxilergoa eta derrigorrezko edo beheragoko ikasketak izan dira (+% 9,1 eta +% 6,8, hurrenez hurren), eta lanbide heziketa dutenen taldea izan da gutxien igo dena (+% 1,9).

Lanaldi motari dagokionez, bilakaera negatiboa izan dute lanaldi partzialeko kontratuek (-% 11,5) eta lanaldi osokoek (-% 7,6), eta igoera nabarmena izan dute lanaldi finko eteneko kontratuek (% 695,4 igo dira 2021. urtearekin alderatuta). Erregistratutako kontratuen % 4,5 dira kontratu horiek, 2021ean baino 4 puntu gehiago. Sexuaren arabera, lanaldi partzialeko kontratazioaren pisua oso desberdina da, emakumeek sinatutako kontratuen ia erdia baita (% 48,2 2022. urtean, aurreko urtean baino 4,1 puntu gutxiago), gizonak sinatutako kontratuen % 25,5aren aldean (-1,4 puntu 2021arekin alderatuta). Hala, 2022. urtean emakumeek sinatu zituzten lanaldi partzialeko kontratuen % 65,6 (% 65,4 2021. urtean).

Iraupenari dagokionez, sinatutako kontratu gehienak aldi baterakoak dira oraindik (gutzizkoaren % 75,5), 615.724, nahiz eta datu hori 2021ean baino % 21,2 txikiagoa den. Aitzitik, 2022an, kontratu mugagabeek nabarmen egin dute gora: 199.995 sinatu dira, 2021ean baino % 148,3 gehiago, eta erregistratutako kontratuen % 24,5 dira.

Gainera, aldi baterako kontratazioak pisu handia duenez gero, kontratatutako pertsona asko urtean behin baino gehiagotan kontratatzen dira. Hala, arestian esan bezala, 2022an kontratatutako pertsonen kopurua (304.208) erregistratutako kontratuen guztizkoa (815.719) baino askoz txikiagoa da. Zifra horiek kontuan hartuz, laneko txandakatze-indizea kalkulatu da (sinatutako kontratu kopuruaren eta kontratatutako pertsona kopuruaren arteko zatidura), emakumeentzat handiagoa izan dena aztertutako sail guztian. 2022an, kontratatutako pertsonen kopuruak gora egin badu ere (% 6,9), kontratu kopuruak behera egin du (-% 5,3), eta, beraz, lan-txandakatzea 2,68 kontratukoa izan da kontratatutako pertsona bakoitzeko (-35 ehuneneko 2021. urtearen aldean). Emakumeen kasuan, datua 2,81 kontratukoa da (-31 ehunen) eta gizonena 2,57 (-38 ehunen). Aldi baterako kontratuen batez besteko iraupena, berriz, 43 egunekoa da 2022an (2021ean baino 5 egun gutxiago), eta Estatu osoan baino 5 egun gutxiago.

...

Kaleratzei eta enplegu-erregulazioko espedientei dagokionez, 2020an (eta neurri txikiagoan 2021ean) ABEEek izan zuten erabateko nagusitasuna, eteteko eta murrizteko enplegu-erregulazioko espedienteek. Enpresek metaka eskuratu dute neurri hori eta, horri esker, pandemiak eragindako egungo koiunturazko egoerak enpleguan eragin negatiboa izatea saihestu ahal izan da, enpleguari eustea kontratuak azkentzearen gaineratik lehenetsita.

Eusko Jaurlaritzako Lan eta Enplegu Sailak EAEn erregistratutako enplegu-erregulazioko espedientei buruzko estatistikak argitaratu ditu, eta 565 espediente zenbatu ditu 2022an (1.858 espediente 2021ean); 19.772 langileri eragin die (-% 39,6), horietatik % 78 gizonak. Espediente motaren arabera, eragindako langileen % 91,4 aldi baterako etenaldiko espedienteek eragin dute (-% 36,5 2021arekin alderatuta), % 6,4 lanaldi-murrizketak (-% 62) eta gainerako % 2,2 kontratu-amaierako enplegu-erregulazioko espedienteek (-% 52,2). Azken horiek, azkentze edo kaleratze kolektiboko EEE-ek, beraz, 437 langileri eragiten diete. Ondorioz, ABEEek 19.335 langileri eragingo liekete 2022an, EEEak eragindako kolektibo ia osoa (% 97,8), 2021eko 31.809en aldean (-% 39,2).

...

Lan Harremanen Kontseiluaren (LHK) 2022ko behin-behineko datuen arabera, urtea indarreko hitzarmena zuten langileen % 27,2rekin hasi zen. % 44,3k, berriz, luzatutako hitzarmena zuen berritzeko, eta % 9,8k bertan behera zuen bere hitzarmena. **Negoiazio kolektiboaren** estaldurak, beraz, langileen % 90,2 hartzen zuen (aurreko urteko ehuneko bera).

Negoziatzeko jarduerari dagokionez, 2022an 293 hitzarmen erregistratu ziren Euskadin, 2021ean baino % 13,6 gehiago, eta horrek berekin ekarri du 116.296 pertsonarentzako laneko baldintzak berritzea (langileen % 18,9). EAEn eremuan, akordio gehiago erregistratu ziren (203 hitzarmen, sektoreko 21 eta enpresako 182) EAEn eragina izan zuten estatukoan baino (90 hitzarmen erregistratu ziren), eta aldi berean, lehenengoek langile gehiago hartu zituzten (80.144 pertsona; estatu mailako hitzarmenetan, berriz, 36.152).

Horrenbestez, negoziazio kolektiboaren egoera, urtea amaitzean, hauxe da: langileen % 45,4k indarrean zuten hitzarmen bat (% 18,9, urtean erregistratutako hitzarmenekin, eta % 26,5, aurreko urteetan); % 47,3k luzatuta zeukan berritzeko eta gainerako % 7,2ak hitzarmena indargabetuta zuten (beraz, egiteko zeuden hitzarmenen % 54,5). Ondorioz, 2022. urtean negoziazio kolektiboaren estaldura % 92,8koa izan zen (2021ean baino +2,6 puntu gehiago).

Lortutako akordioen edukiei dagokionez, EAEn indarrean dauden hitzarmenetan 2022rako itundutako batez besteko soldaten igoera % 4,08 da (% 2,87 Estatu osoan). Lanaldiaren urteko batez besteko murrizketa, ostera, 0,75 ordukoa da (-0,62 ordu 2021ean), hau da, urteko batez besteko lanaldi itundua 1.687 ordukoa da. Lana eta familia bateragarri egiteko neurriak dagokionez, LHKren txostenak nabarmentzen du indarreko hitzarmenen % 48,7k soilik hartzen dituela barnean 2021ean horrelako neurriak (% 47,2 2020an), horietako gehienek edoskitzeko eskubidea metatzeko aukerarekin lotuta, baita indarreko legerian ezarritakoa hobetzen duten ordaindutako baimen batzuk ere.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzako Lan eta Enplegu Sailak **lan-gatazkei** buruz emandako datuek erakusten dute 2022an eutsi egin zaiola 2021eko goranzko joerari lan-gatazkei dagokionez: EAEn, aurtan, 342 greba erregistratu dira. Horietan, 106.998 parte-hartzaile izan dira, eta, guztira, 384.459 lanegun sortu dira. Kopuruok 2021. urtearekin alderatuta, % 37,1eko igoera ekarri dute greben kopuruan eta % 173,1ekoa lan egin gabeko lanaldietan. Nabarmen, greba horietan parte hartu duten langileak % 620,6 igo dira 2021. urtearekin alderatuta.

Bestalde, EINen Lan Kostuen Hiru Hileroko Inkestako zifren arabera, 2022an (urteko batez bestekoak), enpresen eta langileen artean **itundutako hileko ordu** kopurua 147,8 izan zen, 2021ean baino % 0,9 gehiago. Ordu horietatik, 122,6 (+% 1,7), % 82,9, benetan lan egindako orduak izan ziren; ratioa 2,1 puntu igo da azken urtean. Era berean, 2022an lan egin gabeko orduak 25,7 dira langile eta hilabete bakoitzeko, 2021ean baino % 11,2 gutxiago benetan lan egindako ordu bakoitzeko.

Zifra horiei zuzenean lotuta, gogoratuko dugu 2020an lan-merkatuan pandemiaren ondorioz izandako gertakarietako bat, enpleguaren jaitsieraz gain, **teletanaren** zabalkundea izan dela, baina une honetan ez dakigu zein neurritan bizkortu den berau betiko ezartzea.

Estatistikako Institutu Nazionalaren Biztanleria Aktiboaren Inkestaren arabera, 2022an EAeko pertsona landunen % 9,1ek telelana egin zuten (% 3,4k noizean behin eta % 5,7k egunen erdia baino gehiago), hau da, ehuneko 0,2 puntuko beherakada 2021eko datuen aldean. Gainera, zifra horiek erakusten dute behera egin duela telelana noizean behin egiten duen biztanleriak (1,1 puntu jaitsi da), eta gora ohiko telelanak (+0,9). Estatuan, era berean, teletanaren erabilera orokorra murriztu egin da aurreko urtearekin alderatuta: % 10,5 (-4,8 puntu), eta noizbehinkako telelana (-1,2) eta ohikoa (-3,6) jaitsi egin dira. Hala eta guztiz ere, estatu mailan telelanak izan duen beherakada kontuan hartuta, gure erkidegoan telelana egiten duten biztanleen ehuneko txikiagoa da. Dena dela, alde horien interpretazio zuzena egiteko, zenbait aldagai aztertu behar lirateke, hala nola egitura produktiboa, eta gainera kontuan hartu Estatuko batez bestekoak era askotako errealitateak eta datuak jasotzen dituela.

...

Soldatei dagokienez, EINen Soldaten Egituraren Urteko Inkestaren arabera, langile bakoitzeko urteko batez besteko irabazia 2020an (azken datua) EAEn 30.224 € zen, hots, % 2,5eko igoera aurreko urtearekiko. Kopuru hori Estatuko batez bestekoa baino % 20,1 handiagoa da denboraldi berean, eta autonomia erkidegoen zerrendako lehenengoa da. Ondoren Madril eta Nafarroa datoz. Sexuen arabera soldaten aldeari dagokionez, emakumeen batez besteko soldata txikiagoa zen gizonekoena baino autonomia erkidego guztietan 2020an. Hala ere, aldea desberdina da batzuen eta besteen artean. Enpleguak eta okupazioak erkidego bakoitzean duten egitura desberdina funtsezko faktorea da aldakortasun hori azaltzeko. Batez beste, emakumeen soldata gizonen soldataren % 77 zen, eta beraz, arrakala % 23koa da (3,5 puntu aurreko urtearen aldean).

Eta, lanaldi desberdinak dituzten langileak berdintasunean ikasi ahal izateko beharrezkoa den lan-orduko irabazia kontuan hartuta, irabazia, 2020. urtean, 19,94 eurokoa izan zen gure erkidegoan, 2019. urtean baino % 2,15 handiagoa. Orduko irabazia, urteko batez bestekoa bezala, autonomia erkidego guztietako handiena da (eta Estatuko batez bestekoa (16,15 euro orduko) baino % 23,5 handiagoa). Sexuaren arabera, EAeko emakumeen orduko batez besteko irabazia 18,99 eurokoa zen 2020an (+% 2,89 2019ko datuekin alderatuta). Gizonen kasuan, berriz, irabazia 20,72 eurora igotzen da (+% 1,57). Sexuaren arabera alde horrek esan nahi du emakumeek orduko kobratu zutela Euskadin gizonek jaso zutenaren % 90,89, edo, bestela esanda, orduko irabazia % 9,11 txikiagoa izan zela. Aipaturiko arrakala hori 0,39 puntu txikitu da azken urtean.

Bestalde, EINen “*Laneko Prezioen Indizeak*” (lan-merkatuaren presioen ondorioz soilik eskulanaren prezioan izandako aldaketa neurtzen du, egindako lanaren kalitatean eta kantitatean izandako aldaketek eraginik izan barik) erakusten du 2019tik 2020ra (azken datua) % 1,1 izan dela, Estatuko batez besteko aldakuntzarekin alderatuta (-% 0,6). Oinarrizko urtetik (2016-2020) izandako bilakaera aztertuta ageri denez, igoera % 5,21ekoa izan da: 2020. urterako EAeko datua 105,21 da, eta Estatuko batez bestekoa, berriz, 105,17. Datu horrek adierazten du aldi berean soldatak % 5,17 igo direla, beraz.

...

Enplegurako politikei helduta, gaur egun indarrean dago 2021-2024 aldirako Enplegu Plan Estrategikoa, 2030erako Enpleguaren Euskal Estrategia zehaztu eta garatzen duena. Horren definizioa kalitatezko enplegu inklusiboaren aldeko ituna da, Euskadiren garapen ekonomiko eta sozialean lagunduko duena. Hauek dira Estrategiaren eta Planaren jarduteko printzipioak: aukera-berdintasuna; aurrea hartzea, berrikuntza, erantzuteko abiadura eta erresilientzia; lurralde-oreka; adostasuna eta lankidetzak; eta gobernantza irekia eta maila askotarikoa.

Planaren 2021eko jarraipen-txostenaren arabera, aurreikusitako 141 jarduketetatik 117 egin ziren urte horretan, eta, beraz, betetze-maila handia izan zen. Programatutako jardueren betetze-maila handiena izan zuten jarduera-eremuak hauek izan ziren: 2.a (enpleguaren kalitatea), 5.a (enplegurako prestakuntzaren euskal eredia), 6.a (Lanbide hobetzen) eta 7.a (Enpleguko politika aktiboen ebaluazioa). Aurrekontu-betearazpenari dagokionez, 2021ean 317,5 milioi euroko gastu globala gauzatu zen (programatutako aurrekontuaren % 74). Azkenik, txostenak dakarrenez, 2021erako planteatutako 26 gauzatzeko-adierazleetatik 17k betetze-maila handia izan zuten, eta 9k betetze-maila txikia.

Bestalde, **LANBIDEK, Euskal Enplegu Zerbitzuak**, funtsezko zeregina du EAeko enpleguaren gaineko politika aktiboen garapenean eta Planaren ezarpenean, zeren eta haren eginkizunak lan-aktibazioa (enplegua sustatzeko, bitartekotza, orientazioa, eta abar) eta enplegurako prestakuntza (landunak nahiz langabeak) baitira.

Aurrekontu-likidazioak (aitortutako obligazioak) oinarri hartuta, jakin badakigu LANBIDEK 1.029 milioi euroko gastua izan zuela 2022an, 2021ean baino % 26,5 gehiago (aurreko ekitaldian % 4,3 jaitsi zen). Horietatik 543,8 milioi (guztizkoaren % 52,8) Gizarteratzeko Programara bideratu ziren (2021ean baino % 19,7 gehiago), 294,4 milioi euro (guztizkoaren % 28,6) Enplegu Programara (2021ean baino % 28,1 gehiago) eta 114,8 milioi euro (gastuaren % 11,2) Prestakuntza Programara (2021ean baino % 18,5 gehiago). Era berean, LANBIDEK 2,3 milioi euroko ezohiko partida izan zuen 2022an COVID-19ak eragindako krisiaren aurkako neurrietarako, eta 40,3 milioi euroko beste bat Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoen Programaren kontura. Enplegurako politika aktiboetako gastua prestakuntza eta enplegu

programen batura dela pentsatzea sinplifikatzea bada ere (gizarteratzeko programekin duen berariazko lotura dela eta), LANBIDEk 2022an enplegu politika aktiboetan gauzaturako gastua 409,3 milioi eurokoa izango dela kalkula daiteke, 2021ean baino % 25,2 handiagoa, hau da, gorakada handia, aurreko urteko % 1eko jaitsieraren aldean.

Langileentzako **etengabeko prestakuntza** ere enplegurako politika aktiboen barruan sartzen da. EAEn, indarrean dagoen araudiaren eta eskumenen banaketaren ondorioz, jarduera horiek LANBIDEk eta Estatuko Enpleguan Prestatzeko Estatuko Fundazioak (FUNDAE) kudeatzen dituzte.

FUNDAEk sustatutako ekintzei dagokienez, 2021. urtean (eskuragarri dagoen azken datua), 250.109 prestakuntza eman ziren EAEn, 254.673 lagunentzat, aurreko urtean baino % 34,5 gehiago, 14.445 enpresa prestatzaileraren esku-hartzeari esker (2020rako baino % 3,8 gehiago). Enpresa horiek 28,5 milioi euro erabili zituzten enplegurako prestakuntzarako erabilgarri zeuden funtsetatik (+% 26,7), eta, horregatik, hobaria jaso zuten Gizarte Segurantzako kuotetan. Jardueraren eta erabilitako baliabideen beherakada hori, ziurrenik, prestakuntza-jarduerak galarazi zituen urte batean gertatu zen.

...

Enplegurako politika pasiboei dagokienez, EAEn 2022an langabezia prestazioetarako gastua, behin-behineko datuen arabera, 700,5 milioi eurokoa izan zen, 2021ean baino % 24,2 gutxiago. Zenbateko hori EAeko BPGd-aren % 0,82 da (% 1,18 aurreko urtean), eta Estatu osoko langabeziako gastu osoaren % 3,25. Estatuan 21.500 milioi baino gehiago da gastu hori (2020an baino -% 23,6 gutxiago).

Prestazio horiek jasotzen dituzten pertsonen kopuruaren hileko bilakaerak hautsi egin zuen profil tradizionala 2020an, gutxi gorabehera lineala, eta gorakada bat izan zuen uztaila-abuztuko hilabeteetan, COVID-19ak eragindako krisi gogorraren ondorioz. 2021ean, prestazioen kopuruak nabarmen egin zuen behera. Hala, urtea 50.601 prestazioekin amaitu zen (-% 20,5), eta 2022an zifra hori egonkortu egin zen, abenduan 50.474 prestaziora pixka bat jaitsita (-% 0,3), eta, beraz, pandemiaren aurreko mailetara itzuli zen.

Abenduko langabezia-prestazioak jaso zituzten 50.474 pertsonetatik, % 58,2, kotizaziopeko prestazioenak ziren (29.357 pertsona), % 37,5, laguntzenak (18.930) eta % 4,3k laneratzeko errenta aktiboa jasotzen zuen (2.187). Estatuan, hil horretan bertan, 1,8 milioi onuradun erregistratu ziren, 2021ko abenduko antzeko datuak gutxi gorabehera. Eta, erregistraturiko langabezia guztiaren kopuruak kontuan izanik, hauxe esan liteke: 2022ko abenduan (110.798 langabetu erregistratuta egonda), EAeko 100 langabetatik 56k ez zutela prestaziorik jasotzen (56k 2021ean), jasotzen zuten 44etatik, 25ek kotizaziopeko prestazioa jasotzen zutela, 17k subsidiarioa eta 2k Gizarteratzeko Errenta Aktiboa.

Zifra horiekin, langabezia-prestazioen batez besteko estaldura, Estatuan erregistratutako langabeziari dagokionez, % 68,7koa zen (2021eko abenduan baino 6,1 puntu gehiago), eta EAeko datua hori baino txikiagoa da (hilabete horretan erregistratutako langabeen % 51,6k lehenago lan egin zuen, Lan eta Gizarte Ekonomiako Ministerioaren metodologiaren arabera). Estaldura hori 1,3 puntu igo da azken urtean. EAek autonomia-erkidego guztietatik langabeziaren estaldura-tasarik txikienetako bat dauka, Ceuta eta Melilla alde batera utzita berarekin¹¹.

...

¹¹ Arrazoietako bat hauxe da: langabezia-subsidioa baliatzeko, ordaindutakoaren arabera prestazioa amaitutakoan, bizikidetz-unitatearen errenta hartzen dela kontuan, ez errenta pertsonala, eta errenta horrek, EAEn, askotan, subsidioa eskuratu ahal izateko gehieneko atalasea gainditzen duela. Horregatik, langabe askok ezin dute laguntza hori eskatu, eta sistema horren estalduratik kanpo geratzen dira.

Halaber, bere inguruabar sozialengatik eta ekonomikoengatik (gizartean baztertuta edo arrisku horretan egotea) edo ezintasunen bat izateagatik **lan-merkatuan berdintasunean sartzeko zailtasun bereziak** dituzten pertsonentzako enplegu politikaren kopuruak aurkeztuko dira. Kasu honetan, helburu nagusia ordaindutako enplegu duina eta inklusiboa bermatzea da, desgaitasunen bat duten pertsonen eskubideei eta pertsona horiek behar dituzten egokitze pertsonal eta sozialeko zerbitzuen prestazioei buruzko Konbentzioaren 27. artikuluan ezarritakoaren arabera. Aldi berean, lan-merkatu arruntan sartzeko bitarteko bat izan nahi dute. Hori guztia hain zuzen ere enplegua pertsonak gizarteratzeko bide nagusia dela onartuta.

Lehenik eta behin, 2022ko abenduan, EAEn, desgaitasuna zuten 10.011 pertsonak (horietatik % 64,3 gizonak ziren eta % 35,7 emakumeak) 84 EEko plantilletan sartzen ziren lan-jarduera betetzen zuten. Sexuaren araberako banaketa ia ez da aldatu, baina kolektibo horrek 354 pertsona gutxiago ditu (% +3,7) 2021eko abenduarekin alderatuta. Eta, zentro horiek mantentzeko laguntzei dagokienez, Eusko Jaurlaritzako Lan eta Enplegu Sailak, 2022an, 60,77 milioi euro bideratu zituen horretarako LANBIDEn bitartez (+% 10,3 2021arekin alderatuta). Horrez gain, LANBIDEK, 2020an, 5,3 milioi euro erabili zituen (+% 10,4 2021aren aldean), 4.760 langile ezinduri laguntzeko (+% 4,2) EAeko 35 EZBetan, EZBko jarduera profesionalerako laguntza-unitateetako 530 adituren lanari esker.

Bigarrenik, Eusko Jaurlaritzak gizarteratze eta laneratze modalitate berezi hori laneratze enpresen bidez hedatzea sustatu nahi du. Hori baliatuta, pertsona bat, bai besteren konturako langile, bai bazkide langile edo laneko bazkide, laneratze enpresa batean sartzeko kontratu batekin bideratzen da, lan kontratua lehen kasuan eta sozietatekoa bigarreanean, eta lehenago sartzeko hitzarmen bat sinatetik ondorioztatzen da.

2003tik 2022ra, 160 milioi euro inguru banatu ditu Eusko Jaurlaritzak laguntza-lerro horren bidez, urtean 38 erakunde onuradun batez beste eta 5.000 laneratze-langile onuradun. 2022an 43 laneratze-enpresari eman zitzaizkien laguntzak, eta horien zenbatekoa 14,2 milioikoa izan zen. Laguntza horiek eman ziren 306 laneratze posturi eta ekoizpenari eta laneratzeari laguntzeko 131 teknikariren lanposturi laguntzeko. Hala, 2022. urtearen amaieran, laneratze-postuak, guztira, milatik gora dira (aurreko deialdikoak, berriagoak eta berrituak).

...

OSALANek (Laneko Segurtasun eta Osasunerako Euskal Erakundea) agerian utzi duenez, 2022an 34,41 **lan-istripu izan ziren** (lan-egunetan baja eragin duten istripu berriak, hain zuzen ere 1.000 langileko istripu kopuruaren eta berariaz laneko istripuen kontingentzia estalia duten Gizarte Segurantzako afiliatuen kopuruaren arteko zatiduraren bidez kalkulatu den kopurua) gure Erkidegoan milako (33,66 milako 2021ean eta, beraz, ratioa 0,75 puntu handitu da). Sektore bakoitzari dagokionez, intzidentzia handiena eraikuntzan gertatzen da (milako 71,39), eta 4,84 puntu igo da 2021. urtearekin alderatuta. Horren atzetik daude lehen sektorea, milako 62,38rekin (+1,52) eta industria, milako 62,03rekin, eta 1,67 puntu igo da 2021aren aldean. Azkenik, zerbitzuen intzidentzia batez bestekoa baino txikiagoa da, milako 24,73 (+0,34 puntu).

Autonomia erkidegoei dagokienez, Lan eta Gizarte Ekonomia Ministerioak kalkulatu duen lanaldiko istripuen intzidentziaren indizeak erakusten duenez, Balear Uharteak ziren rankingeko buruan istripuetan 2022. urtean, eta ondoren Gaztela-Mantxa zegoen. EAEn, milako 29,47ko indizearekin, % 2,49 jaitsi da ratioa (ehuneko 2,49 puntu), eta, beste urte batez, Estatuko batez bestekoaren gainetik eutsi dio (milako 28,52), hein batean sektorearen egitura eta, industriak pisu handiagoa baitu, sektore horretan ezbeharren tasa batez bestekoa baino handiagoa baita.

Bestalde, kontratu motaren araberako lan istripuen datuek erakusten dutenez, lan ezbeharren kopurua handiagoa zen aldi baterako kontratua zuten pertsonen artean kontratu mugagabea zutenen artean baino. Halaxe erakusten dute 2021ekoak diren Lan eta Gizarte Ekonomiako Ministerioko azken datuek. Zehazki, kontratu mugagabea duten pertsonen ezbehar-tasa 30,8 izan zen mila soldatako (BAI inkestaren enplegu sailak erabiliz). Aldi baterako kontratua duten pertsonen artean, berriz, 46,3 izan zen, milako. Istripuen banaketa zein den jakin beharko litzateke sektoreen, adinaren eta okupazio motaren arabera, behin betiko ondorioak atera ahal izateko. Baina, ikuspegi dinamikoaren arabera, nabarmentzekoa da 2009an kontratu mugagabea eta aldi baterako kontratua duten pertsonen arteko istripuen indizea

26,5 istripukoa zela 1.000 soldatapeko bakoitzeko, eta 2021ean 15,5ra gutxitu zen. Larritasunaren arabera, azken urtean gora egin dute gorabehera arin eta larriek (+% 4,5 eta +% 17,4, hurrenez hurren) eta behera egin dute istripu hilgarriek (% 19,4). Gainera, istripua izan zuten pertsonen % 75 gizonezkoak izan ziren.

IV. BIZI BALDINTZAK ETA GIZARTE BABESA

IV.1. Bizi-baldintzak

Memoria sozioekonomikoaren kapitulu honek, lehenengo atalean, EAEko biztanleriaren bizi-baldintzen 2021eko zifra adierazgarri nagusiak aurkeztu dizkigu, bai eta estatuko eta Europako testuinguruan duen kokapen konparatiboa ere, pandemiaren osteko normaltasun berrira eta gizartera egokitzeko garaian. Zifra horien arabera, 2018tik, bizi-baldintzek **okerrera egin izanaren zantzuak** jaso dira, aurreko aldiko hobekuntzaren kontrara.

...

Lehenik eta behin, 2008an hasitako krisiaren ondorioz, EBn pobrezia- edo bazterketa-arriskuan zeuden herritarren ehunekoa nabarmen hazi zen, eta 2012an goia jo zuen eta % 25 ingurura iritsi zen, eta orduetik eta 2019ra arte, behera egin zuen pixkanaka; 2020an 1,1 puntu hazi zen. Arrisku- edo bazterketa-arriskuak 2021ean (eskura dugun azken datua), biztanleen % 21,7ri eragiten die, hots, EBko 95,3 milioi herritarrei, Europa 2020 estrategietan eta 2030 Agendan finkatutako irizpideen arabera, ezarritako irizpideen arabera, estrategia horri **“ARPE tasa” (population at risk of poverty and exclusion)** deritzo. 2020aren aldean, badirudi Batasunaren batez besteko tasak beheranzko joera berreskuratu duela, 0,3 puntu jaitsi baita (1,5 milioi pertsona gutxiago kaltetuta). Espainian, 2021eko ratioa % 27,8koa da, Europako batez bestekoa (13 milioi pertsona kaltetuta) baino 6,1 puntu handiagoa, eta 1,4 puntu igo da aurreko urtearekin alderatuta.

EAE (munduko testuinguruan 14. postuan mantentzen da, Zelanda Berriaren eta Kanadaren artean, NBEren 2021eko Giza Garapenaren Indizearen sailkapenaren arabera), pobrezia- eta bazterketa-arriskuak biztanleriaren % 16ri eragiten dio 2021ean (EUROSTAT eta EINren metodologiaren arabera), edo, bestela esanda, 350.000 pertsonari (oso interesgarria izango litzatekeen arren, ez dago sexuaren araberako informaziorik), 2020an eta 2008an baino 2,1 puntu gehiago. Tasa hau nahiko baxua da Europarekin alderatuta, eta Eslovakiakoarekin aldera daiteke (% 15,6), Europar Batasuneko laugarren tasarik baxuena duena, Finlandiaren (% 14,2), Esloveniaren (% 13,2) eta Txekiar Errepublikaren (% 10,7) atzetik.

EAEk Europako testuinguruan duen posizio konparatiboa oso aldekoa da AROPE tasa osatzen duten hiru elementuetan, baina adierazi behar dugu azken urtean (2020-2021) elementu horien bilakaera irregularra izan dela (lehenak okerrera egin du, bigarrenak hobera egin du eta hirugarrenak okerrera egin du), eta ez dela egon beti joera orokorrekin erabat lerrotatuta:

1. EBko biztanleen % 16,8 *transferentzia sozialen ondoren pobrezia-arriskuan* zegoen 2021ean. Egoera horretan dago, kontsumo-unitate bakoitzeko diru-sarreraren banaketaren medianaren % 60tik beherako diru-sarrerak dituelako herrialde bakoitzean (“pobrezia-atalasea” deritzona; beraz, herrialde bakoitzean, gutxieneko errenta-atalase horretara iristen ez den biztanleriaren ehunekoa neurtuko luke, hau da, “atalase monetarioa”). Ehuneko hori 3 hamarren jaitsi da 2020ko datuekin alderatuta, eta bost pertsonatik bat baino gehiago daude egoera horretan, besteak beste, Bulgarian (% 22,6), Errumanian (% 22,6), Letonian (% 23,4), Espainian (% 21,7), Lituaniar (% 20) eta Estonian (% 20,6). Ratorik txikiak Txekiar Errepublikan (% 8,6), Finlandian (% 10,8) eta Eslovenian (% 11,7) daude. EAE, tasa % 12,2koa da, 2020an baino 2,2 puntu gehiago, eta 267.500 pertsona ingururi eragiten die.
2. 2021ean, EBko herritarren % 6,3k *gabezia material eta soziala*, larria izan dute; izan ere, baliabide-faltak eragindako bizi-baldintzak dituzte, hala nola faktorei aurre egiteko gaitasuna (etxeko ohiko gastuei buruzkoak), etxea bero edukitzea edo urtean astebeteko oporraldia hartu ahal izatea. Ratio hori mantendu egin da 2020koaren aldean, baina 2008ko % 8,5aren azpitik mantentzen da. Batasunean, gabezia horren intzidentzia oso modu zabalean aldatzen da herrialdeen artean, Suediatik eta Finlandiatik hasi (% 1,5etik behera daude) eta Bulgariaraino (ia % 20ra iristen da), azken urtean horietako talde handi batek bere emaitzetan okerrera egin baitu. Espainiak % 8,3ko tasa du (2020an baino 1,3 puntu gehiago), eta EAEk % 4,6koa (2020ko datuarekin alderatuta 4 hamarren gutxiago), hau da, 101.200 pertsonari eragiten die, aurreko urtean baino 8.800 pertsona gutxiagori.

3. 2021ean, EBko biztanleen % 8,9 lan-intentsitate oso baxuko etxeetan bizi zen; izan ere, egoera hori dela jotzen da etxeko 64 urte baino gutxiagoko helduek azkenengo urtean guztizko lan-ahalmenaren % 20 baino gutxiago lan egiten dutenean (2020an baino 4 hamarren gehiago eta 2008an baino 3 hamarren gutxiago). Irlanda (% 13), Grezia (% 12,1) eta Belgika (%11,9) dira Europar Batasuneko zerrendaburuak, eta Eslovakia, Polonia, Eslovenia eta Errumania, berriz, % 5aren azpitik daude. EAEko datuak apur bat egin du okerrera azken urtean, 2020an 7,4 puntu izatetik 2021ean 7,5 puntu izatera igaro baita (164.500 pertsona inguru kaltetuta, 2020an baino 2.200 gehiago).

...

Bigarrenik, Eusko Jaurlaritzak egiten duen **Pobrezia eta Gizarte Desparekotasunei buruzko 2020ko Inkestaren** emaitza nagusia da, 2016 eta 2018 artean gertatu zen prekaritate-adierazle orokorren okertze orokorarekin kontrastean, azken biurtekoan hobekuntza hauteman dela PGDI adierazle nagusietan, bai ongizaterik ezari dagokionez, bai pobrezia hertsiairen arriskuari dagokionez. Ez da gauza bera gertatzen, ordea, errentaren banaketari dagokion desberdintasun-adierazleetan.

PGDI inkestaren 2020ko emaitzen txostenak nabarmentzen du 2008an hasitako krisiaren garapenarekin batera desberdintasuna nabarmen handitu zela 2014ra arte, baina 2014 eta 2016 artean enplegua berreskuratu izanak eta egoera ahulenean zeuden kolektiboan emigratioak lagundu zutelako gorakada hori neurri batean murrizten. Ildo positibo hori hautsi egin da 2016 eta 2018 artean; biurteko horretan, desberdintasun-adierazleak areagotu egin baitziren berriro Euskadin. PGDI inkestaren arabera, 2018 eta 2020 artean desberdintasuna handitu egin da:

- Lehenik eta behin, *Gini Indizea*¹² 1,5 puntu hazi da azken biurtekoan: 2012ko 25,3ra arte etengabe jaitsi (hobetu) ondoren, 2014an 27,1era igo zen, eta 2016an berriz ere 25,8ra jaitsi zen. 2018an, goranzko joerari heldu zion berriro eta 26,7ra arte hazi zen. Joera horri eutsi zaio azken biurtekoan, eta 28,2ra iritsi da 2020an. Europar Batasunean indize horrek 4 hamarren egin du behera (hobera) 2020an, 2018aren aldean (30,4tik 30era igaro zen). Espainian, hobekuntza 9 hamarrenekoa izan da, 2018ko 33tik 32,1era jaitsi baita.
- Deskribatutako joera antzekoa da EAEko biztanleen % 20 aberatsenen diru-sarrerak eta % 20 behartsuenen diru-sarrerak (S80/S20) lotzen dituen zatidura kontuan hartzen bada. Kasu horretan, indize hori 4,2tik 3,6ra jaitsi zen 1996-2008 aldian, eta 2012an 3,7ra igo zen apur bat, eta nabarmenago 2014an, 4,2ra arte. 2016an 3,9ra jaitsi zen ratio hori, baina 2018an 4,1era igo zen berriro. 2020an gora egiten jarraitu zuen eta 4,4ra iritsi zen (+3 hamarren). EBn, batez besteko datua nahiko egonkor mantendu da aztertutako urteetan (beti 5 inguruan), eta 4,9ra iritsi da 2020an, 2018an baino bi hamarren gutxiago.
- Beste dinamika kezagarri bat biztanleriaren diru-sarrera guztien zatiari dagokion adierazleari dagokio, hau da, EAEn baliabide gutxien dituzten pertsonen % 10i. 2000ko % 3,55etik 2008ko % 3,88ra igo ondoren, adierazlea % 3,41era jaitsi zen 2014an. Pixka bat gora egin ondoren (hobetu), 2016an % 3,48raino iritsi zen; 2018an, berriz, % 3,35era jaitsi zen, eta, 2020an, beste minimo batera iritsi zen (% 3,2). Europar Batasunean, azken bi hamarkadetan, tasak bere horretan jarraitu zuen, % 3 inguruan, eta 2020an 2,9ra iritsi zen. Espainia % 3an zegoen 2000. urtean, eta 2014ko 1,8ra arte jaitsi zen, baina ordutik 4 hamarren berreskuratu ditu, 2020ko 2,2ko ratoria arte, EAEko 3,2aren azpitik.

...

¹² Beste adierazlearen artean, *Gini-ren indizea* aztertzen da. Ekonomia bateko kideen edo familien diru-sarreraren banaketaren eta berdintasuneko banaketaren artean dagoen aldea neurtzen du, halako moldez non 0 indizeak berdintasun perfektua adierazten baitu, eta 100eko indizeak, berriz, berdintasunik ez perfektua.

Bestalde, EINren “**Bizi-baldintzen Inkestaren**” 2021eko zifren arabera, aurreko bi urteetan bezalaxe, hobera egin dute adierazle batzuk eta okerrera egin dute beste batzuk; hala ere, badirudi bilakaera negatiboa gero eta handiagoa dela:

- Errenta pertsonalak eta familiarrak okerrera egin dute 2020aren aldean, % 1,7 eta % 1,9 jaitsi baitira, hurrenez hurren, biak Estatuko batez bestekoa baino proportzio handiagoan. Hala ere, bi adierazleek autonomia-erkidegoen araberako rankingetako lehenengo postuetan mantentzen dute EAE.
- 2020an bezala, 2021ean ere murriztu egin da hilaren amaierara iristeko zailtasunak dituzten familien ehunekoa, % 32,4tik % 31,7ra igaro baitira; urtean astebeteko oporraldia onartu ezin dutenena (3 puntu jaitsi da, % 16,4ra arte) eta ustekabeko gastuei aurre egiteko ezintasuna aitortzen dutenena (1,8 puntu jaitsi da, % 18,4ra arte). Aitzitik, familien % 7,4k etxebizitzarekin lotutako ordainketetan atzerapenak aitortu ditu 2021ean, 2020an baino 6 hamarren gehiago.
- 2021ean, gora egiten jarraitzen du pobrezia energetikoak jotako familien ehunekoak (% 9,2, 2020an baino 1,1 puntu gehiago) eta gutxienez bi egunetik behin haragia, oilaskoa edo arraina jan ezin duten familien ehunekoak (% 2,9tik % 4,3ra). Ziurrenik zailtasun eta gabezia handienak islatzen dituzten bi adierazleak dira.

...

Bestalde, EAEko **familia-sistemen** tipologia nabarmen aldatu da azken hamarkadetan, prozesu demografiko, sozial eta kulturalen ondorioz. Aldaketa nabarmenen artean, honako hauek daude: etxe-moten dibertsitate handiagoa; batez besteko tamainaren murrizketa; aldaketa handiak etxe horietako erreferentziazko pertsonen profileen; etxean dauden adingabeen proportzioaren murrizketa eta menpekotasun-egoeren areagotzea.

Azkenengo urteotan, familia-erakundean egondako eraldaketa handiek eta horrek ugalkortasunean izandako eraginak interes publiko handia sorrarazi dute, horrek guztiak dituen ondorioak direla-eta. Ugaltzeko eta laneratzeko adin aproposak bat datozenez gero, emakumezko gazteak egoera zailean daude, seme-alabak izateko erabakiari dagokionez.

EUSTATEk “*Lana, familia eta norberaren bizitza uztartzeari buruzko inkesta*” egin ohi du, eta inkesta horren 2021eko emaitzak nabarmentzekoak dira: etxetik kanpo lan egiten duten emakumeek gizonak baino % 40 ordu gehiago ematen dituzte egunean seme-alaba adingabeak zaintzen, eta % 57 gehiago mendeko pertsonak zaintzen; gainera, beren kideek baino % 31 denbora gehiago ematen dute etxeko lanetan. Gizonek 3,5 ordu ematen dituzte egunero adingabeak zaintzen (3,4 ordu 2020an); emakumeek, berriz, 4,9 (4,6 2020an). Alde hori dezente handiagoa da mendeko pertsonen zaintzari dagokionez; jarduera horretan egunean 1,4 ordu ematen dituzte gizonak (2020an 1,6) eta 2,2 ordu emakumeek (2020an 2,3). Gainera, emakumezkoek, batez beste, 2,1 ordu ematen dituzte etxeko lanak egiten, gizonzkoek, aldiz, 1,6 ordu (2,2 eta 1,6, hurrenez hurren, 2020an).

Batez besteko horiek batuz, emakumeek etxeko lanetan eta zainketa lanetan emandako denbora, guztira, 9,2 ordu dira, gizonen 6,5 orduen aurrean. Beraz, arrakala % 41,5ekoa da. Ratio hori % 37,9koa zen 2020an; beraz, arrakala hori handitu egin da. Bere gain hartutako kargen desberdintasun horrek etxeko lanen banaketarekiko asebetetze-mailari eragiten dio; izan ere, emakumeek, batez beste, 10etik 6,1eko asebetetze-maila adierazten dute beren ezkontideak edo bikotekideak etxeko lanak egiteko eskaintzen duen lankidetzari buruz, eta gizonak 7,5ekoa.

Enpresan edo erakunde baimen jakin batzuk eskatzeko zailtasunari dagokionez, datuek erakusten dute zailtasun horiek areagotu egin direla 2017ra arte, eta harrezkero murrizten ari direla aztertutako aldagai gehienetan. EUSTATen inkestaren arabera, landunek, batez beste, 10etik 3,3ko zailtasun-maila dute (2010ean 2,6koa), eta, 2,4koa, zehazki, norberaren arazoak konpontzeko lanetik irteteko baimena lortzeko (2010ean 1,4koa). Lana, familia eta norberaren bizitza uztartzea errazteko neurrien artean, eszedentziek 3,9ko batez besteko zailtasuna dute (3,2koa 2010ean), lanaldi-murrizketak ere 3,9ko zailtasuna (3,2koa 2010ean), eta enplegurik eta soldatarik gabeko egunek 10etik 3,1eko zailtasun-indizea dute (2,4koa 2010ean).

Orokorrean, zailtasun horietan ez da antzeman sexuaren araberako desberdintasunik, eta adinak, ziur aski lanpostuko antzinasunari lotuak, aipatutako uztartze-neurriak lortzeko zailtasunak murrizten ditu. Hala ere, emakumeen artean gizonen artean baino beldur handiagoa dago uztartzearekin lotutako zenbait alderdik beren ibilbide profesionalean izan dezaketean eragin negatiboa dela eta (emakumeen % 30,5ek uste du hori, eta gizonen artean, berriz, % 26,5ek) (2020ko datuak).

Horren isla da gizonek neurri horietan (eszedentzien eta lanaldi-murrizketen eskaerak) izan duten parte-hartze baxua, eta, gainera, ez da modu esanguratsuan aldatu azken urteotan. Hala, Eusko Jaurlaritzari adingabeak zaintzeko lan-eszedentzia edo lanaldi-murrizketa hartzeko egindako laguntza-eskaeren % 11,2 soilik sinatu zituzten gizonen 2020an. Gauza bera esan litzake mendeko senideak zaintzeko laguntzei dagokienez. Hala ere, horietan, gizonen parte-hartze ratioetan zertxobait handiagoak dira (eskaeren % 15,5 2020an).

Ordutegi-motei eta malgutasunari dagokienez, EUSTATen Lana, familia eta norberaren bizitza uztartzeari buruzko inkestaren arabera, 2021ean, EAEko langileen % 21,4k ia egunero luzatu behar dute lanaldia (eta % 17,9k batzuetan). 2020. urteari dagokionez, lanaldia normalean edo noizbehinka luzatu behar duten pertsonen ehunekoa pixka bat murriztu da. Ildo beretik, EUROSTATEk *"Antolaketari eta lanaldiari"* buruz egindako inkestaren arabera, 2019an, EBko langileen % 21ek, astean behin, lanaldia egokitu behar zuten beren enpleguaren eskakizunetara (imajinatzen dugu lanaldia luzatu behar izan zutela) eta % 19 baino gehiagok hilean behin (ratioak % 13 eta % 10 dira Espainian, hurrenez hurren) (eskuragarri zeuden azken datuak).

Lana, familia eta norberaren bizitza uztartzeari buruzko inkestaren arabera, irteera-ordutegi malgua, uztartzea hobetzeko tresna osagarria, EAEko langileen % 47,1k baliatzen dute (% 32,6k 2020an), eta neurri txikiagoan emakumeek (% 43,3) gizonen baino (% 50,6). Norberaren etxean lan egiteari dagokionez, % 10,3k lantzean behin egiten du lan etxean eta % 8,4k egun erdia gutxienez (2020an baino 2,4 puntu gutxiago). Oro har, beraz, enplegua duten pertsonen % 18,7k noizean behin edo maizago lan egiten du etxean (% 18,1 2020an eta % 15,5 2019an), eta ziur asko COVID-19ak eragin dio ratio horri. Hala ere, etxetik gutxienez egunen erdia lan egiten duten pertsonen ratioak behera egin du 2020arekin alderatuta, zurrenik COVID-19aren ostean aurrez aurreko modalitatean lan egitera itzuli direlako.

Azaldutako egoera horiek arintzeko, familiei laguntzeko planak abiarazi zituen Eusko Jaurlaritzak 2002an, zertarako eta familiek seme-alaba kopurua askatasunez erabakitzea galarazten duten eragozpen ekonomikoak eta gizarte eta laneko eragozpenak gainditzeko. Hala, Familiei Laguntzeko Legea onetsi zuen 2008an, markoari lerrun juridiko handiagoa emateko eta familia politika integralerako oinarriak ezartzeko, betiere familien eta familiako kideen ongizatea eta bizikaltatea hobetze aldera. III. Planaren bilakaera familien aldeko politikari buruzko gogoetarako abiapuntua izan zen, baita 2018an EAEko administrazio guztietarako sinaturiko *"Familien eta haurren aldeko ituna"* sinatzeko ere. Itun hori diagnostiko partekatu batean oinarritzen da, 2018-2022 aldirako Familiei Laguntzeko IV. Plana diseinatzeke balio izan duena.

Aurrekontua gauzatzeari buruzko informazioari dagokionez, badakigu 2022an Eusko Jaurlaritzako Familia Politikako eta Aniztasuneko Zuzendaritzak 44,6 milioi euro bideratu zituela guztira familientzako transferentzia horietara, 2021ean baino % 11,4 gutxiago; horietatik 22,9 milioi seme-alabak dituzten familientzako laguntzetarako (guztizkoaren % 51,4) eta 21,7 milioi uztartzeko laguntzetarako (guztizkoaren % 48,6).

...

Genero-berdintasunaren Indizea (GBI) adierazle sintetiko bat da, eta gizonen eta emakumeen arteko desberdintasunak laburbiltzen ditu, haien ongizatean eta garapen pertsonalean eragina duten alderdi garrantzitsu batzuetan. EAerako, EUSTATEk kalkulatu du, [“Genero Berdintasunerako Europako Institutuaren” \(EIGE\)](#) metodologia erabiliz, bai eta erakunde horrek Europar Batasuneko 28 herrialdeei buruz emandako informazioa erabiliz ere. Metodologia horren aplikazioak, beraz, EAEn genero-berdintasunean egindako aurrerapenak EBko herrialdeek eskaintzen duten erreferentziarekin alderatzeko aukera ematen du. Adierazle sintetiko horrek eskala adimentsional batean laburbiltzen ditu —eskala horretan, 1ek erabateko desberdintasuna eta 100 erabateko berdintasuna adierazten ditu— gizonen eta emakumeen artean oraindik ere dauden desberdintasunak, haien ongizateari eta garapen pertsonalari eragiten dieten alderdi garrantzitsu batzuetan.

EAEko 2022ko GBIak 73,1ekoa da, 100etik (2019ko datuak). Aurreko neurketan bezala (2017), EB-27ko batez bestekoak baino puntuazio hobea lortu du aztertzen diren dimentsio guztietan. Gainera, baliorik altuenak, Euskadin, osasunaren, diruaren eta enpleguaren dimentsioetan lortzen dira, eta baxuena, berriz, boterean.

Aztertutako aldirian (2010-2019), EAEko GBIaren bilakaera positiboa izan da: 68,8 puntu lortu zituen 2010ean, 69,1 2012an, 69,3 2015ean, 71,1 2017an eta 73,1 2019an. Gainera, genero-berdintasunaren adierazleak hobetu egin dira arlo guztietan, batez ere Ezagutzaren arloan, adierazleak 4,4 puntu irabazi baititu. Boterearen dimentsioan ere hobekuntza bat dago; izan ere, aurrerapena 8,4 puntukoa da, 62,7ra iritsi arte. Botere politikoaren azpidimentsioa nabarmentzen da, 15 puntu hobetu baitu, 96,7ra iritsi arte. Denboraren arloari dagokionez, 2019an adierazleak okerrera egin zuen 2010arekin alderatuta, baina 2021ean hobera egin du, 74,1 puntu lortuta, 2010ean baino 0,7 puntu gehiago. Hobekuntza hori, batez ere, zainketekin lotutako jardueren hobekuntzari zor zaio, 2010ean 88,7 puntu izatetik 2019an 93,7 izatera igaro baita.

Europako konparazioan, EAE Suedia, Danimarka, Herbehereak, Frantzia, Finlandia, Espainia eta Irlandaren atzetik dago, baina Europar Batasuneko gainerako 20 kideen aurretik, bai eta Europako batez bestekoaren eta Europako batez bestekoaren aurretik ere. Espainiako GBIa EAEkoa baino altuagoa zen 2017an; lehen aldiz 2010az geroztik (0,6 puntu gehiago). Hala ere, Euskadik 2019an Espainiak baino balio altuagoak lortu ditu GBIaren dimentsioen erdia baino gehiagoko adierazle partzialetan: Espainiako emaitzak nasaigo gainditzen dituen dimentsioa Denborarena da, non distantzia 10,1 puntukoa baita, baina Dirua (+7), Osasuna (+2,1) eta Enplegua (+0,9) arloen aurretik ere dago. Aitzitik, desabantailan dago Ezagutzaren (-2,3) eta, batez ere, Boterearen (-7) dimentsioetan, eta, bereziki, Botere sozialaren (-18,6) eta Ekonomiaren (-25) azpidimentsioetan, baina ez, ordea, Botere politikoaren dimentsioan, non EAEk ia 10,2 puntutan gainditzen baitu Estatuak.

IV.2. Gizarte-babesa

Lehenik eta behin, EUSTATen 2021eko **“EAEko Gizarte Babesaren Kontuaren”** azken datuen arabera, Euskadin eginkizun horretarako erabilitako baliabideak 22.084 milioi euro izan ziren aipaturiko urtean, 2020an baino % 3 gehiago. Kopuru hori urte horretako BPGaren % 28,3 da (+8,5 puntu 2008aren aldean, eta 2020an baino 1,6 puntu gutxiago). Gizarte-babeseko gastu osoak etengabe egin du gora denbora serie erabilgarrian, eta biztanleko gastua 6.402 eurokoa izan zen 2008an, eta 10.085 eurokoa 2021ean (+% 52,6). Gainera, EUROSTATEk 2020rako emandako azken datuak izanik, EAEko gizarte-babeseko per capita gastua, erosketa-ahalmenaren parekotasunean neurtuta, 9.967 eurokoa izan zen, EBko batez bestekoaren (9.066 €) eta Estatuakoen (6.752 €) gainetik, baina euroguneko biztanle bakoitzeko 10.095 eurotik beherakoa.

...

Bigarrenik, 2022an, milioi erdi pertsona baino gehiago (527.881, lehen zenbatespenaren arabera) **Gizarte Segurantzaren sistemako pentsioen** onuradunak izan ziren gure Erkidegoan (kotizaziopekoak eta kotizazio gabekoak¹³), aurreko urtean baino % 0,5 gehiago. Azken urteotan gertatzen ari den bezala, igoera hori kotizaziopeko pentsioen onuradunen kolektiboaren pisuaren eta bilakaeraren ondorio da, gainerako modalitateak, oro har, gutxieneko kopuruetan mantentzen baitira. Gizarte Segurantzak emandako prestazio ekonomikoak jasotzen dituzten EAEko biztanleen portzentajea % 25,8ra heldu zen, aurreko urtean baino 1,8 puntu gehiago.

Kotizaziopeko pentsioei dagokienez (pentsioen onuradunen % 97,6 eta gastuaren % 99,3), 2022an batez beste 514.961 onuradun daude (+% 0,4), eta 568.500 pentsio jasotzen dituzte (+% 0,6). Izan ere, pertsona batek kotizaziopeko pentsio bat baino gehiago jaso ditzake, eta urteko gastua 10.718 milioi eurokoa izan zen, hau da, 2021ean baino % 4,3 gehiago. Kotizazio gabeko pentsioek, bestalde, 12.920 pertsona estaltzen zituzten 2022an (urteko batez besteko datua), eta 84 milioi euroko gastua sortzen zuten (+% 16,7). Laburbilduz, EAEn pentsioetan egindako guztizko gastua, 2022an, 10.803 milioi eurora igo zen, behin-behineko datuekin, eta % 4,4ko igoera izan zuen 2021. urtearekin alderatuta. Hala, BPGaren gaineko pisua 7 hamarren hazi da, % 14,1eraino (EUSTATen behin-behineko datuekin).

Gizarte Segurantzaren kontribuziopeko pentsioen EAEko gastua eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren kuoten bilketa-zifrak erlazioztatzen baditugu, 2021ean, bi zifrak eskuragarri dauden azken ekitaldian, gastua 10.279,10 milioiokoa zen, 7.896,63 milioiko diru-sarreraren aurrean, eta, beraz, saldoa negatiboa izango litzateke, 2.832,47 milioi eurokoa, 2020an baino % 6,1 txikiagoa.

...

Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren oinarritzko prestazioa, Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeko abenduaren 23ko 18/2008 Legetik abiatuta, diru-sarrerak bermatzeko errenta (DSBE) deiturikoa da. Laguntza horien ondorioz, 2020ko PGDI inkestaren arabera, Euskadin pobrezia-atalase-mailaren azpian bizi diren pertsonen kopurua % 33,3 jaitsi da. Zifra horietatik ere ondorioztatzen da sistema hori pobrezia-arriskuan zeuden biztanleen % 70,2 zela erreferentziako urtean: 127.953 lagun (biztanleria osoaren % 5,9).

2022. urtean 49.413 bizikidetz-unitatek jaso zuten DSBEa (abenduko datua, hain zuzen ere, 82.263 onuraduni dagokiena). 2021. urtearen amaieran, berriz, 52.723 lagunek jasotzen zituzten laguntza horiek. Horrek esan nahi du % 6,3ko jaitsiera izan dela, eta aurreko aldiko beherakadarekin jarraitzen duela, % 3,7koa izan baitzen. 2022ko abenduan Lanbiden aktibo zeuden espedienteen fitxaren arabera, halaber, inskribatutako bizikidetz-unitateen 49.413 titularretatik % 43,3 gizonezkoak ziren eta % 56,7 emakumezkoak. Onuradun gehien zituen adin-tartea 45-54 urte bitartekoena da (guztizkoaren % 24), eta nabarmentzekoa da, halaber, 7.636 hartzailek (% 15,5) 34 urte baino gutxiago dituztela.

Lanbideren arabera, hauxe da bizikidetz-unitate hartzailearen pertsona titularraren profila (aztertutako sailean ia aldatzen ez dena): espainiar nazionalitateko emakumea, 40 urtetik gorakoa eta oinarritzko ikasketak dituen (% 68,6k nahitaezko ikasketak ditu, % 10,1ek lanbide titulazioen bat eta % 4,3k unibertsitateko titulazioa). Prestazioa jasotzen duten atzeritarrak, 15.842, titular hartzaileen % 32,1 dira (% 30 2021an), eta titular hartzaileen % 25,8 pentsiodunak dira (% 24,5 2021ean). Era berean, 7.677k, bizikidetz-unitate hartzaileen % 15,5ak DSBEa jasotzen dute soldata-errenten osagarri gisa (-0,2 puntu 2021. urtearekin alderatuta), eta unitate horietako 7.147 titularrek guraso bakarra izategatiko osagarri bat jasotzen dute (% 16,7).

2010ean, 18/2008 Legea garatzeko, etxebizitzarako prestazio osagarria (EPO) jarri zen abian. DSBEaren osagarria den prestazio ekonomikoaren sistema bat bideratzea du helburu, biztanleriaren talde zaugarrienei etxebizitzarekin lotutako gastuei aurre egitea ahalbidetuko diena. Indarraldiko lehen urtean (2010), guztira 50 milioitik gorako gastua izan zuen EPOak, eta urtez urte joan da handitzen gastua, 2016ko 91 milioi euroraino (orain arte hori izan da gehieneko

¹³ Kalkulu horietan ez dira barne hartu laguntza-pentsioak eta Desgaitasunen bat duten pertsonen gizarteratzeari buruzko Legearen ondoriozkoak, desagertuz joan direnak. Gainera, ez dago informazio eguneraturik. Dena den, guztizkoaren gaineko pisua % 0,4 azpitik dago.

zenbatekoa). 2022an 76,65 milioi euro erabili ziren prestazio horretarako (+% 1,1 2021eko datuekin alderatuta). Titular hartzaileen kopuruari dagokionez, 2022ko abenduan DSBEaren 23.527 bizikidetzeta-unitate onuradunek gainera EPOa jaso zuten (aurreko urtean baino % 9 gutxiago).

EPOa abian jarri ondoren, gizarte-larrialdietarako laguntzek (GLL), Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren hirugarren tresnak, jatorrizko helburua berreskuratu dute (oinarrizko premia espezifikoek aurre egitea, batez ere etxebizitzarekin zerikusia dutenei, gizarte-bazterkeriako egoerak prebenitzeko, saihesteko edo arintzeko beharrezkoak diren gastuei aurre egiteko behar adinako baliabiderik ez duten pertsonen noizean behin gertatutakoak), eta nabarmen murriztu dute aurrekontu-partida. 2020an, datu ofizialak dituen azken urtean, 33.304 kontsumo-unitate hartzaile zenbatu ziren, 2019an baino % 17 gehiago; horietatik 4.582 Araban bizi ziren (guztizkoaren % 13,8), 8.863 Gipuzkoan (% 26,6) eta gainerako 19.859ak Bizkaian (% 59,6). Guztira, urtean 68,928 laguntza eman ziren hainbat kontzepturengatik, besteak beste, oinarrizko premiak (10.000 laguntza), alokairua (12.328) edo interesen amortizazioa (3.807). Laguntza bakoitzeko batez bestekoa 669 eurokoa izan zen (+% 12,8 2019. urteko datuekin alderatuta).

Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak, 2022an, 418,9 milioi euro gastatu zituen orotara, 2021ean baino % 10,4 gutxiago. Honelaxe daude banatuta: 302 milioi diru-sarrerak bermatzeko errentan egindako gastuari dagozkio (guztizkoaren % 72,1 eta 2021ean baino % 13,7 gutxiago), 77,7 milioi etxebizitzarako prestazio osagarriarako (guztizkoaren % 18,5 eta 2021ean baino % 1 gehiago) eta, azkenik, 39,2 milioi euro gizarte-larrialdietarako laguntzetarako (Sistemaren guztizkoaren % 9,4 eta 2021ean baino % 4,2 gutxiago); azken zifra hori kalkulu bat da, ez baitugu datu ofizialik.

Konparazioa egite aldera, Eskubide Sozialen eta 2030 Agendaren Ministerioaren “Gizarteratzeko Gutxieneko Errenten Txostenari” esker, autonomia-erkidegoen diru-sarrerak bermatzeko sistemen zifra handien urteko jarraipen konparatiboa egin daiteke, araudien heterogeneotasuna eta sistema horien garapen-mailak kontuan hartuta betiere. 2021ari dagokion txostenaren arabera (argitaratu den azkena), gure Erkidegoak Estatuan prestazio horietarako emandako funts guztien % 24,9 erabili zuen DSBERako gehi EPO, autonomia erkidegoen arabera. Euskal biztanleriak Estatu osoan duen pisuaren arabera egokitu beharko litzaiokeena baino askoz portzentaje handiagoa da; izan ere, % 4,7koa da aipaturiko urtean.

2020an, Estatuan *bizitzeko gutxieneko errenta* sortu zen. Pandemiaren krisialdi bete-betean agertu zen, eta COVID-19ak Espainian eragindako zaugarritasun ekonomiko eta sozialaren gorakadari erantzun zion. Hala ere, ez da pandemiari lotutako koiunturazko neurria, egiturazko tresna bat baizik, zeinaren agerpena osasun-krisiak bizkortu egin baitu, eta haren helburua da konponbidea jartzea diru-sarrerak bermatzeko Espainiako ereduaren ahuleziei eta lurralde-aniztasunari. Martxan jarri zen unean gobernuak kalkulatu zuen bizitzeko gutxieneko errenta Espainian 850.000 etxek jaso ahalko zutela, 2,3 milioi lagunek gutxi gorabehera. 2022ko abenduan, GSINK 549.679 etxeri aitortu zien prestazio hori, eta, beraz, 1.542.675 pertsonak jaso zuten prestazioa (% 42,7 adingabeak). EAEn, 22.968 ebazpen onartu ziren 2022ko abenduaren 31n, 47.402 onuraduni dagozkienak; horietatik % 33,7 adingabeak. Era berean, LANBIDEk “bizitzeko gutxieneko errentaren kotizazio gabeko prestazio” gisa 2022ko aurrekontu-likidazioan aitortutako obligazioen zifretatik abiatuta, Euskal Enplegu Zerbitzuak 133,84 milioi euroko laguntza horiek izapidetu zituela ezagutzen da.

Azkenik, esku-hartze sozialaren eremuan hirugarren sektoreko jarduerak sustatuz gizarteratzea bultzatzeko programen barruan, 2022an Eusko Jaurlaritzak esku-hartze sozialaren eremuan hirugarren sektoreko jarduerak sustatzeko dirulaguntzak eman zituen, guztira 4,79 milioi eurokoak, aurreko urteko zenbateko bera. Laguntza horietatik, 3,74 milioi (% 78,1) “esku-hartze soziala” ildora bideratu ziren, % 12,5 (599.000 euro) “elkarte-indartzera” eta gainerako % 9,4 (450.000 euro) “ezagutzaren kudeaketa” ildora. Eusko Jaurlaritzaren programa zehatz horren zenbatekoak dira, baina beste erakunde batzuek (foru aldundiak eta udal ugari) ere funtsak bideratzen dituzte helburu horietara, eta ez dago programa horiei buruzko informaziorik.

...

Gizarte-zerbitzuen Euskal Sistema (GZES) arretako sare publiko egituratua da, erantzukizun publikokoa, eta bere helburua da gizarteratzea, autonomia eta ongizatea bideratzea pertsona, familia eta talde guztiei, sustapen-, prebentzio, babes- eta laguntza-eginkizuna garatuz, funtsean pertsonen eta harremanen arlokoak diren prestazioen eta zerbitzuen bidez. Gizarte Zerbitzuei buruzko abenduaren 5eko 12/2008 Legeak arautzen eta antolatzen du sistema hori, eta hauek dira haren ezaugarri nagusiak: gizarte-zerbitzuak eskuratzeko eskubide subjektiboa ezartzea, Sistema osatzen duten Prestazio eta Zerbitzuen Katalogoa definitzea, horrela eskubide horren irismena zehaztuz eta haren garapena eta ezarpena bermatuz, eta, azkenik, katalogo hori garatzeko aurreikuspena, prestazio eta zerbitzuen zorro baten bidez, zeinak ezaugarri nagusiak eta sarbide-baldintzak definitzen baititu.

GZES “Gizarte-zerbitzuen Plan Estrategikoarekin” osatzen da. Plan horren 2016-2019 aldirako lehenengo edizioan, sarbide-baldintzak betetzen dituzten eta hala eskatzen duten pertsona guztiei Gizarte-zerbitzuen Euskal Sistemaren zerbitzu eta prestazio ekonomiko guztietarako sarbidea bermatzea bilatzen zen, eta horrek berekin dakar GZESren zerbitzu eta prestazio ekonomikoen estaldurak —eta, hala badagokio, intentsitatea— mapan eta haren eranskinetan (lurralde-mapak) ezarritakora egokitzea, eta gastu publiko arrunta handitzea, kontuan hartuta GZESren zerbitzu eta prestazio ekonomikoetan lurralde bakoitzeko abiapuntua (plaza erabilgarriak edo erabiltzaileak edo hartzaileak).

Planaren Ebaluazio Txostenak (2021) agerian utzi zuen, ikuspegi kuantitatibotik eta inplikaturako erakunde bakoitzaren autoebaluazioa kontuan hartuta, bere gauzatze-maila orokorra % 77,3koa izan zela. 1. ardatzeko ekintzak (arretaren unibertsalizazioa, lurralde-antolamendua eta ekitatea sarbidean) eta, ondoren, 4. ardatzekoak (baliabideak optimizatzea, baliabideak premietara egokitzea eta efizientzia eta eraginkortasuna hobetzea) izan ziren ekintza horien arduradun erakundeek gehien gauzatu dituztenak. 2. ardatzeko ekintzak (eredu komunitarioa finkatzea eta garatzea eta, bereziki, ikuspegi prebentiboa eta arretaren pertsonalizazioa) eta, bereziki, 5. ardatzekoak (beste sistema batzuekiko lankidetzak) modu ezberdinean gauzatu zituzten erakundeek, eta 3. ardatzekoak (sistemaren barne-artikulazioa eta GZESren gobernu eta kudeaketa sistemaren garapena) orekatuagoak izan dira.

...

EAEko Gizarte-zerbitzuen gastua 2020an (urte horretakoa da daukagun azken informazioa) 2.865 milioi eurokoa izan zen, aurreko urtean baino % 1 gehiago, EUSTATen “Gizarte-zerbitzuei eta Gizarte-ekintzari buruzko Estatistikaren” arabera. Gastu hori gure erkidegoaren urte horretako BPGaren % 4 da eta biztanle bakoitzeko batez beste 1.302 euroko gastua, 2019an baino % 0,4 gehiago.

Gizarte-zerbitzu ugarien artean, biztanleentzako eta adineko pertsonentzako zerbitzuak dira baliabide gehien jasotzen dituztenak, bien artean gastuaren % 56,2 hartzen baitute (guztizkoaren % 33,1 eta % 23,1, hurrenez hurren). Herritar guztientzako baliabideen artean, familientzako transferentziak nabarmentzen dira, 787,8 milioi euro, gastu osoaren % 27,4; azken urtean % 2 hazi dira. Adinekoei dagokionez, haiei ematen zaien arreta batez ere honako prestazio hauek dira: egoitza-zerbitzuak, eguneko laguntza-zentroak, etxeko laguntza zerbitzuak eta telelaguntza. Adinekoentzako egoitza-zentroei dagokionez, EAEn 434 zentro zeuden 2019an (2019an baino 14 gutxiago), eta horietatik 146 titulartasun publikokoak ziren eta 288 titulartasun pribatukoak. Sistema horrek, erreferentziazko urtean, 661 milioi euroko gastua eragin zuen (–% 14,6 2019ko datuekin alderatuta), gizarte-zerbitzuetan egindako gastu osoaren % 23.

2007ko Mendetasunaren Legea ezartzeari dagokionez, *Adinduen eta Gizarte Zerbitzuen Institutuaren (IMSERSO)* 2022ko abenduaren 31ko azken datuen arabera, aipaturiko data horretan, EAEk 108.983 balorazio-eskaera zituen erregistraturik Mendetasunaren Arretarako Sistemaren. Horietatik (gainerako erkidegoetan bezala) gehienak mendekotasun-gradua aintzatesteko berrikuspenei dagozkie. Eskatzailearen profila emakumeari dagokio (guztizkoaren % 63,2), 80 urte edo gehiagokoa (eskaeren % 52,8).

Erregistratutako 107.110 irizpen-eskaeretatik, % 99,48k zegokion ebazpena jaso zuten jada (Estatuan, batez beste, % 93,5), eta 70.067 pertsonari, irizpena jaso zuten kasuen % 72,93, prestazioa jasotzeko eskubidea onartu zieten. Portzentaje hori Estatuko batezbestekoa (% 80,58) baino txikiagoa da. Baina biztanleria osoaren gaineko onuradunen ratioa kontuan hartzen badugu, tasa handiagoa da EAEn Estatuan baino: Biztanleriaren % 4,9 EAEn, eta % 3,9 Estatuan.

...

Amaitzeko, **EAEko borondatezko gizarte-aurreikuspeneko sistemaren** bilakaeraren balantzea egiteko, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailak adierazten du 2021ean EAEko BGAEek 29.081 milioi euroko ondarea zutela (azken datu erabilgarria). Zenbateko hori % 7 handitu da aurreko urtearekin alderatuta, eta % 37,6 da. Era berean, erakunde horietan 1,28 milioi pertsona daude elkartuta edo atxikita (kontuen kopurua kontuan hartuta eta ez pertsonen kopurua, zaila baita zehaztea zenbat dauden bikoiztuta edo zenbat bazkide dauden etenda ekarpenetan), hau da, 2020an baino % 12,3 gehiago. 2021eko abenduaren 31n, Euskadin 71 BGAE zeuden; horietatik 42 enpleguko BGAE ziren, 27 banan-banakakoak eta 2 elkartutakoak.

Bazkideen erdia baino gehiago, % 56, banan-banakako BGAEetan zeuden elkartuta, eta horien atzetik enplegukoak (elkartutakoen % 43,9). Ondareari dagokionez, % 54,2 enpleguko BGAEei dagokie, eta gainerakoa banan-banakakoei; aldiz, ordaindutako prestazio gehienak enplegu-erakundeei dagozkie (% 69,6), eta banan-banakakoei (% 30,4).

Azkenik, kuotak, gehienbat, banan-banakako BGAEei dagozkie (guztizkoaren % 52,5), eta, ondoren, enplegukoak (% 47,47) eta elkartutakoak (% 0,03). 2021eko balantze gisa, Euskadiko BGAEen ondarea 29.081 milioi eurotik gorakoa da, eta % 6,7 hazi da aurreko ekitaldiarekin alderatuta. Bestalde, ordaindutako prestazioak 627 milioi eurotik gorakoak dira; hau da, 2020koa baino % 3 txikiagoa. Era berean, 2021ean, guztira 114,8 milioi euro erreskatatu ziren; aurreko urtean, berriz, 131,3 milioi euro, hau da, % 12,6ko beherakada.

V.1. Hezkuntza eta kultura

Hezkuntza

EUSTATen arabera, 2021/22 ikasturtean 371.612 ikasle matrikulatu ziren unibertsitatez kanpoko araubide orokorreko irakaskuntzan EAEn¹⁴ (+% 1,2 aurreko ikasturtearen aldean).

Hezkuntza berezia alde batera utzita, beheko mailetan (haur- eta lehen-hezkuntza) 368.414 ikasle matrikulatu ziren: 76.387 haur-hezkuntzan (-% 2,8, beheranzko joerarekin jarraitzen du) eta 125.889 lehen-hezkuntzan (-% 1,7, aurreko urteari gehituta); DBHn 87.091 (-% 0,1) eta Oinarrizko Lanbide Heziketan 4.746 (-% 1,5).

Derrigorrezko Hezkuntzaren Ondoko Hezkuntzari dagokionez, Batxilergoan 32.640 pertsona¹⁵ (+% 0,4 aurreko urtekoaren aldean) matrikulatu ziren eta Erdi-mailako Lanbide Heziketan 16.289 (+% 3,4). Hala, derrigorrezko hezkuntza amaitzean, ikasleen % 66,7k Batxilergoa aukeratu zuen, eta % 33,3k, berriz, Erdi-mailako Lanbide Heziketan eskaintako moduluetakoa bat egitea erabaki zuen. Bestalde, goi-mailako Lanbide Heziketan 23.749 pertsona matrikulatu ziren, aurreko ikasturtean baino % 3 gehiago¹⁶.

EUSTATen informazioaren arabera, Haur Hezkuntzaren kasuan, jaitsiera egon den bederatzigarren ikasturtea izan da jarraian, eta horrek esan nahi du 2012/13 ikasturtetik matrikulazioa jaitsi egin dela, 20.000tik gora matrikula gutxiago. Aitzitik, erdi-mailako eta goi-mailako Lanbide Heziketako ikasle-kopurua sei ikasturte segidan igo da, eta, erregistroak daudenetik lehen aldiz, 40.000 ikasletik gora izan ziren.

Ikastetxeen titulartasunari dagokionez, Haur Hezkuntzan, Lehen Hezkuntzan eta DBHn matrikulazioa handiagoa da sare publikoan pribatuan baino. Derrigorrezko Hezkuntzaren Ondoko Hezkuntzari dagokionez, hauek dira emaitzak: Batxilergoko matrikulazioa sare pribatukoa baino pixka bat handiagoa da (% 53,9 pribatuan eta % 46,1 publikoan) eta Lanbide Heziketan nagusi dira zentro publikoetako matrikulak.

Batxilergoari dagokionez¹⁷, 2021-2022 ikasturtean, ikasleen % 53,9 Zientzietan matrikulatu zen, % 33,9 Gizarte Zientzietan, % 8 Giza Zientzietan eta % 4,2 Arteetan. Emakumeen parte-hartzea gizonena baino handiagoa izan da Arteetan (% 76,1), Giza Zientzietan (% 65) eta Gizarte Zientzietan (% 56,7). Hala ere, gizonen ratioa igo egin da. Aldiz, Zientzietan matrikulatutako gizonen ehunekoa emakumeena baino handiagoa da (% 51,3 vs % 48,7).

Ikasketa profesionalean, EUSTATen arabera, 2021-22 ikasturtean, ikasleen bolumen handiena bildu zuten erdi-mailako lanbide-arloak berriz ere hauek izan ziren: Osasuna (% 16,5, +% 13,6), Fabrikazio Mekanikoa (% 13,2, -% 6,6), Elektrizitatea eta Elektronika (% 9,4, +% 6,3), Instalazioa eta Mantentze-lanak (% 8,1, +% 4,3), Administrazioa eta Kudeaketa (% 7,7, -% 2,1), Garraioa eta ibilgailuen mantentze-lanak (% 7,4, +% 5,5) eta Informatika eta Komunikazioak (% 7,5, +% 6,8). Fabrikazio Mekanikoak eta Administrazioa eta Kudeaketak izan ezik, aipatutako gainerakoetan matrikulazioak gora egin du. Goi-mailako titulazioen artean hauek nabarmendu ziren matrikulazio bolumenaren arabera: Fabrikazio mekanikoa (% 13,2, -% 6), Administrazioa eta Kudeaketa (% 11, % 4,2), Elektrizitatea eta Elektronika (% 10,8, % 5,1), Informatika eta Komunikazioak (% 10,3, % 1,7), Zerbitzu soziokulturalak (% 10, +% 7,9), Instalazioa eta Mantentze-lanak (% 7,5, +% 7,9) eta Osasuna (% 7,4, +% 6,7). Fabrikazio Mekanikoak izan ezik, aipatutako guztiek izan dute igoera matrikulazioan.

¹⁴ Helduentzako hezkuntza eta araubide bereziko irakaskuntzak salbuetsita

¹⁵ Batxilergoan bi ikasturte akademiko daude, ohiko moduan 16 eta 18 urte artean egiten direnak.

¹⁶ Lanbide Heziketaren irakaskuntza sisteman 16 urterekin sartzen dira ikasleak erdi-mailako graduari, batxilergoaren ordean, eta 18 urterekin goi-mailako graduari, betiere, hezkuntza tertziarioaren edo goi-mailako irakaskuntzaren baitan.

Erdi-mailako prestakuntza zikloekin teknikari titulua lortzen da, eta goi-mailako prestakuntza-zikloekin, goi-mailako teknikari titulua.

¹⁷ 2015-2016 ikasturtetik aurrera, Batxilergoko modalitateak Zientziak, Giza Zientziak, Gizarte Zientziak eta Arteak dira.

Emakumeen parte-hartzea oso handia da honako arlo hauetan: irudi pertsonala, ehungintza, jantzigintza eta larrugintza, osasuna eta zerbitzu soziokulturalak eta komunitatearentzako zerbitzuak. Hala ere, batez beste, emakumeek gizonen baino gutxiago parte hartzen dute lanbide-ikasketetan (maila ertainean, % 34,4 eta % 36,2, hurrenez hurren; gizonen kasuan, berriz, % 65,6 eta % 63,8), eta, gainera, profil teknikoagoa duten lanbide-arloetan emakumeen matrikulazio txikia egon da, eta arlo horiek dute, hain zuzen ere, laneratze onena. Hala, Elektrizitatea eta Elektronika, Fabrikazio mekanikoa, Informatika eta Komunikazioak, Instalazioa eta Mantentze-lanak, Garraioa eta Ibilgailuen mantentze-lanak sailetan emakumeen matrikulazioa % 15,2ra iristen da, kasurik onenean.

Horrela, LANBIDEK Lanbide Heziketako ikasleen laneratzeari buruz dituen datuen arabera (2018-2020 promozioak), igarotako ikasle gehien dituzten 8 lanbide-arloetatik (Fabrikazio Mekanikoa, Osasuna, Zerbitzu Soziokulturalak eta Komunitatearentzako Zerbitzuak, Administrazioa, Elektrizitatea eta Elektronika, Produktorako Zerbitzuen Mantentze-lanak, Informatika eta Ibilgailu Autopropultsatuen Mantentze-lanak), hauek dira gizarteratze-ratio handienak erregistratzen dituztenak: Produktorako zerbitzuen mantentzea (okupazio-tasa: % 87,8), Fabrikazio mekanikoa (% 83,1), Ibilgailu autopropultsatuen mantentze-lanak (% 81,8), Informatika (% 80,9) eta Osasuna (% 80).

Aipatutako 8 lanbide-arloetako heziketa-ziklo bakoitzaren okupazio-tasei dagokienez, honako hau ikus daiteke:

- Igarotako 100 ikasle baino gehiago eta % 85 inguruko edo hortik gorako okupazio-tasa duten zikloak honako hauek dira:
  - Elektrizitatean eta Elektronikan, Goi-mailako Gradua Automatizazioan eta Robotika Industrialean eta Goi-mailako Gradua Sistema Elektrotekniko eta Automatizatueta.
  - Fabrikazio mekanikoan, Goi-mailako Gradua Fabrikazio Mekanikoko produkzioaren programazioan.
  - Informatikan, Goi-mailako Gradua Plataforma anitzeko aplikazioen garapena.
  - Ibilgailuen Mantentze-lanetan, Goi-mailako Gradua Automozioan.
  - Produktorearen Zerbitzuetan eta Mantentze-lanetan, Goi-mailako Gradua Mekatronika Industrialean.
  - Osasunean, Erdi-mailako Gradua Farmazia eta Parafarmazian eta Goi-mailako Gradua Aho-hortzetako higiean.
- Honako hauek dira % 90etik gorako okupazio-tasa duten zikloak (igarotako ikasle-kopurua kontuan hartu gabe):
  - Ibilgailuen Mantentze-lanetan, Erdi-mailako Gradua Makineriako Elektromekanikan.
  - Produktorearen Zerbitzuak eta Mantentze-lanetan, Erdi-mailako Gradua Beroa ekoizteko instalazioetan, Goi-mailako Gradua Mekatronika Industrialean eta Goi-mailako Gradua Instalazio termikoen eta fluidoan instalazioan mantentze-lanetan.
  - Osasunean, Erdi-mailako Gradua Osasun-larrialdietan, Goi-mailako Gradua Anatomia patologikoa eta zitodiagnostikoan eta Goi-mailako Gradua Aho-hortzetako higiean.
  - Zerbitzu soziokulturetan eta komunitatearentzako zerbitzuetan, Goi-mailako Gradua Animazio Soziokultural eta Turistikoan.

Unibertsitate-irakaskuntzei dagokienez, 2020-21 ikasturtean 69.933 pertsona matrikulatu ziren guztira EAEko unibertsitateetan, hau da, % 2,5 gehiago aurreko urtearekin alderatuta. Ikasleen % 71,1 unibertsitate publikora doa. Bestalde, sexuaren araberrako banaketari jarraikiz, emakumeak gehiago sartzen dira oraindik unibertsitatera (% 54,2 emakumeak dira).

Lanbide Heziketako matrikulazioan gertatzen den bezala, unibertsitateko arlo teknikoetan (Ingeniaritza eta Arkitektura) emakumeen parte-hartzea gizonena baino txikiagoa da (% 28,4 vs % 71,6).

Unibertsitateko graduazioari dagokionez, datuak % 2,9 igo dira, 14.404 pertsonatan kokatuz, eta horietatik % 55,9 emakumeak dira. Graduako ikasketetara joz gero, ikasleen % 52,4 Gizarte-zientzien eta Zientzia Juridikoen adarreko ikasketetan graduatu ziren, eta ondoren, % 21,1 Ingeniaritzan eta Arkitekturaren. Neurri txikiagoan Osasun-zientzietan (% 13,5), Arteetan eta Giza-zientzietan (% 7,8) eta Zientzietan (% 5,2). Sexuen arteko aldeak ikusten dira graduako ikasketen adarren hautaketan, eta emakumeek nahiago dituzte osasun-zientzien barruan sartzen diren programak

(guztizkoaren % 79,4 emakumeak dira), arteak eta giza zientziak (% 68,5), gizarte-zientziak eta zientzia juridikoak (% 62,3) eta zientziak (% 57,5), irakaskuntza teknikoak baino (emakumeak % 27 baino ez).

Unibertsitateko ikasleen laneratzeari dagokionez, LANBIDEren datuen arabera (2018an ikasketak amaitu dituen promozioa EAEko hiru unibertsitateetan, 2021eko abenduko datuekin), jarduera-tasa % 91koa izan zen, enplegu-tasa % 79koa, okupazio-tasa % 87koa eta langabezia-tasa % 13koa. Ratio horiek aurreko promozioetan ikusitakoekin alderatuz gero, ikusten da egoerak okerrera egin duela azken urteetan.

Ikasketak amaitu eta lehen enplegua lortu bitartean 11 hilabete igaro dira, aurreko urteetan baino gutxiago. Gizonen eta emakumeen arteko konparazioak aldeak azaltzen ditu jarduera- eta enplegu-tasetan; ez, ordea, lan- eta langabezia-tasetan, ez eta lehen enplegua aurkitzeko behar duten denboran ere.

Ezagutza-arloen arabera, osasunari eta espezialitate teknikoei lotutakoek enplegu-tasa handiagoak dituzte (% 87 bi kasuetan), eta langabezia-tasa baxuagoak, % 8 eta % 6, hurrenez hurren.

Prestakuntzari lotutako enpleguari dagokionez, hirugarren mailako prestakuntzari lotutako lanak (unibertsitatekoa edo goi-mailako profesionala) dituzten pertsonen ehuneko gisa neurtua, % 83koa da; tasarik handienak arlo teknikoetan daude (% 95), eta ondoren osasunarekin lotutako arloetan (% 94) eta arlo esperimentaletan (% 91). Bestalde, beren lanak burutu dituzten ikasketekin NAHIKO edo OSO lotuta daudela uste duten landunen ehunekoa % 79koa da. Ratorik handienak arlo hauetan erregistratu dira: osasuna (% 90), arlo teknikoak (% 85) eta arlo ekonomiko-juridikoak (% 78).

Hezkuntza-adierazleei dagokienez:

- Atzerriko hizkuntzen ikaskuntza: atzerriko hizkuntza ikasgai gisa.

Atzerriko hizkuntza bat gutxienez ikastea nahitaezkoa da derrigorrezko etapetan eta Batxilergoan, eta Haur Hezkuntzako bigarren zikloko ikasleen ehuneko oso altuak dagoeneko kontaktua dauka atzerriko hizkuntza batekin, nahiz eta ratioa txikiagoa den EAEn Estatuan baino: % 78,7 EAEn eta % 84,1 Estatuan 2019-2020 ikasturtean. Ia ikasle guztiek ingelesa ikasten dute atzerriko lehen hizkuntza gisa. Aukerako atzerriko bigarren hizkuntza ikasten duten ikasleak ere daude, baina EAEko ratioak ere Estatuko batez bestekoak baino txikiagoak dira: DBHko ikasleen kasuan % 20,4 EAEn eta % 43,3 Estatuan; Batxilergoko ikasleen kasuan, % 7 EAEn eta % 24 Estatuan; eta Lehen Hezkuntzako ikasleen kasuan, % 0,8 EAEn eta % 20,3 Estatuan; gehienbat, frantsesa.

- Atzerriko hizkuntzen ikaskuntza: ikasbide-hizkuntza gisa atzerriko hizkuntza bat erabiltzea.

2019-20 ikasturtean, Lehen Hezkuntzako EAEko ikasleen % 33,4k ikasbide-hizkuntza gisa atzerriko hizkuntza bat erabiltzen duen hezkuntza-esperientziaren batean parte hartu zuen, Estatuko % 44,4ko batez bestekoaren azpitik. DBHn, ikasleen % 43,2k parte hartzen du esperientzia horietan, Estatuko % 33,4ko batez bestekoaren gainetik. Oro har, ingelesa da ikasbide-hizkuntza gisa gehien erabiltzen den hizkuntza.

- Ikaskuntza iraunkorreko parte-hartzea.

EAEn, 2021ean, 25 eta 65 urte bitarteko biztanleen % 16,9k prestakuntza-jardueraren batean parte hartu zuen inkestaren aurreko lau asteetan. Modu horretan, EAE EB28ko batez bestekoaren gainetik dago (% 10,8) baina oraindik Europa iparraldeko herrialdeetako parte-hartze ratioetatik urrun dago: Suedia (% 34,7), Finlandia (% 30,5), Herbehereak (% 26,6) eta Danimarka (% 22,3). Autonomia-erkidegoei dagokienez, ehunekorik handienak Valentziako Erkidegoan (% 17,3), Euskadin (% 16,9) eta Nafarroan (% 16,1) daude. Lurralde gehienetan (EBko estatuetan eta autonomia-erkidegoetan) emakumeen parte-hartzea gizonena baino handiagoa da. EAEn, % 19,2 eta % 14,6, hain zuzen ere.

- Hezkuntzako gastu publikoa, Administrazio motaren arabera.

EB27an, 2019an, Hezkuntzako gastu publikoa BPGaren % 4,7ra iritsi zen, Estatuko % 4,08tik gorako ratioa. Ratio handienak dituzten herrialdeak aurreko urteko berberak dira (aldaketekin rankingean): Suedia (% 7,06), Danimarka (% 6,36), Belgika (% 6,25), Finlandia (% 9,06), Frantzia (% 5,35), Zipre (% 5,24), Herbehereak (% 5,16) eta Austria (% 4,71).

Hezkuntzako gastu publikoa 2021ean, Estatuko administrazioetan eta unibertsitateetan¹⁸ 59.425,4 milioi eurokoa izan zen, beraz, BPGaren % 4,92 (aurreko urteko ratio bera).

2021eko autonomia-erkidegoetako hezkuntza-administrazioen gastua 52.570,5 milioi eurokoa izan zen (aurreko urtean 48.964,4 milioi), hau da, BPGaren % 4,36 (aurreko urtean, % 4,38). EAEn, gastu hori 3.150,3 milioi eurokoa da (3.009,4 milioi 2020an), hau da, BPGaren % 4,39, estatuko ratioa baino 0,03 puntu handiagoa eta 2020an gure erkidegoan erregistratutakoa baino 0,14 puntu txikiagoa.

Europako eta erreferentziako herrialdeetako batez bestekoarekin konparatzeko, guztizko gastuak izan ditugu aintzat (administrazioen multzokoak), lehenengo paragrafoan aipatutakoak. Horrenbestez, EAEko eta Europako batez bestekoak (lurralde gehiago izateagatik) ez dira zuzenean konparagarriak, baina hurbilketa bat ematen digute, eta horietan oinarrituta esan dezakegu gure erkidegoak gastu publiko txikiagoa duela BPGaren gainean erreferentziako herrialdeek baino.

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak unibertsitatez kanpoko hezkuntzan egindako ahalegina autonomia-erkidegoetako hezkuntza-administrazioen batez bestekoa baino handiagoa da (BPGaren % 3,63 eta % 3,27, hurrenez hurren); ez, ordea, unibertsitate-hezkuntzan egindakoa (% 0,66 eta % 0,84, hurrenez hurren).

Aldi berean, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren gastua 3.198,8 milioi eurokoa izan zen 2022an. Horrek esan nahi du % 4,7 igo dela aurreko ekitaldiarekin alderatuta. Partaidetza hori, Eusko Jaurlaritzaren guztizko gastuan, % 25,1ekoa izan zen. Gastu hori EAEko BPGaren % 4,09 da, 2020an erregistratutakoa (% 4,24) baino txikiagoa.

- Ikasle bakoitzeko gastu publikoa unibertsitatez kanpoko irakaskuntzan. Estatuko konparazioa

Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioaren datuen arabera, ikasle bakoitzeko unibertsitatez kanpoko hezkuntzan (publikoa eta itundua) egindako gastu publikoa 7.329 eurora iritsi zen EAEn 2020. urtean, eta EAEk lehen postua lortu zuen berriz ere autonomia-erkidegoen sailkapenean. Gastu hori % 11 hazi da 2017ko datuekin alderatuta, eta Estatuan, berriz, % 13. Estatuko batez bestekoa 5.667 eurokoa izan zen; beraz, EAEko ikasle bakoitzeko gastua Estaturakoa baino % 29,3 handiagoa izan zen.

2019. urtean, unibertsitatez kanpoko irakaskuntzan ikastetxe publikoko ikasle bakoitzeko egindako gastu publikoa 10.214 eurokoa izan zen EAEn, eta, beraz, gure erkidegoak du, berriz ere, ikasle bakoitzeko gasturik handiena. Gastu hori % 9,9 igo da 2017koarekin alderatuta, eta Estatuan, berriz, % 13,2. Estatuko batez bestekoa 6.540 eurokoa izan zen; beraz, EAEko ikastetxe publikoetan ikasle bakoitzeko batez besteko gastua Estaturakoa baino % 56,2 handiagoa izan zen.

- Ikasle bakoitzeko gastua (PPS erabiliz bihurtutako euroak) hezkuntza-erakundeetan. Nazioarteko konparazioa¹⁹

2019an, ikasle bakoitzeko gastua 6.856 eurora iritsi zen Estatuan, hezkuntza-erakunde publiko eta pribatuetan; eta 7.486 eurora, erakunde publikoetan. Berriz, bi gastuak Italian, Frantzian, Finlandian, Herbehereetan, Danimarka, Belgikan, Maltan, Suedian eta Zipren jasotako azpitik daude, eta Austrian eta Luxenburgon erregistratutakoetatik urrun.

¹⁸ Finantza kapituluak kenduta, horrek gorabeherak deuseztatzen baititu eta nazioarteko konparaketa egitea ahalbidetzen baitu.

¹⁹ Aurreko adierazleak ez bezala, adierazle honek erakunde publiko eta pribatuetan egindako gastu publikoa nahiz pribatua kontuan hartzen ditu, lanerako prestakuntza sartzeaz gain eta eurotan kalkulaturik dago. Dena den, PPSa erabilia bihurtu dira. Hezkuntza-maila guztiei erreparatu zaie, Haur Hezkuntzaren lehenengo zikloa izan ezik.

- Eusko Jaurlaritzaren hezkuntza-gastua ikasle bakoitzeko

Ikasle bakoitzeko hezkuntzako gastu-ratioa (ikasleena, guztira, hau da, araubide orokorrekoa zein bereziko) berriro igo zen 2020 eta 2021 bitartean, 6.251 eurotik 6.617 eurora.

- Goi-mailako ikasketetako titulua dutenen ehunekoa gazteen artean

2021ean, Euskal Autonomia Erkidegoa da ehunekorik handiena erregistratzen duena, % 66arekin (% 45eko helburuaren gainetik), ondoren Nafarroa (% 61,7) eta Madril (% 57) daude. Estatuko batez bestekoa % 48,7koa izan da, eta, EBkoa % 40,5ekoa. Ratio handienak dituzten estatuak Luxenburgo (% 62,6), Irlanda (% 61,7) eta Zipre (% 58,3) dira. Ehunekorik txikiak Errumanian (% 23,3) eta Italian (% 28,3) ageri dira, % 30etik beherako herrialde bakarrak. Gizonen eta emakumeen arteko aldea handia da (ehuneko 7,6 puntu 2021ean), eta emakumeen aldekoa: % 69,8 emakumeak eta % 62,2 gizonak.

- Helduen prestakuntza-maila

2021ean, EAEko 25-64 urteko biztanleen % 76,9k gutxienez Bigarren Hezkuntzako bigarren etapako ikasketak amaituta zituen, eta % 84,6ra arte igo zen 25-34 urteko adin-tartean. Europako batez bestekoak, hurrenez hurren, honako hauek dira: % 79,3 eta % 85,2. Estatu osoarentzat, ratioak honako hauek izan ziren: % 63,9 eta % 72,3. Gutxienez Bigarren Hezkuntzako bigarren etapako ikasketak dituzten pertsonen ehuneko handienak dituzten autonomia-erkidegoak, bi adin-taldeetan, Asturias, Aragoi, Madril, Nafarroa eta Euskadi dira.

- Hezkuntza eta prestakuntza goiz uztea

Beheranzko joera du, eta 2021ean % 4,8koa izan zen, Estatuko txikiena, non batez bestekoa % 13,3koa baita. Hala, EAEk soberan gainditu du 2030erako Europako helburua. EB27ko batez bestekoa 2021ean % 9,7koa zen.

- Nazioartekotzeko unibertsitate-adierazleak

2019-20 ikasturtean nazioarteko 2.225 ikasle sartu ziren EAEko unibertsitate batean, aurreko ikasturtean baino % 39,4 gutxiago. Estatuko jaitziera % 29,2koa izan zen. Kontuan izan behar dugu urte horretan aktibo egon zirela COVID-19aren ondoriozko mugikortasun-murrizketak. Mugikortasun-motari dagokionez, ikasleen % 34,7 mugikortasun-programa baten bidez matrikulatu ziren, eta % 65,3, berriz, modu arruntean. Estatuan ratioak, hurrenez hurren, honako hauek dira: % 21,5 eta % 78,5. Euskadin, % 62,7 unibertsitate publikoan matrikulatu zen eta % 37,3 pribatuan. Sexuaren arabera, % 51,6 emakumeak izan ziren eta % 48,4 gizonak.

- Shanghaiko Unibertsitate-rankinga

Espainiak, 2022an, 11 unibertsitate ditu TOP 500ean. Rankingean lehena Bartzelonako Unibertsitatea da, TOP 200ean dagoena mundu-mailan. Jarraian, TOP 300en artean, Bartzelonako Unibertsitate Autonomoa, Madrilgo Complutense, Granadako eta Valentziako daude. UPV-EHU sailkapeneko TOP 400en artean dago eta estatuko sailkapenean zortzigarren postuan.

Kultura

Kultura eta Kirol Ministerioak argitaratzen duen “Kultur Estatistiken Urtekariko” datuen arabera, 2019ra arte, EAEn Estatuan baino handiagoa da ekipamenduetara joateko (museoak, erakusketak, arte-galeriak, monumentuak edo arkeologi-aztarnategiak), liburuak irakurtzeko, liburutegi, antzerki ikuskizun, opera, zarzuela, balet, dantza edo egungo musika ikuskizunetara eta abarrera joateko kultura ohitura zuten 15 urtetik gorako pertsonen ehunekoak, eta joera hori goranzkoa zen. Aitzitik, jarduera artistikoak egiteari dagokionez (idaztea, margotzea, marraztea, argazkigintza, dantza/balleta, abesbatza batean abestea edo instrumentu bat jotzea), hau da, praktika aktiboetan, ratioak handiagoak izan ohi ziren Estatuan.

Hala ere, COVID-19ak eragindako krisiak desberdin eragiten die EAEko biztanleen kultura-ohiturei eta Estatuko; izan ere, bi kasuetan ohitura bakoitza egiten duen biztanleriaren ehunekoak behera egiten badu ere, EAEn beherakada handiagoa da. Bestalde, kultura-jarduera aktiboei dagokienez, espero zitekeen bezala, jarduera horiek (idatzi ezean) murriztu egin dira Estatuan eta EAEn, eta gure Erkidegoak Estatukoak baino gauzatze-tasa txikiagoak erregistratzen jarraitzen du.

Datu-iturri beraren arabera, EAEn beren jarduera ekonomiko nagusi gisa jarduera kulturala duten enpresen kopuruak % 0,8 egin zuen gora 2020tik 2021era bitartean (osasun-krisiaren ondorioz bizi izandako egoera berezia hartu behar da kontuan), eta 6.269 izan ziren. Bestalde, enpleguak gora egin zuen, % 11,1 (31,5 mila pertsonatik 35 milara). Estatuan, aldi berean, enpresen kopurua % 2,6 jaitsi zen eta enplegua % 3,4 hazi zen. EAEn kultur enpresetan lan egiten duten 35 mila lagun horiek EAEko lanpostu guztien % 3,8 dira, Estatuko batez bestekoa baino pixka bat handiagoa (% 3,5). Kultura-enplegu gehien sortzen duten autonomia-erkidegoen zerrendan, EAE bosgarren postuan dago, Kataluniaren (% 5), Madrilen (% 4,9), Balearren (% 4,4) eta Nafarroaren (% 4,1) atzetik. Autonomia-erkidegoen arabera bereizitako daturik ez dagoen arren, datu agregatuak erakusten dute kultura-enpleguaren ezaugarri nagusia batez bestekoa baino prestakuntza akademiko handiagoa dela, eta oro har ikusitakoak baino goi-mailako hezkuntza-tasa handiagoak dituela, % 72,7 eta % 46,2, hurrenez hurren.

Bestalde, Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioak kulturaren 2020an likidatutako gastua, Kultura eta Kirol Ministerioaren datuen arabera, % 6,5 hazi zen 2019aren aldean. Gastu hori gure erkidegoko BPGaren % 0,2 da, autonomia-erkidego guztietako batez besteko ratioaren (% 0,12) gainetik. Biztanleko egin den gastuari dagokionez, EAEn kopuru hori 61,1 eurora iritsi zen 2020. urtean, 2019. urtean baino 3,5 gehiago, eta kopuru hori Estatu osoko batez bestekoa baino altuagoa da (28,6 €).

Bestalde, 2021ean 531,8 milioi euro gastatu zituzten euskal etxeek kultura-ondasun eta -zerbitzuetan, hau da, % 0,4 gutxiago (Ministerioaren datuak, EINren Familia-aurrekontuei buruzko Inkestatik abiatuta).

Etxeko batez besteko gastuari dagokionez, EAE zortzigarren postuan dago autonomia-erkidegoen rankingean, 584,5 euroekin, Ceuta eta Melilla, Murtzia, Madril, Nafarroa, Gaztela eta Leon, Valentziako Erkidegoa eta Kataluniaren atzetik. Gastu taldeari erreparatuz (liburuak eta aldizkako argitalpenak; kultura zerbitzuak; ikus-entzunezko euskarri, ekipamendu eta osagarriak eta informazioa tratatzekoak; eta telefono mugikorrek eta Internetekin lotutako zerbitzuak), EAEko etxe bakoitzean gastatutako 584,5 euroen % 29,7, ikus-entzunezko ekipamendu eta osagarrietara eta informazioa tratatzekoetara bideratu zen; % 29,1 liburu eta argitalpenetara; % 25,5 telefono mugikorretara eta Internetekin lotutako zerbitzuetara; eta % 15,8 kultura-zerbitzuetara.

Pertsonako batez besteko gastuan, EAE laugarren postuan dago sailkapenean, 247,3 euroekin, Gaztela eta Leon, Madril eta Nafarroaren atzetik.

Amaitzeko, euskal herritarren artean euskararen erabilerari buruzko ondorio nagusiak jasotzen dira, VII. Inkesta soziolinguistikoaren datuen arabera:

- *Hizkuntza-gaitasuna.* 2021ean, 16 urte edo gehiagoko 680.629 euskal hiztun zeuden EAEn, 1991n baino 261.000 gehiago. Horrela, euskal hiztunen ehunekoa 12 puntu hazi da azken 30 urteetan (% 24,1 vs % 36,2). Emakumeen % 36,5 euskal hiztuna da, eta gizonen kasuan, % 35,8. Euskal hiztunen ehuneko handiena 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean dago. Duela 30 urte euskal hiztun gehien zituen adin-tartea, 65 urtetik gorakoena, gaur egun euskararen gaitasun txikiena duena da (% 22,1 da euskal hiztuna). Horrela, euskal hiztunen profila gaztetu egin da azken hogeita hamar urteetan.

Duela 30 urte euskal hiztunen % 60 hirugarren eta laugarren eremu soziolinguistikoetan bizi zen²⁰, hau da, euskal hiztunen ehuneko oso altua edo nahiko altua duten eremuetan, eta % 40 lehen eta bigarren eremu soziolinguistikoan, hau da, euskaldunen ehuneko oso txikia edo nahiko txikia duten eremuetan. Gaur egun, % 55,4 lehen eta bigarren eremu soziolinguistikoan bizi da, eta % 44,7 hirugarren eta laugarren eremu soziolinguistikoan; beraz, euskal hiztun askok eta askok oso sare mugatua dute beste euskal hiztun batzuekin harremanak izateko. Hain zuzen ere, lehen eta bigarren eremuetako euskal hiztunak bi eremu horietako biztanleria osoaren laurdena baino ez dira (% 26,5).

- *Euskararen erabilera* hazi egin da. Guztira, 2021ean, 412.821 pertsona, eta duela hogeita hamar urte, 271.121 pertsona (6,4 puntuko igoera azken 30 urteetan). Adin-tarteak aztertuta, eta ezagutzari buruzko datuekin gertatu zen bezala, euskara erabiltzen duten pertsonen ehuneko handiena gazteen artean ematen da (% 33,5); eta txikiena 65 urtetik gorakoaren artean (% 16,7). Gorakada hori biztanle gehienak bizi diren inguruetan gertatu da (lehen, bigarren eta hirugarren eremu soziolinguistikoetan: 4,4 lehenengoan; 6,4 bigarreanean; 7,3 hirugarreanean). Laugarren eremuan —batez ere herri txikiz osatua— euskararen erabilerak behera egin du (−9,7). Aldaketa horretan eragina izan du, besteak beste, lurralde barruko eta lurralde arteko mugikortasunak.

Erabilera-eremuen azterketak erakusten du erabilerak gora egin duela testuinguru formal eta informaletan. Udal-zerbitzuetan erabiltzen da gehien euskara (% 27,4). Atzetik datoz: lankideen artean (% 26,8), osasun-zerbitzuetan (% 23,1) eta lagunen artean (% 22,1). Datu horiek esanguratsuak dira, agerian uzten baitute geroz eta gehiago aukeratzen dela euskara Administrazioarekiko harremanetan.

- *Euskararen transmisioa:* gora egin du euskal hiztunen bikoteetan zein bikote mistoetan.

3-15 urteko seme-alabak dituzten familietan, bi gurasoak euskal hiztunak direnean eta haien lehen hizkuntza euskara denean, seme-alaben % 98ri euskara baino ez zaie transmititzen, eta % 2ri euskara eta gaztelania. Guraso bakarra bada euskal hiztuna eta haren lehen hizkuntza euskara bada, % 84k euskara eta gaztelania transmititzen ditu eta % 16k gaztelania.

- *Euskararen erabilera sustatzearekiko jarrera positiboa.* 16 urte edo gehiagoko pertsonen % 67 euskararen erabilera sustatzearen aldekoa da, % 26,3k ez du aukera zehatzik eta % 6,8 kontrakoa da. Horrela, euskararen erabilera sustatzearen aldeko jarrerak gora egin du azken 30 urteetan. 1991 eta 2021 bitarteko datuak alderatuta, euskararen erabilera sustatzearen aldeko pertsonen ehunekoa 12 puntu igo da (% 67 2021ean eta % 55 1991n).

²⁰ Eremu soziolinguistikoak: lehenengo eraldunena da eta laugarren euskaldunena

V.2. Ingurune naturala eta energia

Ingurune naturala

Atal honen zati handi batean eskuragarri dauden azken datuak 2020koak dira, eta, beraz, kontuan izan behar da emaitzak jardueraren murrizketen ondorioz bizi izandako salbuespenezko egoerak baldintzatzen dituela. Airearen kalitateari buruzko atalean baino ez ditugu 2021ari buruzko datuak.

EAEko **airearen kalitatearen** ebaluazioa egunero egiten da, Eusko Jaurlaritzaren webgunean argitaratzen den AIREAREN KALITATE-INDIZEAREN bidez. Bertan, airearen kalitatearen egoera balioesten da, kontzentrazio-tarte baten arabera definitutako kategoria batekin. Bestalde, urtero sare osoan erregistratutako datuen analisia egiten da, araudiak ezartzen duen lurraldea ebaluatzeko betebeharrari erantzuten dion URTEKO TXOSTENA egiteko.

Airearen kalitate-indizearen arabera, 2021ean airearen kalitate txarreko 73 egun erregistratu ziren, eta oso txarreko 3 egun. 2019an, kalifikazio txarreko 67 egun erregistratu ziren, eta bat bera ere ez oso txarrekoa. Bestalde, hala moduzko kalitateko egunak ere igo egin dira, 183tik 252ra. Iraunkortasun-adierazlea, hau da, kalifikazio oso ona eta ona duten egunen ehunekoa, guztizkoaren % 88,77 da, 2019koa baino ratio txikiagoa (% 91,44), esan nahi du egoerak okerrera egin duela. 2021ekoa 2020an erregistratutakoaren antzekoa da (% 88,63), baina kontuan hartu behar da 2020an jarduera sozioekonomikoa txikiagoa izan zela pandemiak ezarritako murrizketen ondorioz.

Hauek dira airean dauden kutsatzaileak, osasuna babesteko mugak dituztenak: SO₂ (sufre dioxidoa), NO₂ (nitrogeno dioxidoa), PM₁₀ (10 mikratik beherako diametroa duten partikulak), PM_{2,5} (2,5 mikratik beherako diametroa duten partikulak), CO (karbono monoxidoa), O₃ (ozonoa), C₆H₆ (bentzenoa), Pb (beruna), As (arsenikoa), Cd (kadmioa), Ni (nikela) eta B(a)P (bentzo(a)pirenoa). 2021ean, airearen kalitatea neurtzeko aurreikusitako kutsatzaileei buruzko balio guztiak araudian ezarritako mugen azpitik izan dira, eta, gainera, beheranzko joerak jarraitzen du (2019ko balioekin alderatuta, zeren eta 2020ko aparteko jaitsiera pandemiaren ondoriozko murrizketek markatu baituzten).

Klima-aldaketa XXI. mendeko ingurumenaren gaineko erronka nagusietako bat da. EBk konpromisoa hartzen du bere emisioak % 40 murrizteko 2030erako (1990arekiko), “2030erako klima eta energia esparrua”n eta 2050erako karbono maila txikiko ekonomia esparruan ezarritako plangintzaren ildotik: 2050erako BEG isurketak % 80 murriztea (1990aren aldean) lortzeko plangintza ezarri da bertan). Eskualdeek ez dute berotegi-efektuko gasak murrizteko helburu juridikoki loteslerik, baina 2050erako EAEko Klima Aldaketaren Estrategiak borondatezko helburu hau ezartzen du: 2030erako gutxienez % 40 murriztea berotegi-efektuko gasen emisioak, eta 2050erako gutxienez % 80.

EAEko Berotegi Efektuko Gasen Isurien Inbentarioko azken datuen arabera, CO₂ baliokidearen arabera neurtutako berotegi-efektuko gasen isurketak % 1,7 murriztu dira 2020an, 2019. urtearekin alderatuta. 2005. urteari dagokionez²¹, isurketak % 35,5 murriztu dira. 1990. urteari dagokionez, isurketak % 21,5 murriztu dira.

Orain, sektorearen araberako egoera eta bilakaera erakutsiko ditugu, baina jakin badakigu jarduerari ezarritako murrizketek datuak baldintzatzen dituztela. Energiaren sektorearen isurketak gainerako sektoreei emandako energia-horniduraren ondorio direnez, banaketa aztertu da, eta sektore bakoitzean elektrizitate kontsumoaren ondoriozko isurketak sartu dira (zeharkako emisioak).

- Energiaren transformazioa. EAEko isurketen % 8,7 da. Isurketak % 42,3 jaitsi ziren 2019arekin alderatuta. 2005. urtearekin alderatuta, % 51 jaitsi ziren, eta 1990. urtearekin alderatuta, % 49,4.

²¹ Bai Klima 2050 Euskal Estrategiaren oinarri-urtea, bai Europako herrialdeena, 406/2009/EE emisio lausoan ahaleginak banatzeko erabakiaren barruan.

- Industria. EAEko isurketen % 32,1 da. Emisio horiek % 4 murriztu ziren 2019arekin alderatuta. 2005etik % 50,4 murriztu dira isurketak, eta 1990etik % 51,8.
- Garraioak. Isurketen % 34,9 dira. Isurketak % 11,1 jaitsi ziren 2019arekin alderatuta. 2005. urtearekin alderatuta, % 1,3 igo dira, eta 1990. urtearekin alderatuta, % 104.
- Zerbitzuen sektorea. Isurketen % 7,3 da. Emisio horiek % 9,4 murriztu ziren 2019arekin alderatuta. 2005etik, isurketak % 32,4 jaitsi dira, eta 1990etik, % 76,8.
- Bizitegi-sektoreak GEISen % 8,9 hartzen du, eta % 1,5 murriztu ditu isurketak 2019arekin alderatuta. Bestalde, zerbitzuen sektoreak GEISen % 7,3 hartzen du, eta % 9,3 murriztu dira.
- Nekazaritza, abeltzaintza eta arrantza. Isurketa % 3,6 dira. Isurketak % 0,2 igo dira 2019. urtearekin alderatuta, eta % 48,8 murriztu dira 2005. urtearekin alderatuta, eta % 46,1 1990. urtearekiko.
- Hondakinen sektorea. EAEko isurketen % 4,6 da. Isurketak % 6,5 murriztu dira 2019. urtearekin alderatuta, % 39,4 2005. urtearekin alderatuta eta % 31,2 1990. urtearekin alderatuta. Isurketen murrizketa hainbat faktoreren ondorio da; besteak beste, birziklatzearen ehunekoak handitzearen ondoriozko isurketa-tasa txikiagoa izatea, zabortegetako aurretratamendua, balorizazioa, konpostaren ekoizpena etab.

Edateko urari dagokionez, EINen datuen arabera, 2020an, hiri-hornidurako sare publikoei 150,3 Hm³ ur eman zitzaizkien EAEn, 2018an baino % 2,8 gutxiago, eta beheranzko joerari eutsi zitzaion. Ikus daitekeenez, saneamendu-sareko ihesen, hausturen eta matxuren ondorioz galdutako ura sare horiei hornitutako ur guztiaren % 13,2 izan zen, aurreko urteetako ratioen gainetik (horrek goranzko joera erakusten du), baina Estatuan kalkulaturako % 15,4ren azpitik.

Per capita kontsumoa berriz ere Estatuko batezbestekoa baino txikiagoa izan zen: 133 litro biztanleko eta eguneko 97. 2018 eta 2020 artean % 6,7 jaitsi zen, baina Estatuan egonkor eutsi zitzaion.

Uraren kostu unitarioa (zati ur-horniduragatik ordaindutako zenbatekoak gehi estolderia, arazketa eta saneamendu eta isurketa kanonak, eta erregistraturako eta erabiltzaileei banatutako ur-bolumena), 2020. urtean, 2,14 euro/m³ izan zen, eta horrek, kasu honetan, % 4,4ko igoera ekarri zuen 2018ko balioarekin alderatuta. Estatuan, batez besteko kostu unitarioa txikiagoa izan zen (1,92 euro/m³).

Hondakinak sortzeari eta kudeatzeari dagokionez, 2018 eta 2020 artean % 5,3 murriztu ziren kudeatutako hondakin ez-arriskutsuak.

Hiri-hondakinei dagokienez, EINen datuen arabera, 2020an hiri-hondakinak kudeatzen dituzten enpresek 805.486 tona hiri-hondakin bildu zituzten EAEn, aurreko urtean baino % 7 gutxiago. Bilketa motaren arabera bereiziz gero (nahastuta edo gaika bilduta), hondakin gehienak (% 56,3) nahastuta egon ziren. 2019aren aldean, nahastutako % 10,2 egin zuten behera, eta gaika bildutakoak % 2,5. Estatuan, bestalde, nahastuak % 2,4 gutxitu ziren eta jasotakoak % 1,6 gehitu ziren.

Per capita kopuruetan, EAEn, 2020an, hiri-hondakinen 367,9 kg/biztanle jaso ziren (guztira, nahastuta nahiz bereizita), Estaturako zenbatetsitakoa (473,3 kg/biztanle) baino zifra txikiagoa. Izan ere, Euskadi da bildutako per capita hondakin kopuru txikiena erregistratzen duen Autonomia Erkidegoa. Bereizitako hondakin motaren arabera bereiziz (nagusien artean), 24,4 kg/bizt. ontzi misto eta bilgarriak (estatuan 18,7 kg/bizt), 67,2 kg/bizt paper eta kartoi (estatuan 28,3 kg/bizt) eta 26,7 kg/bizt beira (estatuan 17,5 kg/bizt) daude.

Tratamendua aztertzeko, eta EINek autonomia-erkidegoen arabeko informaziorik ematen ez duenez, Eusko Jaurlaritzaren EAEko hiri-hondakinen estatistika erabiltzen dugu. Horren arabera, EAEn, 2020an, hiri-hondakinen 493 kg kudeatu ziren biztanleko. Hala, 2018 eta 2020 artean beherakada erregistratu da, 513 kg/biztanle izatetik 493 kg/biztanle

izatera igaro baita. 493 kg/biztanle horietatik 189 birziklatu ziren, 35 konposta (ongarri organikoa) izan ziren, 123 balorizazio energetikoa eta errausketa izan ziren eta 93 zabortegira eraman ziren.

2019. urtearekin alderatuta, hondakin birziklatuak 7 kg/bizt. gutxiago izan ziren, ongarri organiko bihurtutakoak 1 kg/bizt. gehiago izan ziren, energetikoki balorizatutakoak eta erraustutakoak 21 kg/biztanle gehiago izan ziren, eta zabortegian botatutakoak 49 kg/bizt. gutxiago izan ziren.

Hondakin arriskutsuei dagokienez, hondakin arriskutsuen guztizko kopuruak % 3,4 egin zuen behera. Horien artean berriz nabarmentzen dira prozesu termikoen industriako hondakinak (hondakin arriskutsu guztien % 43,3), eraikuntzakoak eta eraispeneak (% 11,5), metalen tratamendu eta estaldurakoak (% 10,2), metalen mekanizazio-industriako hondakinak (% 8) eta olio erabiliak (% 6,8).

Hondakin horien tratamenduari dagokionez, 2020an % 59,1 birziklatu edo konposta egin zen, % 1 energetikoki balorizatu zen, % 0,3 erraustu egin zen eta gainerako % 39,6 zabortegira eraman zen.

Amaitzeko, EInen **Ingurumenaren babeserako industriaren gastuari buruzko Inkestaren** azken datuek erakusten dute EAEn, 2019an, gastu hori (gastu arrunta eta inbertsioa) % 15,4 jaitsi zela 2019arekin alderatuta. Ahaleginari dagokionez (hau da, BPGd-aren ehuneko gisa), jaitsiera ere ikusten da, eta % 0,27an kokatu da, aurreko urteko ratioa baino ehunen bat beherago, baina Estatuko batez bestekoa (% 0,21) baino 6 hamarren gorago. Hala, 2020an, EAE zortzigarren postuan dago ahalegin handiena egiten duten erkidegoen zerrendan, Nafarroa (% 0,55), Kantabria, Asturias, Gaztela-Mantxa, Murtzia, Aragoi eta Errioxaren azpitik (% 0,31) eta Gaztela eta Leonen parean.

Energia

Euskadi Energia 2020 txostena. Datu energetikoek, EEEK argitaratuek, erakusten dute energia primarioaren eskari osoa edo energiaren barne-kontsumo gordina (gehien inportatutako energia ken esportatua) % 7,5 handitu zela 2021ean, eta 6.329 Ktep izatera iritsi zela. Bestalde, energiaren azken kontsumoak % 10,1 egin zuen behera (4.923 Ktep), eta sektore guztietan egin zuen behera, lehen sektorean izan ezik. Industriaren sektorean izan zen igoerarik handiena.

Energia primarioaren produkzioa % 15,9 handitu zen, 655 Ktep-etik 699 Ktep-era; eta ekoizpen hori, batez ere, energia berriztagarrietan oinarritu zen (iturri propio nagusia), % 16,5 handitu baitziren (623 Ktep-etik 679 Ktep-era).

Oinarrizko energiaren ekoizpen propio horri esker (699 Ktep), EAEn energia-eskariaren (5.888 Ktep) % 10,7 baino ezin izan zen bete (barneko kontsumo gordina). Ondorioz, EAEn energia-mendetasuna Estatukoa eta EB28koa baino handiagoa da, non, 2020ko datuekin, ratioak % 68,8 eta % 54,9 baitira, hurrenez hurren (EAEn, 2020an: % 89,9).

Iturri berriztagarrietan oinarritutako ekoizpenak (679 Ktep) azken kontsumoaren % 14,2 betetzea ahalbidetu zuen (4.929 ktep); hau da, energia berriztagarriek azken kontsumoan duten partaidetza-ratioa Euskadiko 2020rako Energia Estrategian (3E2030) gure erkidegoarentzat ezarritako % 21eko helburutik 6,8 puntura dago.

Intentsitate energetikoari dagokionez (ekonomia baten eraginkortasun energetikoaren adierazlea, BPGd-aren unitateko ktep-eko azken kontsumoan neurtzen dena), 2011 eta 2021 artean hobera egin duela ikus dezakegu (11 puntu jaitsi da). Hala eta guztiz ere, 2020. urtearekin alderatuta, okerrera egin du (4 puntu igo da); izan ere, kontsumoa 9 puntu igo da, eta BPGd-a, berriz, 5 puntu. Sektoreen arabera, zerbitzuen sektorean izan ezik, energia-intentsitatea handitu egin zen, eta, beraz, denetan egin zuen okerrera.

Energia-faktura nabarmen handitu da 2021ean aurreko urtearekin alderatuta (% 23,8), eta 6.047 milioi eurokoa da. Kostu horretatik, % 51 garraio-sektorekoa izan zen, % 21,3 industriakoa, % 15,5 bizitegi-sektorekoa, % 11,4 zerbitzu-sektorekoa eta % 0,8 lehen sektorekoa. Etxebizitzen sektorean, biztanleko faktura % 14,4 hazi da 2020 eta 2021 artean, eta 428 eurora iritsi da; etxeko faktura, berriz, % 13,6 igo da, eta 1.028 eurora iritsi da.

Petrolioaren deribatuak garraioaren fakturaren % 92,2 dira. Industrian, argindarra fakturaren % 72,6 da eta gas naturala, berriz, % 25,3.

V.3. Osasuna eta osasun-sistema

EUSTATen datuen arabera, 2020an gizonen jaiotzako **bizi-itxaropena** (Blj) 80,7 urtekoa izan zen, 2019an baino hamarren bat txikiagoa; emakumeena, berriz, 3 hamarren jaitsi zen, eta 86,3 urtekoa izan zen. Heriotza-tasaren igoera hori gertatu izan ez balitz, bizi-itxaropena 81,3 urtera iritsiko zen gizonen kasuan eta 86,8ra emakumeen kasuan, hau da, 2019an baino 5 hamarren gehiago gizonen kasuan eta 2 hamarren gehiago emakumeen kasuan. Denboraren arabera azterketak erakusten du 1976tik emakumeen Blj 9,4 urte igo dela, eta gizonena 11,1 urte. Bi sexuen bizi-itxaropenen arteko aldea 5,6 urtera murriztu da, duela 25 urte eman zen 8,7ko maximotik. Aipatu behar dugu gutxi direla hain bizi-itxaropen handia duten herrialde garatuak, bereziki emakumeen kasuan.

Osasun Ministerioak 2022ko abenduan argitaratutako *Bizi-itxaropena 2020* txostenaren arabera, 2020an EAE 83,4 urteko Blj izan zen, Estatukoa baino handiagoa (82,2 urte). COVID-19aren pandemiaren ondorioz, bizi-itxaropena jaiotzean 2020an urte 1 jaitsi zen EAE eta 1,5 urte Estatuan.

Bestalde 2020an Estatuko 65 urteko bizi-itxaropena 20,4 urtekoa izan zen. 2020an bizi-itxaropen handiena zuten erkidegoak Galizia (21,9 urte), Kanariar Uharteak (21,7), Balear Uharteak (21,6) eta EAE (21,4) izan ziren. Estatuko 65 urteko bizi-itxaropenaren eredu geografiko hori ez dator bat 2020a baino lehen ikusitakoarekin. Aurreko urteetan, bizi-itxaropen handiena Madrilen, Gaztela eta Leonen, Nafarroan eta Euskadin zegoen. Erkidego horiek, ordea, (Madril, Gaztela eta Leon eta, neurri txikiagoan, Euskadi) bizi-itxaropena murriztu zuten 2020an 65 urterekin, 2019arekin alderatuta, COVID-19aren pandemiak 65 urtetik gorakoengan eragin handiagoa izan baitzuen. Madrilen murriztu zen gehien bizi-itxaropena 65 urterekin (3,4 urte). EAE urtebete murriztu zen. Estatuko batez bestekoa 1,5 urtekoa da.

Ospitaleetako erikortasunari dagokionez, 2020an, COVID-19aren eraginak Euskadiko akutuen ospitaleetako ospitaleratzearen eta kirurgia anbulatorioaren modalitateko jardueraren beherakada ekarri zuen, horrez gain, ospitaleetako batez besteko egonaldia eta heriotza-tasa igo egin ziren. 2021ean, akutuen ospitaleek % 5,8ko igoera izan zuten, 221.264 **ospitaleratze** guztira. 2020arekin alderatuta, arnas aparatuko gaixotasunen taldeak % 7,2 egin zuen behera, gripearen, pneumoniaren eta arnasketako beste nahasmendu batzuen kasuen kopurua murriztu zelako, eta horrek seigarren postuan jarri zuen (bosgarren 2020an eta hirugarren 2019an). Ospitaleratzeetatik 11.247k COVID-19 izan zuten arrazoi nagusi, hau da, ospitaleratzeen % 5,1ek. Gainera, ospitaleratze horiek 106.608 egonaldi eragin zituzten, hau da, 9,5 eguneko batez besteko egonaldia. **Kirurgia anbulatorioan** 82.104 gertakari zenbatu ziren (+% 25, 2020koaren aldean), pandemia aurreko balioetatik hurbil (82.490, 2019an).

Osasun mentalari dagokionez, Osasun Ministerioaren arabera, buruko nahasmenduek goranzko joera erakusten dute, nahiz eta datuek 2020an beherakada erakusten duten. Era berean, autonomia-erkidego guztietan emakumeek gizonen baino prebalentzia handiagoa dute. EAEn kasu partikularrean, osasun-inkestetan buru-nahasmendua zutela adierazi zuten helduen ehunekoa (16 urte edo gehiago) % 8,2tik % 10,2ra igo zen 2011 eta 2017 artean, eta 2020an % 9,2koa izan zen. Gizonak eta emakumeak bereizita, aldea 6,9 puntukoa da 2020an: % 12,5 emakumeen kasuan eta % 5,6 gizonen kasuan.

Biztanleria gaztera mugatuta, 2019an 14.146 pertsona desberdin artatu ziren Osakidetza osasun mentaleko sarean. 2020an, konfinamendua gertatu zen eta neurri murriztaileen indarrean egon ziren urtean, pazienteen kopuruak gora egin zuen (+% 1,4) eta lehen kontsultak jaitsi egin ziren (-% 9,2), ziurrenik arreta normaltasunez mantentzeko ezintasunagatik. Hala ere, 2021ean % 15,8 igo da artatutako pertsonen kopurua (16.610), eta % 26,9 lehenengo kontsulten kopurua (7.585).

Hilkortasunari dagokionez, EUSTATen “Heriotzen estatistika”ren arabera, 2019tik 2021era bitartean heriotzak 21.560 izan ziren 2019an, 24.247 2020an eta 23.073 2021ean. Hau da, 2020an izandako gorakadaren ondoren, 2020tik 2021era % 4,8ko jaitsiera erregistratu da. % 50,1 gizonak izan ziren eta % 49,9 emakumeak. Zehazki, 80-89 urtekoen taldean 7.845 heriotza izan ziren, 90-99 urtekoetan, 6.810 eta 100-109 urtekoetan 421. Ez zen 110 urte edo gehiagoko pertsonarik hil. Haurren heriotza-tasari dagokionez (bizitzako lehen urtean), 35 haur hil ziren, 39 2020an eta 45 2019an. Hildakoen batez besteko adinak goranzko joera erakusten du: 2021ean 81 urtekoa izan zen, eta duela 10 urte 78,2koa. Handiagoa da emakumeentzat gizonentzat baino (84 vs 78).

Heriotza-kausei dagokionez, 2021ean “gainerako gaixotasunei” dagozkienak guztizkoaren % 33,8 dira, baina % 14,7 jaitzi dira 2020aren aldean. Bigarrenik, tumoreen ondoriozko heriotzak (gutzizkoaren % 27,1, +% 0,3 pandemiaren lehen urtean izandako beherakadaren ondoren); hirugarrenik, zirkulazio-aparatuko gaixotasunen ondoriozko heriotzak (gutzizkoaren % 25,6 eta +% 5,4 2020an izandako beherakadaren ondoren); eta laugarrenik, arnas sistemako gaixotasunen ondoriozko heriotzak (gutzizkoaren % 5,8 eta jaitsiera berriro, % 12,9koa). EUSTATen datuen arabera, COVID-19 izan zen heriotzen % 7,3an kausa nagusia 2021ean, eta 1.682 heriotza izan ziren guztira, 2020an baino % 45,7 gutxiago.

Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailak egindako **hilkortasun goiztiarraren** analisiak erakusten duenez, 2021ean, gizonei bizitzako urte potentzial gehien galarazi dituzten sei kausak hauek dira, garrantziaren arabera: trakeako, bronkioetako eta biriketako tumore gaiztoa, kardiopatia iskemikoa, suizidioa eta autolesioak, COVID-19, ibilgailu motordunen trafiko-istripuak eta drogen ondoriozko ustekabeko pozoitzea. Emakumeen kasuan, bularreko tumore gaiztoa, trakeako, bronkioetako eta biriketako tumore gaiztoa, COVID-19, entzefaloko tumore gaiztoa, gaixotasun zerebrobaskularrak eta obulutegiko tumore gaiztoak dira.

Osasun-baldintzatzaile ez-medikoei dagokionez, Memoriaren edizio honetan horietako batzuk aztertzen dira, zehazki alkoholaren arrisku-kontsumoa, tabakoaren ohiko kontsumoa, kalamuaren eguneroko kontsumoa eta substantzia psikoaktiboaren kontsumoa, biztanleriaren talde jakin batean: gazteria.

Alkoholaren²² gehiegizko edo arriskuaren barruko kontsumoa aitortu duten gazteen ehunekoak behera egin du 2004-2017 aldian, eta 2004an hasitako seriean erregistratutako baliorik txikiena izan da. Hala ere, serie estatistikoan, alkohola gehiegi edo arriskuz kontsumitzen duten gazteen ehunekoa handiagoa da biztanleria osoarena baino (15-74 urte). 2017an, % 20,3 eta % 8,2, hurrenez hurren.

Gazteen artean **tabakoaren** kontsumoa jaitzi egin da eta biztanleriaren batez bestekoaren azpitik dago. Hala, beren burua ohiko tabako-erretzailatzat duten gazteen ehunekoa % 40,4tik % 18,5era jaitzi da 2006tik 2017ra bitartean. 2012ra arte, ohiko erretzailen ehunekoa handiagoa zen gazteen artean biztanleria osoaren artean baino. 2012an, lehen aldiz, ohiko erretzailen ehunekoa handiagoa izaten, hasi zen biztanleria orokorrean gazteen artean baino, eta joera horrek bere horretan jarraitzen du 2017an (% 18,5 biztanleria gazteen eta % 22,1 15-74 urteko biztanlerian).

Kalamuaren kontsumoa ohikoagoa da gazteen artean (% 4,2 2017) Euskadiko biztanleria orokorraren artean baino (% 2). Nolanahi ere, kontsumo horrek nabarmen egin du behera, eta 2017an Kalamua erretzen zuten gazteak 2008ko erdiak baino gutxiago ziren, urte horretan lortu baitzen serieko ehunekorik altuena (% 11).

²² Inkestan aipatzen den hileko egunen batean 65 gramotik gorako alkohol kantitatea kontsumitu zela esan nahi du, hau da, zortzi kanabera garagardo baino gehiago.

Substantzia psikoaktiboak kontsumitzeagatik EAEko gazteen artean tratamenduan hartutakoen kopuruak behera egin du pixkanaka azken urteetan, eta 2020an lortu dute daturik txikiena: 15-29 urteko 1,4 gazte adin horretako 1.000 pertsonako. Zenbaki absolutuetan, 438 gaztek hasi zuten tratamendua, hau da, urte horretan tratamenduan hartutako pertsona guztien % 21,9k. 438 pertsona horietatik, % 44,8k kalamuarekiko adikzioagatik hasi zuten; % 22,6k kokainarekiko adikzioagatik, eta % 20,1ek alkoholarekin lotutako arazoengatik. Biztanleria osoari dagokionez, banaketa bestelakoa da: alkohola tratamendu hasieren % 44,1 da, kokaina % 21,3 eta kalamua % 17,4.

Euskadiko **baliabideei eta asistentzia-jarduerari buruzko adierazle** batzuk aurkezten ditugu orain, Osakidetzaren datuen bidez. Horien arabera, 2021ean asistentzia eskariak gora egin du, baina ez da iristen pandemiaren aurreko mailara. Horrela, sareko batez besteko okupazio-indize globala 2021ean erregistratutako % 72,3tik 2022an erregistratutako % 74,5era igaro da. % 100etik gorako mailetan pneumologia eta barne-medikuntza daude. Batez besteko egonaldia 5 egunekoa izan da, 2021koaren parean. Batez bestekoaren oso gainetik daude errehabilitazioko (35,9), psikiatriako (13,5) eta zainketa aringarrietako (12,6) zerbitzu medikoak.

Itxaron-zerrendei dagokionez, Osakidetzaren datuen arabera, **kanpoko kontsultetako** itxaron-zerrendetan dauden pazienteen kopuruak gora egin du berriro 2021etik 2022ra bitartean, 135.190 baitira (+% 43). Zerrendan paziente gehien dituzten espezialitateak traumatologia (19.990), oftalmologia (16.354), dermatologia (14.811) eta errehabilitazioa (12.497) dira. Atzerapen-denborari dagokionez, zerrendetan dauden biztanleen % 61ek hilabete baino gehiago itxaroten dute, eta % 39k, berriz, hilabete baino gutxiago.

Osasun Sistema Nazionalaren (SISLE-SNS) itxaron-zerrendei buruzko Informazio Sistemaren datuen arabera, 2021eko datuekin, EAEn osasun-txartela duten 1.000 biztanleko kontsulten itxaron-zerrendetan dauden pazienteen kopurua Estatukoa baino txikiagoa da (14,7 vs 77,2). Izan ere, EAE da autonomia-erkidegoen rankingean ratio txikiena duena. Atzerapen-denborari dagokionez, autonomia-erkidegoen rankingean, eta Ceuta eta Melilla hiri autonomoak alde batera utzita, EAE da denbora laburrena erregistratzen duena, 34 egunekoa, Estatuko batez bestekoa 89 egunekoa izanik. Arreta jasotzeko zain 60 egunetik gora dauden hitzorduen ehunekoari dagokionez, EAEko ratioa % 14,5ekoa da, eta Estatuko batez bestekoa, berriz, % 52,2koa da. Balear Uharteetan baino ez dago ratio txikiagoa (% 6,5).

Bestalde, **kirurgia programatuan** ere, Osakidetzaren arabera, gora egin dute adierazleek 2021etik 2022ra bitartean. Hala, zerrendan 22.264 paziente izatetik 23.647 izatera igaro da (9,7 izatetik 10,2 izatera osasun-txartela duten mila biztanleko). Atzerapen-egunen batez besteko kopurua 70,8tik 73ra igaro da. Eta 3 hilabete baino gehiago itxaron behar duten pazienteen ehunekoa % 26,6tik % 28,9ra igo da.

Osasun Sistema Nazionalaren (SISLE-SNS) itxaron-zerrendei buruzko Informazio Sistemaren datuen arabera, 2021eko datuekin, EAEn osasun-txartela duten 1.000 biztanleko itxaron-zerrenda kirurgikoetan dauden pazienteen kopurua Estatukoa baino txikiagoa da (4 vs 5,6). EAE autonomia-erkidegoen rankingean ratio txikiena duen hirugarren autonomia-erkidegoa da, Nafarroaren eta Madrilen atzetik. Melilla Hiri Autonomoak horiek guztiek baino ratio are txikiagoa du: 0,7. Ebakuntza egiteko zain 6 hilabetetik gora dauden pazienteen ehunekoari dagokionez, EAEko ratioa % 4,3 da, eta Estatuko batez bestekoa, berriz, % 13,1. Melilla Hiri Autonomoak baino ez du ratio txikiagoa (% 0). Atzerapen-denborari dagokionez, autonomia-erkidegoen rankingean, eta Melilla hiri autonomoa alde batera utzita, EAE da denbora laburrena erregistratzen duena, 62 egunekoa, Estatuko batez bestekoa 96 egunekoa izanik.

Osasun-arreta pribatuari dagokionez, EUSTATen arabera, 504.762 pertsona zeuden osasun-aseguru pribatu baten pean 2021ean, hau da, 2019an baino % 6,4 gehiago. Ondorioz, EAEko biztanleen % 23k osasun-aseguru pribatu bat du kontratatuta. Zerbitzua ematen duten aseguru libreko entitateek 366,2 milioi euro bildu zituzten prima gisa, hau da, % 6,5eko igoera.

Orain, **osasun-sistemaren gastuaren** azterketa egingo dugu.

EUSTATen **Osasun Inkestaren** datuen arabera, EAEko osasun gastu korrontea, ELGaren metodologiaren arabera kalkulatua, 7.993,6 M eurokoa izan zen 2021ean (+ % 8,2 2020ren aldean). Gastu hori EAEko BPGd-ren % 10,2 da. Biztanleko gastua 3.650 eurokoa izan zen, 2020ko 3.364 euroen gainetik. 2021ean 7.993,6 M euroko gastu arruntetik 5.572,8 M€ administrazio publiko eta nahitaezko ordainketako aseguru guztiei dagozkie, eta 2.420,8 M€, berriz, borondatezko ordainketako osasun-aseguru guztiei eta etxeen zuzeneko ordainketari. Bigarren talde horren finantzaketa hazi zen gehien, % 9,5, eta administrazio publiko guztiek batera, ordea, % 7,6 egin zuten gora.

2020an, administrazio publiko guztien ekarpena ekarpen pribatuaren oso gainetik hazi zen; ekarpen pribatua % 0,6 baino ez zen hazi, batez ere etxeen zuzeneko ordainketaren murrizketaren ondorioz, eta administrazio publiko guztien hazkundera % 6,4koa izan zen.

Nazioarteko alderaketan (2020ko datuekin), EAEko osasuneko gastu korrontea (BPGd-ren % 10,3) ELGaren batez bestekoa (% 9,7) baino 0,6 puntu handiagoa izan zen. PPPko osasuneko per capita gastua (\$) hobea da, 4.929ra iritsi baitzen Euskadin, eta horrek ELGaren eta zenbait herrialderen, hala nola Finlandiaren (4.566), batez bestekoaren gainetik jarri zuen. Beste muturrean, Suitzatik (7.179), Alemaniatik (6.939) eta Norvegiatik (6.536) urrun, guztiak taularen goiko muturrean. Adierazle hori ELGaren batez bestekoaren gainetik dago 2003tik.

Bestalde, **Eusko Jaurlaritzaren** 2021eko **aurrekontu-likidazioak** erakusten duenez, Osasun Atalaren gastu-aurrekontua 3.994,4 M eurotik 4.395,5 M eurora aldatu zen, eta 4.395,5 M€ horien partiden arabera banakapenak 214,4 M€ azaleratzen du. Zenbateko hori ez da programetako bakar batean ere zenbatzen (Egitura eta laguntza, Finantzaketa eta kontratazio sanitarioa, Osasun publikoa, Ikerketa eta plangintza sanitarioa, Farmazia eta Adikzioak), eta CESek "**Beste partida batzuk**" partidaren barruan sartu du.

Azkenean, Osasun atalean egindako gastua 4.382,4 milioi eurokoa izan zen. Baliabideen ehunekoari dagokionez, lehenengo tokian geratu zen, gastu osoaren % 34,5 (programa nagusia Osakidetzari egindako transferentzietan dagokie) eta BPGd nominalaren % 5,62, aurreko urtearen azpitik (% 5,72). Finantzaketa eta Kontratazio Sanitarioa eta Farmazia programek guztizko gastu likidatu ia osoa hartzen dute (% 93,6). Zehazki, Finantzaketa eta Kontratazio Sanitarioa % 81,4 da, eta Farmazia % 12,2. "**Beste partida batzuk**" guztizkoaren % 4,9 dira.

Aurrekontuan jasotako zenbateko osoaren eta benetan egikaritutakoaren arteko desbideratzeari dagokionez, Osasun Atalean likidatutako gastua (4.382,4 M€) aldatutako aurrekontua (4.395,5 M€) baino txikiagoa da, eta horrek 13,1 M euroko beheranzko desbideratzea dakar.

Bestalde, 2022rako berriaz sanitarioak diren partiden gastuen aurrekontua 4.191,4 milioi eurokoa da (+%4,9, 2021ean hasieran aurrekontuan sartutako gastuaren aldean). Gastu hori BPGd nominalaren % 4,93 da, 2022an erregistratutakoa baino ratio txikiagoa (bai aurrekontuari dagokionez, bai likidazioari dagokionez).

Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizate Ministerioaren datuen arabera, EAEn biztanle bakoitzeko osasun-gastu publikoak gora egin du 2021etik 2022ra bitarte, 1.930 eurotik 2.028 eurora biztanle bakoitzeko. Horrela, gure erkidegoak, 2021ean biztanleko gehien gastatzen duten autonomia-erkidegoen rankingean lehen postua galdu zuenak, Asturiasen atzetik kokatuz, 2022an lehen postua berreskuratu du biztanleko 2.028 euroekin. Estatuko batez bestekoa 1.559 euro per capita da.

EAEko sektore publikoaren urteko aurrekontuen eta kontuen likidaziotik abiatuta egindako **Osakidetzaren aurrekontu-likidazioak** erakusten duenez, erakundeak 3.878,2 M euroko gastua egin zuen 2021ean. Hala, gastua % 15,4 igo da 2020tik 2021era. BPGd nominalaren % 5 da, eta ratioa 2020koa baino hiru hamarren handiagoa da. Gehikuntza hori inbertsioen eta ustiapen-gastuen hazkundera azaltzen du, nahiz eta lehenengo hazkundera nabarmenagoa izan. Likidatutako guztizkoaren % 94,9 ustiapen-gastuei dagokie, eta % 5,1 inbertsioei.

Likidatutako ustiapen-gastuak 3.681,2 milioi eurokoak dira, hau da, % 13,1eko igoera 2020ko likidazioarekin alderatuta. Langileen gastuak (soldatak eta gizarte-kotizazioak), ustiapen-gastuen % 68,1, 2.507,7 M euro, aurreko

urtearen aldean % 16 igo dira. Funtzionamenduko gastuak 1.115,7 M eurokoak izan dira, hau da, aurreko aldirian baino % 2,5 gehiago. Funtzionamenduko gastu horien % 81,7 hornikuntzei dagozkie, eta % 0,2 jaitsi dira.

Bestalde, likidatutako kapitaleko gastua 197,1 milioi eurokoa da, 2020an likidatutakoa baino % 86,6 handiagoa.

Aurrekontuan jasotako zenbatekoaren eta 2021ean benetan egikaritutakoaren arteko desbideratzeari dagokionez, likidatutako gastua aurrekontukoa baino handiagoa da (+338,1 M€), eta inbertsioei (+77,6 M€) eta ustiapen-gastuei (+260,5 M€) dagokie.

Azkenik, 2013-2020 Osasun Planaren emaitzen urteko txostenean jasotako datuen arabera, 2019an 101 adierazleren informazio eguneratua dago, guztizkoaren % 92 (aurreko urtean 90 adierazle izan ziren). 101 horietatik, 2020rako helburua beteta dago edo helbururako joera erakusten du 43 adierazletan; 24k hobekuntza erakusten dute oinarritzko egoeran, baina egungo joerarekin ez da aurreikusten 2020rako helburua lortzea, eta 34tan okerrera egin du oinarritzko egoerari dagokionez.

V.4. Etxebizitza

Lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzaren Higiezinaren Salerosketari buruzko Estatistikaren arabera, 2022. urtean 23.623 salerosketa erregistratu dira Euskadin, 2021. urtean baino % 9,6 gehiago eta 2012an baino % 87,7 gehiago. Azken hamarkadan bereziki nabarmentzekoa da erabilitako etxebizitzaren salerosketen bilakaera, % 187,7 igo baitira (+% 10 azken urtean). Lurralde-banaketari dagokionez, 2022ko salerosketen % 16,2 Araban egin dira, % 52,9 Bizkaian eta % 30,9 Gipuzkoan.

Etxebizitza motari dagokionez, salerosketen % 76,1 etxebizitza libre erabiliak dira (2021ean baino % 9,1 gehiago eta 2012an baino % 54,2 gutxiago), % 14,3 etxebizitza libre berriak (-% -2021arekin alderatuta eta +% 62,7 2012arekin alderatuta), % 5 etxebizitza babestu erabiliak (+% 44,8 2021aren aldean eta % -66,3 2012aren aldean) eta gainerako % 4,7a etxebizitza babestu berriak (-% 52 2021arekin alderatuta eta -% 39,9 2012aren aldean).

Euskadiko etxebizitza-salerosketen metro koadroko prezioari dagokionez, etxebizitza librearen prezioa (berriak eta erabiliak) 2.932,2 €/m²-koa izan da 2022an, 2021ean baino % 2,5 handiagoa. Erabilitako etxebizitza libreen prezioa 3.318,3 €/m²-koa izan da (+% 9,2), eta etxebizitza libre berriena 2.859,5 €/m²-koa (+% 0,9). Bestalde, etxebizitza babestuen metro koadroko prezioa apur bat igotzen hasi zen 2013an, eta nabarmen jaitsi zen 2020an, 1.973,2 €/m²-raino. 2022an, prezioa % 43,4 igo da 2021arekin alderatuta, eta 2.763,2 €/m²-koa da. Hortaz, 2012tik aurrerako gehieneko prezioa erregistratu da.

EAEko bigarren eskuko etxebizitzaren salerosketen batez besteko prezioa 2.859,5 €/m²-koa izan da 2022an, aurreko urtean erregistratutako batez bestekoa baino % 0,9 handiagoa. Lurraldeka, Bizkaian % 3 jaitsi dira prezioak; Gipuzkoan % 5,1 eta Araban % 24. Ondorioz, prezioak 3.400,6 €/m² (Gipuzkoa) eta 2.536,8 € (Araba) artekoak dira, eta Bizkaia tarteko posizioan dago, 2.691,2 €/m² batez beste. Etxebizitza bakoitzeko prezioei dagokienez, EAEko batez bestekoa 238.800 € da (-% 2koa 2021aren aldean), eta 274.800 €-tik 225.100 €-ra bitartekoa da Gipuzkoan eta 225.100 Araban. Bizkaia beste bien artean dago berriro ere: 225.400 euro etxebizitza bakoitzeko.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailak alokairuaren **merkatuaren estatistika (AME)** egiten du 2019az geroztik, EAEko alokairuaren merkata aztertzeko. Eragiketa hori Etxebizitzaren ekainaren 18ko 3/2015 Legetik aurrera sortutako erregistroetan gordailututako fidantzetan oinarritzen da, eta, beraz, nahitaezkoa da hiri-errentamenduen kontratuak erregistratzea eta etxebizitzak alokatzeko kontratuen fidantzak gordailutzea Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Sailak Eusko Jaurlaritzan duen ordezkartza bakoitzean.

AMEk egiaztatu du 2022ko abenduaren 31n eskuragarri dagoen azken egun horretan indarrean zeuden alokairu libreko 77.272 kontratu zeudela erregistratuta Eusko Jaurlaritzaren fidantza-gordailuan (merkatuko prezioan). Horietatik 2.130 sasoiko etxebizitzak dira, eta, duten berezitasunagatik, azterketa honetatik kanpo geratzen dira. Era berean, ikerketa honetan ere ez dira kontuan hartu familia bakarreko etxebizitzetako dagozkien 1.539 kontratuak. Izan ere, ohiko etxebizitza-erabilera izan arren, beren ezaugarri bereizleak direla-eta azterketa espezifikoarekin egitea merezi dute. Horrenbestez, alokairu libreko 73.603 kontratutan ezarrita geratzen da Eusko Jaurlaritzak AMEri buruz egindako txostenak aztertzen duen stocka: ohiko etxebizitza bizitegi-erabilera duten eraikin kolektiboetan kokatutako etxebizitzak, 2022ko abenduaren 31n alokairu libreko kontratuak indarrean zituztenak. Lurraldeka, alokatutako etxebizitzak % 14,1 Araban daude (10.414 fidantza), % 36,5 Gipuzkoan (26.848 fidantza) eta gordailu gehienak Bizkaian daude (% 49,4 eta 36.341 fidantza, hurrenez hurren).

2022ko azken hiruhilekoan eratutako fidantzak 744,6 euroko batez besteko errenta lortu dute, hau da, % 4,4ko urte arteko igoera. Aldi berean, eraikitako m² bakoitzeko prezioa kontuan hartzen badugu, 2021eko laugarren hiruhilekoan 9,6 €/ m²-koa izatetik 2022ko aldi berean 10,1 €/ m²koa izatera igaro da (+% 5,2). Hiruhileko horretan jarritako fidantzen kopuruari dagokionez, % 15,2 jaitsi dira urte arteko tasan.

Etxebizitza librearen salerosketa-prezioei dagokienez, Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agendako Ministerioak etxebizitza libreen, berrien eta bigarren eskuko hiru hiru higiezinaren transakzioen batez besteko balioak kalkulatzeko dituzten notario-estatistikak emandako informazioarekin, eta horrek autonomia-erkidegoen arabera konparazioa egitea ahalbidetzen du.

2022an (behin-behineko datuak), EAEn saldutako etxebizitza libreen batez besteko balioa, notario-erregistroetan jasotakoaren arabera, 232.831 eurokoa izan zen, 2021ean baino % 2,4 handiagoa eta Estatuko batez bestekoa baino % 27,6 handiagoa, azken hori 182.425 eurokoa izan baitzen (+% 3,7). Oro har, preziorik altuenak Balear Uharteetan eta Madrilgo Erkidegoan daude, eta baxuenak Gaztela-Mantxan, Extremaduran eta Murtziako Eskualdean. Eraikuntza berriko etxebizitzak soilik kontuan hartzen baditugu, EAeko datua 279.561 eurora igo da, 2021ean baino % 5,6 txikiagoa. Kopuru hori Estatuko batez bestekoa (260.787 euro) baino % 7,2 handiagoa da, azken urtean % 2,1 igo baita. Erabilitako etxebizitzari dagokionez, EAeko batez besteko balioa 225.284 eurokoa izan zen 2022an, 2021ean baino % 3,1 gehiago. Estatuko datua 174.625 da (+% 4,6). Hortaz, bien arteko alderik handiena da, % 29koa.

Eraikuntza-jarduerari dagokionez, Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitzaren Behatokiak adierazi du EAEn hasitako etxebizitzaren guztizko kopuruan, 2008an eta 2009an nabarmen jaitsi ondoren, aldaketa gertatu zela 2010-2011 biurtekoan, eta nabarmen hazi zela. 2012 eta 2015 artean, hasitako etxebizitzaren kopuruak behera egin zuen intentsitate desberdinekin, eta 2016tik 2019ra, hasitako etxebizitzaren kopuruak gora egin du oro har, nahiz eta urtetik urtera tasa txikiagoak izan (+% 0,9 2019an). 2020an 4.443 etxebizitza hasi ziren, aurreko urtean baino % 30,7 gutxiago, eta 2021ean tasa positiboetara itzuli zen (+% 7,9), etxebizitza babestuaren eraikuntzaren susperraldiaren ondorioz. 2022an joera positibo horrek bere horretan jarraitzen du, 5.827 etxebizitza eraikitzen hasi baitziren, aurreko urtean baino % 21,6 gehiago. 5.827 etxebizitza horietatik, 2.348 etxebizitza babestuak dira (+% 46,9 2021arekin alderatuta) eta 3.479 etxebizitza libreak, hau da, % 13,1 igo da 2021arekin alderatuta, eta hori guztia behin-behineko datuekin.

Bestalde, EAEn 2022an amaitutako etxebizitzak 4.760 dira guztira, aurreko urtean baino % 8,8 gehiago, amaitutako etxebizitza babestuen segmentua (+% 16,1) eta etxebizitza libreena (+% 6,6) igo izanaren ondorioz. Horren ondorioz, etxebizitza babestuak EAeko eraikuntza-jardueran duen partaidetzak gora egiten jarraitzen du aurten, zeren eta amaitutako etxebizitzaren pisua 2021eko % 23,2tik 2022ko % 25,2ra igaro baita.

Etxebizitza-eskariari dagokionez, gurasoekin edo tutoreekin bizi diren 18 eta 44 urte bitartekoek lehen etxebizitza eskuratzeko dutenen beharretara hurbilduta, Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitzaren beharrei eta Eskareri buruzko azken Inkestaren (EBEI) arabera (2021ekoa), diru-sarrerak zituzten 64.859 pertsonak lehen etxebizitza eskuratzeko beharra zuten, eta horrek esan nahi du % 0,2 handitu dela lehen etxebizitza eskuratzeko beharra zutenen ehuneko 2019ko inkestaren aldean. Pertsona horiek behar duten etxebizitza kopuruari dagokionez (baxuagoa da, etxebizitza banaka edo bikotean eskuratu dezaketelako), guztira 58.137 pertsona dira, bi urte lehenago baino % 8,8 gehiago. Bilakaera horren

arabera, egonkortu egin da Euskadin lehen etxebizitza eskuratzeko eskaera, 2009an izandako beheranzko bilakaeraren ondoren. Urte horretan, 125.514 pertsonako gehienekora iritsi zen, 110.667 etxebizitzako eskariarekin, eta 2013an.

Halaber, 82.326 familiak etxebizitza aldatzeko beharra adierazi dute, etxebizitza guztien % 9,1ek. Hau da, % 1,3ko jaitsiera 2019aren aldean: urte horretan guztizkoaren % 9,3 ziren etxebizitza horiek. Datu horiek, nahiz eta apur bat jaitsi diren 2019arekin alderatuta, 2011. urtean hasitako goranzko bidea sendotzen dute, 2013-2015 aldiko beherakadaren ondoren.

Azkenik, Etxebizitza Beharren eta Eskariaren Inkestak adierazten du, guztira, 87.857 euskal etxek behar zutela 2021ean birgaikuntza egitea. Hala, magnitude hori EAEko familia-etxebizitzaren parkearen % 9,7 da. Bilakaerari dagokionez, ikusten da birgaitzeko beharrak gora egin duela 2019arekin alderatuta, bai etxeen bolumenean (+% 28,4), bai premia horren intzidentzia erlatiboan (+ % 2). 2019ra arte, epe luzeko ikuspegitik, datu horiek nolabaiteko egonkortzea adieraz lezakete, gorabehera jakin batzuen ondoren, birgaitzeko beharra duten familien ehunekoan, 2009az geroztik ikusten dena (urte horretan erregistratu zen gehienez ere horrelako jarduketaren beharra zuten 142.099 etxebizitza).

EAEko etxekoen unitateek beren etxebizitzak ordaintzeko egin duten **finantza-ahaleginari** dagokionez, lehenik eta behin, Jabetzako, Ondasun Higiezineta eta Merkataritzako Erregistratzaileen Espainiako Elkargoaren "Higiezinaren Erregistro Estatistikak" dakar aipaturiko ahalegin hori, hileko batez besteko hipoteka-kuotaren eta soldata-kostuaren arteko erlazioaren arabera neurtuta, % 28,25 dela 2022ko 4. hiruhilekoan, aurreko urtean baino 0,3 puntu gehiago. Estatu osoari dagokionez, ibilbide desberdina da, 2022. urtearen amaieran ahalegin hori batez besteko soldata-kostuaren % 31 baita, aurreko urteko 0,9 puntu gehiago. Ikuspegi zabalagoan, azken bosturtekoan (2016 eta 2022 artean) finantza-ahalegin hori 1,6 puntu handitu da EAEn, eta bikoitza baino gehiago (3,4) Estatu osoan.

Bigarrenik, EINen "*Familia Aurrekontuen Inkestak*" (FAI) aukera ematen du jakiteko, ECOICOP (European Classification of Individual Consumption by Purpose) gastuaren sailkapeneko lau digituko desagregaziotik abiatuta, familiek zer gastu egiten duten beren etxebizitza nagusiaren alokairua ordaintzeko, baita zer alokairu egotzen zaion etxebizitza nagusi bati (etxebizitza baten jabe den familiak ordainduko lukeen errenta, etxebizitza horren maizterra balitz). Datu horiek etxe bakoitzeko batez besteko gastuari eta familia-unitatearen urteko gastuaren gaineko ehunekoari buruzkoak dira.

2021ean, informazioa dugun azken urtean, EAEko familiek urtean 7.594,74 euro gastatu zituzten, batez beste, ohiko etxebizitza ordaintzeko, 2020an baino % 2,4 gehiago, etxebizitza horri jabetzan egotzitako alokairua kontuan hartuta. Zenbateko hori urteko familia-gastuaren % 22,98 da (-0,56 puntu aurreko urtearen aldean). EAEko gastua, gainera, Estatu batez bestekoa (5.366,52 €) baino % 41,5 handiagoa da, hau da, Espainiako familien gastuaren % 18,35. Aldea nabarmena da etxebizitzaren alokairuaren gastua kontuan hartzen badugu: EAEko familiek 750,78 euro gastatu zituzten 2020an batez beste (urteko gastuaren % 2,27) beren ohiko etxebizitzaren alokairuan. Estatuan, aldiz, gastu hori handiagoa da, bai kopuru absolutuetan (949,59 euro), bai kopuru erlatiboetan (gastu osoaren % 3,25).

Bestalde, **bizi-baldintzen krisiaren ondorioetako bat** da hipotekak edo alokairu-errentak ordaindu ezin dituztelako etxebizitzak galtzen dituzten familien kopurua handitzea. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak (BJKN) Euskadiko lehen auzialdiko epaitegietan aurkeztutako hipoteka-exekuzioen jarraipena egiten du, eta adierazten du 2022an 519 exekuzio erregistratu zirela, hau da, aurreko urtearekin alderatuta, % 21eko jaitsiera. 2022an aurkeztutako exekuzio horiek Estatu osoko 24.952 exekuzioen % 2,1 dira (-% 10,5 2021arekin alderatuta). Era berean, 2022an, 792 exekuzio agindu zituzten Euskadin lehen auzialdiko epaitegiek, aurreko urtean baino % 8,2 gutxiago, eta Estatu guztizkoaren % 2,1. Horietatik 144 hipoteka egikaritzeak izan ziren (-% 14,8, 2021arekin alderatuz), 806 kaleratze prozedurak (-% 7,3 eta 37 beste prozedura batzuk (+% 5,7)).

Bestalde, Eusko Jaurlaritzak "**EAEko etxebizitzaren erabilerari buruzko inkesta**" egiten du, gure Erkidegoan hutsik dauden etxebizitzaren parkearen dimentsioa eta kudeatzeko posibilitateak zein diren jakiteko, informazio garrantzitsua baita hutsik dauden etxebizitzak mugiarazteko politikak sortzeko. 2021eko azken emaitzak aztertuta, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak nabarmendu du EAEn milioi bat etxebizitza baino pixka bat gehiago zenbatu direla, eta horietatik % 92,8 okupatuta egon ohi direla (2019an, % 91,8). Eta hutsik dauden edo nagusiak ez diren etxebizitzaren % 7,2tik (ia 76.904

etxebizitza) % 2,8 sasoiko etxebizitzak dira, eta gainerako % 4,4 (46.757 etxebizitza) jenderik gabeko etxebizitzaren parkeari dagokio (% 5,1 2019an). Lurraldeka, Gipuzkoan jenderik gabeko etxebizitzaren tasa hiruretatik txikiena da 2021ean. % 3,7 da, Bizkaian % 4,4 eta Araban % 3,8. 2019arekin alderatuta, nabarmen jaitsi da jenderik gabeko etxebizitzaren kopurua (-% 12,7 kopuru absolutuetan), eta EAEko tasa orokorra 7 hamarren jaitsi da, % 5,1etik % 4,4ra.

Etxebizitzaren Behatokiak nabarmentzen duenez, etxebizitza horietako zenbait dagoeneko merkatuan daude eta ezin kudea daitezke etxebizitza hutsak mugiarazteko programen ondorioetarako. Halaber, beste batzuk aldi baterako daude hutsik, ezinbestean, jabeen osasunarekin lotutako arrazoiengatik edo lanagatik. Horregatik, hutsik dauden etxebizitza kudeagarriari erreparatzen die: 2021ean, 26.132 etxebizitza guztiz kudeagarri zenbatu dira guztira (lekualdaketak alde batera utzita), 2019an baino % 0,3 gutxiago eta etxebizitza-parkearen % 2,4, eta jenderik gabeko etxebizitzaren erdia, gutxi gorabehera (etxebizitzaren parke osoaren % 2,5 2019an).

Etxebizitza politikari dagokionez, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailak gauzatutako gastua, 2009an 207,4 milioi eurokoa izan zena, erdira jaitsi zen 2015ean (99,8 milioi eurora arte), egoera txar baten ondorioz. 2016tik aurrera, gorako bideari ekin zitzaion berriro, 2019an 224 milioi eurora iritsi arte; beraz, 2009ko maximoa gainditu zen. 2020an (eskuragarri dagoen azken datua), ordea, beherakada handia gertatu da gauzatutako gastuan, eta guztira 118 milioi euro dira (2019. urtearekin alderatuta -% 47,3). Zenbateko hori EAEko BPGd-aren % 0,16 da, aurreko urtean baino 12 ehunen gutxiago, gastuaren bilakaeraren eta ekonomiaren hazkundearen ondorioz.

2021ean, **2021-2023 Etxebizitzaren Plan Gidaria** jarri da indarrean. Plan horren xedea da etxebizitza duin eta egokia behar duten pertsonen erantzun integrala bermatzea, alokairu eskuragarria eta dagoen bizitegi-parkearen bizigarritasun-eta iraunkortasun-baldintzak hobetzera bideratutako baliabideen eskaintza handituz. Izan ere, honela definitzen da haren ikuspegia: “2024rako, etxebizitzarako eskubide subjektiboa bermatzen duten prestazioen sistema ezarri eta finkatu izana, alokairu eskuragarria bideratutako etxebizitza-parkearen hazkundera eta kohesio soziala erraztuz, eta etxebizitza-parke publikoaren eta pribatuaren birgaitzea bultzatu izana, Europako funtsak optimizatuz, birgaitze-politiketan aldaketa estrategiko bat eginez eraikinen kalitateari eta bizigarritasunari, birgaitze integralari, irisgarritasunari, energia-eraginkortasunari eta klimaren eraginkortasunari dagokienez. 2021-2023 Planaren aurrekontuaren kostua 1.237,6 milioi eurokoa da, eta Etxebizitza Sailburuordetzak 4312 Etxebizitza Programaren bidez gauzatzen duen gastu finkatua jasotzen du, baita VISESA eta Alokabide sozietate publikoek gauzatzen dutena ere, kapital eta ustiapen aurrekontuak egikaritzearen bidez hain zuzen ere, sozietateen arteko gastuen erlazioak ezabatu ondoren, lehenik, eta sozietateen eta etxebizitza-programaren arteko erlazioak, gero.

Era berean, 2022ko azaroan, **2022-2036 aldirako Euskadiko Etxebizitzaren aldeko Itun Soziala** sinatu zen. Tresna estrategikoa eta egiturazkoa da, eta eragile publiko eta pribatu askok konpromisoa hartzen dute modu koordinatuan aurrera egiteko 2015eko Legeak ezarritako etxebizitzarako eskubide subjektiboaren eraginkortasunean. Guztira 88 erakunde atxiki zaizkio Itunari, gizarte zibiletik edo kolektibo profesionaletatik hasi eta instituzio eta enpresetaraino. Itunaren helburu nagusia da etxebizitza-eskubidea eskubide eraginkor eratzeko prozesua bizkortzea, etxebizitza duin eta eskuragarria eskuratzea giza garapen jasangarriaren funtsezko elementuetako bat dela ulertuta, Euskadik giza garapen iraunkorarekin duen konpromisoarekin.

Azkenik, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak nabarmendu du euskal ogasunek 2011 eta 2019 artean guztira 3.624,1 milioi euro sartzeari utzi ziotela etxebizitzari lotutako **PFEZeko zerga-kenkariengatik**, edo, bestela esanda, urtean 400 milioi euro inguru. Gastu fiskalaren zenbateko hori erosketari (eta etxebizitza-kontuei) egindako PFEZaren kenkariekin lotzen da, baita alokairuarekin eta birgaitzearekin ere, baina intentsitate desberdinarekin: lotutako gastu handiago hori lotuta dago 2011-2019 aldiran etxebizitza erosteko pizgarriengatik sartu ez diren 2.874,3 milioi euroekin (guztizkoaren % 79,3), eta alokairurako kenkariekin lotutako gastu fiskala 659,5 milioi eurokoa izan zen (guztizkoaren % 18,2) aldi horretan bertan. Azkenik, birgaitzearekin lotutako gastu fiskala % 2,5 baino ez da izan, 90,3 milioi euro.

Azken ekitaldiari dagokionez, eskuragarri dauden datuekin, etxebizitzagatiko kenkarien zenbatekoa 424,8 milioi eurokoa izan zen 2019an, 2018an baino % 3,8 gehiago, hau da, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailak urte horretan egindako gastuaren % 189,6 (224,0 milioi euro), kapitulu honetan ikusi den bezala.

ONDORIOAK

I. DEMOGRAFIA

2022an, migrazio-saldo positiboak, pandemiaren ondorioz bigarren urtez jarraian asko murriztu direnak, ez dira gai izan hazkunde natural (jaiotzak ken heriotzak) negatiboa konpentsatzeko eta biztanleria-bolumenari eusteko, bai gure erkidegoan, bai EB osoan. Horrek ez du aurrekaririk, eta aurre egin behar diogun krisi demografiko sakonaren adierazgarri da.

Demografiaren gainbehera nabarmena ikusita, behar-beharrezkoa iruditzen zaigu 2030 Estrategia sakontzea eta bizkortzea. Horregatik, oso garrantzitsua iruditzen zaigu erronka demografikoa agenda politiko-instituzionalaren erdigunean kokatzea eta gizarte sentsibilizatzea egin beharreko jarduketara estrategikoen inguruan, ez baitute berehalako eragina izango, epe ertainean eta epe luzean baizik.

Eraldaketa horren funtsezko zati gisa, lehenik eta behin, migrazio-erronkaren garrantzia nabarmentzen dugu: Gogorarazi nahi dugu, aurten ere, immigrazioak gure gizartearen hazkunde- eta aurrerapen-prozesuan laguntzen duela, eta, horretarako, ezinbestekoa dela migratzaileak integratzea eta ekartzen duten kultura-dibertsitatea aprobetxatzea. Eta, hain zuzen ere, Estrategiak identifikatzen duen bezala, ezinbestekoa da migratzaileen gizarteratzea sustatzea, iritsieran izan ohi dituzten zailtasunak gainditzeko, eta gizarte- eta hezkuntza-laguntzako ibilbideak eta gizarteratzeko eta laneratzeko ibilbideak ezartzeko.

Era berean, Estrategian jasotzen den bezala, premiazkoa da familia-proiektuak sustatzea —haurrei eta familiei eskaintzen zaien laguntzaren bidez—, bai eta kontziliazioa hobetzeko tresnak sustatzea ere. Hori guztia familia bakoitzak nahi duen seme-alaba kopurua izan dezala ahalbidetzeko politiken garapenaren baitan. Ildo horretan, azken hilabeteetan, dagoeneko neurri jakin batzuk jarri dira martxan, eta horien inpaktuaren jarraipena egingo dugu etorkizuneko memorietan.

II. EKONOMIA

Kezkagarria da ziurgabetasun handiko agertokiak bere horretan jarraitzea, lehenik COVIDagatik eta gero Ukrainako gerragatik, ziurgabetasun horrek lasaitasuna galarazten baitie merkatuei, enpresen jarduera, prezioak eta etxe eta enpresen finantzaketa-kostua. Hala eta guztiz ere, enpresak ondo moldatzen ari dira jarduerari eta esportazioari dagokionez, eta horrek agerian uzten du oso garrantzitsua dela gure produkzio-sarearen lehiakortasun-indarguneari eustea eta hura hobetzea.

Hala ere, sektore guztiek urte arteko aldakuntza positiboak izan badituzte ere 2022. urte osoan, industriako eta zerbitzuetako jarduera hiruhilekoz hiruhileko dezeleratuz joan da. Hori dela eta, gure kezka adierazten dugu berriz ere, eta eskatzen dugu akordioak lortu eta neurriak hartu behar direla sortutako egoera ahalik eta modurik onenean eta inpaktu txikienekin gaingitzea.

Bestalde, komeni da enpresa kopuruaren murrizketari erreparatzea, egoera konplexuaren isla izan daitekeena. Egoera horrek neurri gehigarriak hartzea eraman gaitzake produkzio-sareari eusteko eta enpresa-bokazioak eta ekintzailtza sustatzeko, zeren eta funtsezkoak baitira gure herriaren etorkizun ekonomikorako.

EAEko sektore publikoari dagokionez, Kontseilu honek nabarmentzen du, lehenik eta behin, COVID-19ak eragindako krisi ekonomiko eta sozial larriaren ondoren, 2022an amaitu dela 2021ean hasitako finantza publikoen susperraldia, batez ere inflazioak bultzatutako diru-bilketaren bilakaera positiboari esker. Izan ere, ez da deflaktatu diru-bilketan inflazio handiagoaren eragina osorik neutralizatzeko beharrezkoa izango zena.

Era berean, pandemiak inflazio handiari dagokionez sortutako desoreka handiak direla-eta, moneta-politikaren norabidean aldaketa gertatu den punturaino, zergen eta aurrekontuen gaineko politikak, funtsezko zerbitzu publikoak – batez ere osasuna eta gizarte zerbitzuak–, hezkuntza eta ikerketa hobetzeaz gain, kolektibo kalteberen eta funtsezkoen prezioen igoeraren presioa arintzeko laguntza tresna den aldetik erabili behar dira, kostuak pixkanaka birbanatuta horretarako.

Bestalde, inbertsio errealak, herrialdearen garapenerako funtsezkoak direnak ondo bideratuta daudenean, antza denez, bultzada galdu dute 2022. urtean (izan ere, Eusko Jaurlaritzak egindakoek behera egin dute). Ildo horretan, uste dugu beharrezkoa dela aurrekontuen arloko ahalegin garrantzitsua eta etengabea egitea etorkizunean inbertsio-maila onargarriei eusteko. Eta, ildo horretan, behin eta berriz esan nahi dugu Europako funtsen "Next Generation" aukera baliatu behar dela funtsezko zerbitzuak, inbertsio publikoa eta pribatua indartzeko.

Enplegu publikoari dagokionez, Kontseilu honek ohartarazi du beharrezkoa dela EAEko administrazio publikoetan bitartekotasunaren eta behin-behinekotasunaren tasa handiak zuzentzea, egiturazkoa bihurtu den irregulartasun bat zuzentzeko.

2022rako **ekoizpen-azpiegituren** egoerari dagokionez, azken urteotako inbertsio-erritmoak behera egin duela ikusita, badirudi komeni dela Europar Batasunak Arku Atlantikoko trenbide-azpiegiturarako ezarritako denbora-helburuak betetzeko, oinarrizko sareari dagokionez, eta, zehazki, Euskal Y-ari dagokionez, erakundeen konpromisoa indartzea eta eskumena duten administrazio eta erakunde publiko guztien inbertsioak ekonomikoki bultzatzea.

Ikerketa, garapen eta berrikuntza gakoak dira klima-aldaketaren, biodibertsitatearen galeraren, osasunaren, biztanleriaren zahartzearen, desberdintasunaren eta digitalizazioaren ziozko lehenetsunezko erronkei aurre egiteko.

Bestela esanda, I+G+b gakoa da erronka handi horiei aurre egiteko, aise gainditzen baititu ezagutzaren mugan aurrera egiteko eta ekonomien lehiakortasuna sustatzeko helburu klasikoak.

Ezagutza berriek eta berrikuntzek gure gizartean martxan dauden eraldaketa ekologiko, digital eta sozialak sustatuko dituzte eta, modu bidezko, kontziente eta partaidean kudeatzen badira (adostuta), lagundu egingo digute azkarrago lortzen etorkizun jasangarria eta oparoa bai pertsonentzat bai planetarentzat, horixe baita denon desioa.

Pozez egiaztatu dugu gure erkidegoak I+G+b arloan abantailak dituela, eta, horren arabera, Europako berrikuntza-adierazleen panelean goi-mailako berrikuntzako eskualdearen kategorian kokatuko litzatekeela.

Hala ere, azpimarratu beharra dugu gure enpresek oraindik ere zailtasunak dituztela merkatuan eta beren erakundeetan berrikuntzak sartzeko, bai eta I+G arloan egiten duten inbertsioa emaitzetara helarazteko ere. Horrenbestez, enpresa txiki eta ertainek berrikuntzarako dituzten oztopo nagusiak gainditzeko lan egitea komeni da.

Trantsizio digitalak eragin handia dauka eta izango du gure bizitzako alderdi guztietan. Beraz, kontuan izan behar dugu gure enpresek oraindik ere hobetzeko aukera handiak dituztela (zibersegurtasuneko jarduerak, big-data, IoT eta, neurri handiagoan, adimen artifiziala, robotikaren erabilera eta 3D inprimagailuak).

Politika industrialak (hau da, oro har, ekonomiako ekoizpen-sektoreen garapena sustatzeko eta ekoizpen-prozesuen egiturazko eraldaketa bultzatzeko politika publikoen multzoa) berariaz sartu behar du lan-dimentsioa, eta, beraz, neurriak hartu aldaketa teknologikoa teknologia berrien garapenera birbideratzen laguntzeko, enpleguaren alde eginez. Horretarako, teknologia distiratsuen erabilera sustatuko du, hala moduzkoak edo ordezkokoak diren horien aldean, ahal dela innotatizazioaren printzipioak jarraituz. Azken horretan, berrikuntza aplikatzen da, automatizazioa giza kapitalaren gaineko inbertsioarekin uztartuz. Enpleguaren gaineko ondorioak ez direnean seguruak, kualifikazio eta birkualifikazioko politikak aktibatu beharko dira.

Aurrerapen teknologikoak hainbestekoak dira, ezen zalantzan jartzen baita teknologia horien ongi komuna lortzeko erabilera arduratsu eta onuragarria egiteko gure gaitasuna. Beraz, bistan da zein garrantzitsua den gizartea eta enpresak sentzibilizatzea aldaketa teknologikoen eta horien ondorio positibo nahiz negatiboen gainean.

Hori guztia dela eta, komenigarria iruditzen zaigu enpresak sentzibilizatzen jarraitzea, beren tamaina edozein dela ere, beren egunerokoa I+G eta berrikuntza sartzeko, eta gizarteari eta gure enpresa-sareari orientazioa ematea, agertzen diren aldaketa eta trantsizioen gobernantza-modurik onenari buruz, hartara nahi ez diren ondorioak saihesteko eta nahi diren ondorioak areagotzeko.

Next Funts dagokienez, modu positiboan nabarmentzen dugu 2022an Europako funtsak azkarrago iristea, eta espero dugu egoera horrek hobetzen jarraitzea 2023an eta hurrengo urteetan, datozen urteetan posizio sendoan kokatuko gaituen eraldaketa sozioekonomiko bati aurre egin behar diogulako.

Gainera, ezinbestekoa da mekanismo burokratikoak hobetzen jarraitzea, produkzio-sarera funtsak iristea errazteko eta optimizatzeke. Hala, funtsen aparteko erabilgarritasun hori ahalik eta gehien aprobeztatuko da, horiek eskatzeko eta aplikatzeko epeak bete aurretik.

III. ENPLEGUA ETA LAN HARREMANAK

EAEko lan-merkatuak 2022. urtean izan duen bilakaera, oro har, positiboa izan da. Izan ere, adierazle nagusiek agerian uzten dute okupazioa handitu egin dela, eta horri esker, COVID-19a iritsi eta bi urtera, pandemiaren aurreko egoera berreskuratu ahal izan da.

Hazkunde ekonomikoari esker, enpleguaren susperraldiari eutsi ahal izan zaio, eta lan-erreformak enpleguaren kalitatea hobetzeko urteko balantzea lortu du. Egoera ekonomikoak eragin handia izan du, alde batetik, Europatik datozen laguntza ekonomikoetan, baina, bestetik, Ukrainako gerrak eragindako edo larriagotutako ondorio guztietan.

Enpleguaren eta enpleguaren kalitatearen susperraldi hori, lan-erreformaren ondorioz, 2021ekoaren oso bestelako egoera batean gertatu da, eta, horren ondorioz, nabarmen jaitsi dira partzialtasuna eta behin-behinekotasuna, nahiz eta soldaten erosteko ahalmenaren galerak egoera hori ilundu.

2021. urtean gertatzen zen bezala, enpleguaren susperraldia zerbitzuen sektorean gertatu da nagusiki, eta industriak, berriz, datu kontrajarriak ditu; EUSTATEk adierazten du enpleguak galdu egin direla industrian eta Gizarte Segurantzako afiliazio-datuak adierazten dute industriako afiliazio-hazkundera batez bestekoa baino txikiagoa izan dela. Sektore horrek gure produkzio-sisteman duen garrantzia kontuan hartuta, kezkatuta gaude eta adi egon beharko dugu.

Ildo horretan, Europako berreskuratze-funtsek etorkizuneko jardura eraldatzaileetan enplegua sortzen eta bultzatzen lagundu nahi dute, mundu mailako produkzio sistema aurreratu eta lehiakorrerako trantsizioa erraztuko duten ekimen estrategikoak bultzatuta. Izan ere, azken horren etorkizuneko bilakaerak ezezagun garrantzitsuak planteatzen ditu une honetan, enpleguaren kalitate-estandarrak eta gizarte eta lurralde mailako kohesioa ahal den neurrian mantenduta eta hobetuta.

Enpleguaren susperraldia gorabehera, gure inguruko Europako herrialdeekin alderatuta, jardura-tasa txikiak jarraitzen dute, bi sexuetan eta adin-talde guztietan, eta egoera hori bereziki kezagarria da emakumeen eta adin handiagoko pertsonen kasuan, zeren eta horiek baitira, hain zuzen ere, langabezia orokorrak eta luzaroko langabeziak gehien kaltetzen dituenak. Egoera hori zuzendu egin beharko litzateke, kontuan hartuta, gainera, jomugan dugun egoera demografikoa.

Era berean, erregistratutako bilakaera eskasaren datuak ikusita, premiaz heldu behar zaio enplegu publikoko behin-behinekotasun tasa altuen zuzenketari.

Bestalde, kontuan izan behar da, hobekuntza orokorra eta jardura-tasa baxua gorabehera, langabeziaren intzidentzia handia dagoela, batez ere Europako testuinguruarekin alderatuta. Langabeziaren barruan, bereziki kezagarria da luzaroko langabeziaren intzidentzia iraunkorra eta laneratzeko zailtasun handiagoak dituzten kolektibo jakin batzuen langabezia, hala nola kualifikazio txikieneko pertsonena eta 55 urtetik gorakoena. Gazteek eta emakumeek ere langabeziak eragin handiagoa du.

Prestakuntza maila txikiena duten taldeek jardura maila txikia dutenez, berriro diogu enplegurako politika aktiboek ahaleginak egiten jarraitu behar dutela pertsona horiei prestakuntza emateko, lan-merkatuan aktiba ditzaten, enplegua lortzeko aukera gehiago izan ditzaten.

Horrexegatik, enplegurako oro har eta, bereziki, laneratzeko eta enpleguari eusteko zailtasun handienak dituzten kolektiboentzako partida publikoak indartzen jarraitu behar da, baita gizarte-babeseakoak ere, enpleguaren gaineko helburuak lortzen ez diren bitartean.

Ondo bideratutako politika aktiboetan gastu handiagoa egiteak lagundu egiten du politika pasiboetan gastu txikiagoa egiten, eta lan-erreformak ere lagundu du horretan.

IV. BIZI-BALDINTZAK ETA GIZARTE BABESA

IV.1. Bizi-baldintzak

Aurten ere, Euskadi oso posizio onean dago bizi-kalitatearen nazioarteko rankingetan (GGI), bai eta Europako AROPE tasaren hainbat eremutan eta Bizi-baldintzen Inkestaren adierazle gehienetan ere.

Hala eta guztiz ere, 2021eko Memoriak EAEko bizi-baldintzekin lotutako alderdi aipagarrietan hobekuntzak nabarmentzen bazituen ere, 2022ko memoria honek zenbait hobekuntza azaltzen ditu, baina baita kontrako datuak ere alderdi garrantzitsuetan, eta horiei buruz ohartarazi nahi dugu.

Lehenik eta behin, eta 2020an etendako beheranzko bilakaerari berriro heltzen diola dirudien Europako joeraren aurka, EAEn okerrera egin dute hiru AROPE adierazleetatik bik, tasa orokorrak bezalaxe, eta agerian utzi du pobrezia- eta bazterketa-arriskuan dagoen biztanleriaren gorakada. Era berean, Pobreziaren eta Gizarte Desparekotasunei buruzko Inkestak (PGDI) erakusten du Euskadin errenten arteko desberdintasuna areagotu egin dela 2018 eta 2020 artean, eta badirudi areagotu egin dela aurreko biurtekoan antzemandako joera.

Bestalde, EINren Bizi-baldintzen Inkestaren adierazle garrantzitsuetan ere okerrera egin dela ikusten dugu, errentari zein gabetasunari dagokienez. Bereziki kezagarria da hazi egin dela haragia, oilaskoa edo arraina gutxienez bi egunetik behin jan ezin duten etxeen ehunekoa, izan ere, 2021ean, seriearen gehieneko ratoria iritsi da, pobrezia energetikoarekin gertatzen den bezalaxe. Okerrera egin izan hori prezioen bilakaerarekin lotzen dugu, eta fenomeno horrek jarraitu egin du 2022an.

Aitzitik, hilaren amaierara iristeko eta urtean astebeteko oporrak hartu ahal izateko zailtasuna, ustekabeko gastuei aurre egiteko ezintasuna bezala, hobetu (murriztu) egin dira 2020arekin alderatuta.

Gure ustez, adierazle horiek guztiek jarraipen xehatua merezi dute, batez ere prezioen bilakaerarekin lotura zuzenena dutenek.

Bestalde, gogorarazi nahi dugu, aurten ere, ezinbestekoa dela kontuan hartzea familia-tipologietan gertatzen ari diren aldaketak eta aldaketa horien ondorioak. Familiek botere publikoen lehentasunezko arreta behar dute; izan ere, tipologia desberdinak izan arren, gure gizartean beren zentralitatea mantentzen jarraitzen dute.

Eta, familia-politikei dagokienez, Eusko Jaurlaritzak azken urteetan garatutako ekimenen emaitzei buruzko informazioa behin eta berriz falta denez, ezin dira baloratu arlo horretan egiten diren ahalegin publikoak; beraz, gabezia hori konpontzeko eskatzen zaie arduradunei.

Gainera, adierazi behar dugu, enpresek lana eta norberaren bizitza uztartzeko egiten dituzten ekimenei dagokienez, oraindik ere beharrezkoa dela dauden neurriak berritzeko eta berriz diseinatzeko ahalegina egitea, langileen eta zerbitzuak ematen dituzten enpresen beharrak bateratu ahal izateko. Horrek aukera emango luke azken urteotan alor horretan ikusten ari den hobekuntza bizkortzeko. Neurri horiek, gainera, lan-merkatuan jarduera- eta okupazio-tasa handitzea lor dezakete.

2020arekin alderatuta, 2021ean hobera egin dute lana, familia eta norberaren bizitza uztartzeari buruzko adierazleek, nahiz eta kezagarria den oraindik ere genero-desberdintasuna zaintza-lanetan, bai seme-alaben kasuan, bai mendeko pertsonen kasuan.

Azkenik, EAEko Genero-berdintasunaren Indizeak hobera egiten jarraitzen du aurreko urteekin alderatuta, eta Europako batez bestekoak baino puntuazio hobea lortu du aztertzen diren dimentsio guztietan. Indize horri dagokionez, urteak igaro ahala genero-arrakala hobetu egin dela ikusten bada ere, genero-berdintasuna lehentasuntzat hartu behar da euskal gizartearentzat, eta botere publikoek bultzatzen jarraitu behar dute.

IV.2. Gizarte-babesa

Kapitulu honetan azaldutako datuek erakusten dute EAEko gizarte-babeseko sistemak bere estaldura mantentzen duela, Europako herrialde nagusien pareko mailetan. EAEko Gizarte Babesaren Kontuak erakusten du 2021ean gizarte-babesera bideratutako baliabideen bolumenak gora egiten jarraitzen zuela. Era berean, EAEko gizarte-babeseko per capita gastua EBko eta Estatuko batez bestekoaren gainetik zegoen.

Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemari dagokionez, gure ongizate-sistemaren tresna garrantzitsua den horri dagokionez, alegia, Eusko Jaurlaritzaren azken PGDIk (2020ko datuekin) berretsi zuen Sistemak funtzionatzen zuela Euskadin pobrezia murriztea ahalbidetzen zuen aldetik, baita babeserako beharriaren igoera hain garrantzitsua izan zen aldian ere.

Izan ere, kapitulu honetako "Bizi-baldintzak" atalean ikusi den bezala, pobrezia- eta bazterketa-arriskuaren Europako adierazleak (ARPE) maila onean mantentzen dira EAEn, 2021ean, estatuko eta Europako testuinguruan. Hala ere, ez dugu ahaztu behar Euskadin oraindik 120.000 pertsona baino gehiago daudela (biztanleriaren % 5,6) benetako pobrezia-egoeran, PGDIk definitutako terminoen arabera.

Era berean, ikusi dugu 2022an berriz ere jaitsi dela Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren prestazioak jasotzen dituzten titularren kopurua, eta, bereziki, beren soldata-errenten osagarri gisa diru-sarrerak bermatzeko errenta jasotzen dutenena (kopuru absolutuetan zein erlatiboetan). Hala, azken memorietan unitate hartzaileen profiletan ikusi ditugun aldaketak benetakoak direla baieztatu daiteke. Izan ere, Espainiako nazionalitatea duen 40 urtetik gorako eta oinarrizko ikasketak dituen emakumearen profila mantentzen den arren, DSBEa jasotzen duten titularren artean nagusi den bezala, pandemiari eta nazioarteko testuinguru konplexuari lotutako aldaketek premia berriak dituzten kolektibo berriak azaleratuko dituzte seguru asko, eta premia horiei erantzun egin beharko zaie. Ildo horretan, 2022an egiaztatu ahal izan da gora egin duela DSBEa jasotzen duten atzerritarren eta pentsiodunen ehunekoak.

Gizarte-zerbitzuen Euskal Sistemari dagokionez, azpimarratu behar da 2026-2019 Gizarte-zerbitzuen Plan Estrategikoaren Ebaluazio-txostenean ondorioztatu zela EAEk Sistema finkatua duela ibilbide luzeko krisi baten testuinguruan, eta nabarmen hazi dela bere magnitude nagusietan.

Eta, Mendetasunaren Arretarako Sistemari dagokionez, Mendetasunaren Espainiako Behatokiaren txostenek nabarmentzen dute EAEk beste autonomia-erkidego batzuek baino garapen handiagoa duela, bai baloratutako pertsonen ehunekoari dagokionez, bai emandako prestazioei dagokionez; hala ere, azken urte honetan, hainbat posizio galdu ditu autonomia-erkidegoen rankingean, sistemaren balorazio orokorrari dagokionez.

Gizarte Segurantzaren pentsioei dagokionez, beste urte batez kezkatzen gaitu, horien saldo defizitarioaz gain, sistemaren iraunkortasunak eta ekitateak. Arlo horretan, gogorarazi nahi dugu berrikuntza-neurri berriek aplikazio-aldi bat behar dutela ondorioak egiaztatzeko, eta, beraz, jarraipena eta analisisia egin behar direla, inpaktua eta planteatutako helburuetara egokitzen den egiaztatzeko.

Edozelan ere, 2022. urteak agerian utzi du, beste urte batez, gizarte-babeseko sistema sendoa izateak duen garrantzia, gure gizarteak dagoeneko bere gain hartu dituen erronkei, geroz eta premia handiagoei eta balizko erronka eta errealitate berriei aurre egiteko.

V. BIZI KALITATEA

V.1. Hezkuntza eta Kultura

Hezkuntza

Honako puntu hauei erreparatu behar zaiela deritzogu:

- Derrigorrezko hezkuntza-mailek geldialdi demografikoa islatzen dute. Horrela, haur-hezkuntzako matrikulazioaren beheranzko joera lehen hezkuntzara iritsi da, bai eta DBHra ere.
- Lanbide Heziketako erdi-mailako eta goi-mailako ikasleek 40.000 ikasle baino gehiago dituzte, lehen aldiz erregistroak daudenetik.
- Euskadi kualifikazio altuko gazteak izateagatik nabarmentzen da, bai Estatuarekin, bai EBko batez bestekoarekin alderatuta.
- Unibertsitate-graduako ikasleen erdia baino gehiago Gizarte Zientzien eta Zientzia Juridikoen adarreko ikasketetan graduatu ziren. Lanbide Heziketan, hauek izan ziren ikasle gehien izan zituzten 8 lanbide-arloak: Fabrikazio Mekanikoa, Osasuna, Zerbitzu Soziokulturalak eta Komunitatearentzako Zerbitzuak, Administrazioa, Elektrizitatea eta Elektronika, Produktorako Zerbitzuen Mantentze-lanak, Informatika eta Ibilgailu autopropulsatuen Mantentze-lanak.
- Arlo teknikoek eta osasun-arloek, unibertsitate-hezkuntzan zein goi-mailako lanbide-heziketan, Prestakuntzari lotutako enpleguaren tasarik altuenak dituzte.
- Lanbide Heziketan, Produktorako zerbitzuen mantentze-lanak, Fabrikazio mekanikoa, Ibilgailu autopropulsatuen mantentze-lanak, Informatika eta Osasuna lanbide-arloek erregistratzen dituzte, oraindik ere, laneratze-ratio handienak. Horregatik, interesgarria iruditzen zaigu gertaera horri buruzko informazio-ekintzak egitea, bai herritarren artean, bai euskal gazteen artean.
- Goi-mailako ikasketen adar teknikoetan (Goi-mailako Lanbide Heziketa eta unibertsitate-ikasketak) emakumeen parte-hartzea gizonena baino txikiagoa da. Lanbide Heziketaren kasuan, emakumeen parte-hartzea oso handia da irudi pertsonalean, ehungintzan, jantzigintzan eta larrugintzan, osasungintzan eta zerbitzu soziokulturaletan eta komunitatearentzako zerbitzuetan, eta oso txikia profil teknikoagoa duten lanbide-arloetan, horiek baitira, hain zuzen ere, laneratze onena dutenak. Hala, Elektrizitatea eta Elektronika, Fabrikazio mekanikoa, Informatika eta Komunikazioak, Instalazioa eta Mantentze-lanak, Garraioa eta Ibilgailuen mantentze-lanak sailetan emakumeen matrikulazioa % 15,2ra iristen da, kasurik onenean.

Berriz ere funtsezkotzat jotzen dugu neska gazteek sektore maskulinizatuetaiko beharrezko ikasketak (eta mutil gazteek sektore feminizatuetaiko beharrezko ikasketak) aukeratu ditzatela sustatzea, garapen profesionalerako aukerak aukera-berdintasunarekin lotuz eta emakumeen agerikotasuna sustatuz, emakume gazteentzat erreferente izan daitezen.

- Euskal Autonomia Erkidegoko 25 eta 65 urte bitarteko biztanleek bizitzan zehar prestakuntza-jardueretan duten parte-hartzea oraindik urrun dago arlo horretan erreferente diren herrialdeetan (Suedia, Finlandia, Herbehereak eta Danimarka) jasotako balioetatik.

Kultura

Atsegin handiz egiaztatu dugu beren jarduera ekonomiko nagusi gisa jarduera kulturala duten enpresen kopuruak eta horiek sortutako enpleguak gora egiten jarraitzen dutela, baina gure Erkidegoa kultura-enplegu gehien sortzen duten Autonomia Erkidegoen rankingean laugarren postuan dagoenez, hobetzeko tarte dagoela uste dugu.

Berriz ere harritzen gaitu EAEko etxeak izanik, batez beste, 2020an per capita errenta erabilgarri handiena izan zutenak, Autonomia Erkidegoen rankingean zortzigarren postuan jarraitzea etxeko batez besteko gastuan eta laugarrenean pertsonako batez besteko gastuan.

Eta amaitzeko, atsegin dugu ikustea azken 30 urteotan gora egin duela euskal hiztunen ehunekoak, euskararen erabilera eta euskara sustatzearen aldeko jarrerak. Era berean, positibotzat jotzen dugu erabilera handitu izana, testuinguru formaletan zein informaletan.

V.2. Ingurune naturala eta energia

Ingurune Naturala

Aipatu dugun legez, epigrafe honen zati handi batean eskuragarri dauden azken datuak 2020koak dira. Beraz, zenbait adierazletan (berotegi-efektuko gasen isurketa eta hiri-hondakinen, hondakin ez-arriskutsuen eta hondakin arriskutsuen sorrera, besteak beste) ikusitako hobekuntzek jarduerari ezarritako murrizketen ondorioz bizitako salbuespenezko izaeran dute azalpenaren zati handi bat. Airearen kalitatearen kasuan soilik ditugu 2021erako datuak.

Ildo horretan, adierazi behar dugu, airearen kalitatea neurtzeko estazio guztiek mugako eta helburuko balioak bete bazituzten ere, deigarria dela airearen kalitatearen jasangarritasunaren adierazleak okerrera egitea 2019arekin alderatuta. Jasangarritasun-adierazlea, hau da, kalifikazio oso ona eta ona duten egunen ehunekoak, guztizkoaren % 88,77 da, 2019koa baino ratio txikiagoa (% 91,44) esan nahi du egoerak okerrera egin duela.

2020. urtera itzuliz -hobekuntzak ikusi zirenen orduan-, atsegina da guretzat ikustea, gainera, hiri-hondakinak kudeatzen dituzten enpresek Estaturako zenbatetsitakoa baino per capita zenbateko txikiagoa jasotzen zutela.

Uraren kudeaketari dagokionez, ur-kontsumoaren beheranzko joerak baliabide horren erabilera arrazionalagoa adierazten badu ere, banaketa-sareetan gero eta ur gutxiago dagoela ohartarazten dugu, eta horrek banaketa-sarea hobetzeko eta mantentzeko neurriak hartzera bultzatu beharko luke.

Pandemiak agerian jarri du natura-ingurunearen garrantzia, eta, horregatik, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordeak oraindik ere uste du eragile guztiak (gizartea, enpresak eta administrazioak) sentsibilizatzen jarraitu behar dela berotegi-efektuko gasen eta hondakinen murrizketa erraztuko duten bizi-ohituretan, eta garapen ekonomiko jasangarria, adimenduna eta arduratsua sustatuko duten ekintza eta politika publikoak ezarri behar direla.

Energia

Gaur egun bizi dugun trantsizio ekologiko-energetikoan funtsezkoa da energia-eredua aldatzea, erregai fosilen erabilera gutxituz joateko; ekoizpen garbian eragingo duen ekoizpen-eredua aldatzea; eta kontsumo, erabilera eta birziklatze indibidualerako ereduak aldatzea. Gure ustez, balantze orekatua lortu behar da trantsizio horien erritmoen eta enpleguan dituzten ondorioen artean.

Testuinguru horretan, beharrezkoa da Euskadin energia berriztagarrien ekoizpena handitzea, ingurumenari dagokionez ez ezik, maila ekonomikoari eta mendekotasun energetikoari dagokionez ere dakartzan abantailak direla eta. Horretarako, komenigarria litzateke abantaila horiek azaltzea eta herritarrek, enpresak eta administrazioak kontzientziatzeko lana egitea, lurraldean energia berriztagarrien arloko azpiegiturak eta proiektuak instalatzeko beharraz

jabetu daitezten, baita horrek dakartzen kostuez ere, betiere ingurumenaren gaineko eraginaren nahitazko kontrolari kalterik egin gabe.

V.3. Osasuna eta osasun-sistema

Pandemia hasi zenetik bi urte baino gehiago igaro direnean, osasun-arreta ona bermatzeko egitura nahikoak izateko beharra ikusten jarraitzen dugu. Prebentzio-lanaren egitura da ahulena, eta lehen mailako arretak egiten du lan hori. Beharrezkoa da lehen mailako arreta eta osasun publikoko prebentzio-estrategiak indartzea.

Osasun-laguntzaren eskaria handia da, eta espezialitate jakin batzuetan okupazio-indizea % 100etik gorakoa da; aldi berean, itxaron-zerrendetan dauden pazienteen kopuruak gora egiten jarraitzen du, bai kanpo-kontsultetan, bai programatutako kirurgian. Horren ondorioz, osasun-arreta jasotzeko batez besteko atzerapen-egunen kopurua handitu egiten da. Ondorioz, atzerapenak murrizteko bultzada bat behar da, eta horrek ahalegin handia ekarriko du, bai ekonomikoki, bai sistemaren barne-antolaketari dagokionez.

Prebentzioko osasuneko gastu publikoa ez da alde batera utzi behar. Izan ere, pandemiak agerian utzi du langile nahikoak eta prebentzio-mekanismoak izatea garrantzitsua dela, eta, testuinguru horretan, funtsezkoak dira hobekuntza zientifiko-teknologikoak eta horien aplikazioa, bai eta pazienteen parte-hartzea ere, beren osasunaren ardura duten pertsona gisa.

Osasunari buruzko ikerketak eta digitalizazioak funtsezko zeregina beteko dute osasun-sisteman. Gure ustez, ikerketa-azterlanak eta saiakuntza klinikoak garatzeak, teknologia digitalean, edizio genetikoan eta Big Datan egindako aurrerapenekin batera, osasunaren prebentzioan eta hobekuntzan aurrera egitea ahalbidetuko dute, aurrerapen teknologiko horiek diagnostiko eta tratamendu askoz pertsonalizatuagoak eskainiko baitituzte. Telemedikuntza edo teleterapia hartzea, aurrez aurreko arretaren osagarri gisa, etorkizunean gero eta eginkizun handiagoa izatera deitua dago. Ildo horretan, arreta berezia jarri behar da arrakala digitalak kolektibo jakin batzuei eragiten dizkien ondorio negatiboetan, teknologia berrietan gaitasun gutxien duten pertsonen osasun-sistema eskuragarri izan dezaten eragozteko saihestuz.

Desiragarria da, halaber, herritarrek parte hartzea osasun-zerbitzu publikoen diseinuan, plangintzan eta antolaketan, gure osasun-sistemaren kalitatean nahi ez diren desberdintasunak eta ondorioak saihesteko proposamen bideratuak eta eraginkorrak lortzeko. Horrela, herritarren parte-hartzea ahalbidetzeaz gain, gardentasuna eta erantzunkidetasuna emango dizkiegu politika publiko horiei.

Pandemiak azkenaldian larriagotzen ari den arazo bat azaleratzen lagundu du, osasun mentalaren egoeraren okertzea, eta, horri esker, gizarteak bestelako ikuspegia izan dezake horrelako arazoei buruz. Horregatik, beharrezkotzat jotzen dugu administrazio publikoek osasun mentaleko nahasmendu gero eta handiagoei aurre egiteko eta horiek konpontzeko arreta jartzea eta baliabideak eta ahaleginak eskaintzea. Era berean, gomendatzen dugu gizarte-zerbitzuek jarraipen prebentiboa egitea suizidioek eta autolesioek eragindako hilkortasun goiztiarrari.

Gainera, bilakaera txarra duten beste osasun-arazo batzuei buruz ohartarazten dugu, hala nola diabetesari, antsiolitikoen eta antidepressiboen kontsumoari edo sexu-transmisiozko gaixotasunei lotutakoak.

Bestalde, EAEko osasun-arloko pazienteak, batez beste, 65 urtetik gorakoa da, patologia anitzekoa, baina bizi-itxaropen handia du oraindik. Horretarako, beharrezkoa da (eta gero eta gehiago) sistema sanitarioa, soziala eta soziosanitarioa etengabe diseinatzea eta egokitzea, bai eta arlo horietan inbertsio handiak egitea ere. Gure gizartearen erronka nagusia euskal herritarren urte osasungarrien kopuruan irabaztea da.

V.4. Etxebizitza

Kapitulu honetan aztertutako etxebizitzaren merkatuari buruzko datu nagusien arabera, susperraldi ia erabatekoa gertatu da azken urte honetan, COVIDak 2020an izan zuen inpaktuarekin alderatuta. Etxebizitzen salerosketak eta eraikuntzako jarduerak gora ere ez da nahikoa, ez segmentu pribatuan, ez publikoan. Gainera, alokairu pribatuaren errentei eutsi arren, errenta horiek egiten jarraitu dute 2022an, 2021ean orduan aipatu ziren joerak finkatuta, eta egonkorra izateari eusten dio eskariak. Prezioek, berriz, gorantz jarraitzen dute.

Alokairuko etxebizitzen eskaintza, bestalde, oraindik handiak izaten jarraitzen dute eskatzaileen ordainketa-gaitasunari dagokionez, eta horrek zaildu egiten du errenta hori eskuratzea. Kolektibo zabaletan izan dezakeen eragina kezkarria dela iruditzen zaigu, hala nola gazteen artean eta baliabide gutxien dituzten pertsonen artean.

Testuinguru horren aurrean, EGABek etxebizitza-politikak behar bezala garatzearen eta gauzatzearen garrantzia nabarmentzen du. Ildo horretan, positibotzat jotzen dugu indarrean dagoen 2021-2023 aldirako Gida Plana diseinatzea. Izan ere, 2021. eta 2022. urteetan izan duen bilakaera ezin dugu baloratu, ez baitugu horri buruzko informaziorik. Era berean, uste dugu Euskadiko Etxebizitzaren aldeko Itun Soziala tresna estrategikoa eta egiturazkoa dela, eta bertan eragile publiko eta pribatuek konpromisoa hartzen dutela modu koordinatuan aurrera egiteko 2015eko Legeak ezarritako etxebizitzarako eskubide subjektiboaren eraginkortasunean.

Planteamenduari dagokionez, bat gatoz alokairu eskuragarria eta birgaitzea sustatzearen aldeko apustuarekin, baita etxebizitza babestuaren eskaintza etxebizitza eskuratzeko zailtasunak dituzten kolektiboentzat zabaltzeko ekimenarekin ere, horrek gazteen emantzipazioa errazten lagun baitezake: bereziki garrantzitsua da hori bizi-proiektuak garatzeko. Era berean, gure ustez, birgaitzearen eremuan oso interesgarria da Next Funtseko baliabideak erakartzea, eraikinak birgaitzeko eta etxebizitzen energia-eraginkortasuna bultzatzeko laguntza-programak garatzeko eta gauzatzeko, besteak beste, alokairu sozialeko etxebizitzak eraikitzeko.

Bestalde, kezkarriak iruditzen zaizkigu etxebizitza bezalako gai garrantzitsu eta sentikor batean izan ditzakeen ondorioak, hala nola inflazioa, goranzko interes-tasak, kostuen eta prezioen igoera, finantzaketa-kostuak eta finantza-erakundeek hipoteka-maileguak eskuratzeko baldintzak gogortzea, baita etxebizitzaren lege berriaren ondorioak ere. Egoera hori kontuan hartu beharko da etxebizitzaren arloan gauzatzen diren ekimenak eta programak egokitzeko eta doitzeko.